

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

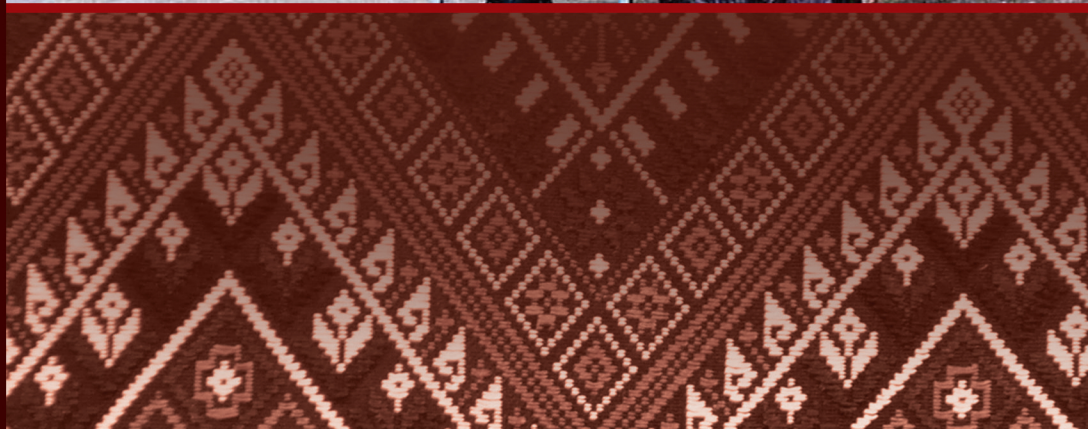
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Praise-wa Kalasin Journal of Kalasin University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 [มกราคม - เมษายน 2561]

ISSN 2351 - 0455

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

<http://www.praewa.ksu.ac.th>

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2561

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กำหนดออก : ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน,

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์ : เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทความวิจารณ์หนังสือ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม เป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีขอบเขตเนื้อหา ในสาขา ภาษาศาสตร์ ศีลภาศาตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การตลาด นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเกษตร สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์จิระพันธ์ ห้วยแสน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชัย เจริญไวยเจตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ วงษ์ชาวม

รองศาสตราจารย์วิรัตน์ พงษ์ศิริ

อธิการบดี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุชนาถ สิงหาปัด

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิกลิ่น

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาดรา สหัสทัศน์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ฉายรุ่ง ไชยกำบัง

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.พิพิธธนวิทย์ สมคะเณย์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ ดร.ธิดารัตน์ เหล่าคมพุดมาจารย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ บัวผัน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ บุญงามมงคล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mr. Paul Dulfer

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองเลขานุการ

อาจารย์ภัควรินทร์ มานะสิริสิทธิ์
อาจารย์ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว
นางสาวมยุรี มั่นยืน

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ เอราวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทรมบัติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา ศิริเกษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
รองศาสตราจารย์ไฉ่วจี้ส กฤษณะกฤติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สมบูรณ์
รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร.ศิริพงษ์ เสงี่ยม
รองศาสตราจารย์ไฉ่วจี้ส กฤษณะกฤติ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศานาถ มั่งศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยอดชาย ชูติกาโม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูซังค์ เมนะสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาวินี รอดประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิยุทธ์ จำรัสพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร วงศ์จันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบุลย์ ลิ้มมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสมสิต แพงสร้อย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพ กัญญาคำ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ สกลนคร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mr. Paul Dulfer

พิมพ์ที่ บริษัท ศิริภณท์ (2497) จำกัด อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0 4322 1141
www.siriphan.com

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชชนินทร์ ตำบลสกลเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 โทรศัพท์ 08 1729 2918, 08 8552 9917
บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ตรงตามสาขานั้น จำนวน 2 ท่านและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ ข้อคิดเห็นใดๆ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ซึ่งวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ไม่ถือเป็นพรตชนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

ภาพจากปก : สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงฉายพระรูปกับราษฎรชาวผู้ไทบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2525 ณ บ้านนางคำใหม่ โยคะสิงห์ (อยู่เชิญพระรูปมาจากนางคำใหม่ โยคะสิงห์)

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

<http://www.praewa.ksu.ac.th>

Volume 5 Number 1 January – April 2018

Copyright : Kalasin University

Publication : 3 publications per year (Number 1 : January-April,
Number 2 : May-August, Number 3 : September-December)

Purposes : To publish and promote academic works, research articles, and book reviews that contribute to social development and stimulate communion between academics, researchers and graduate students with an emphasis in the fields of Linguistics, Education, Business Administration, General Management, Marketing, Law, Political Science, Public Administration, Economics, Communication Arts, Social science, Culture, Agriculture extension, Environment Fine Arts, Information science and related fields on Humanities and the Social Sciences.

Honor Advisors

Assoc. Prof. Jirapun Huaisan	President of Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Sukchai Charoenvaichat	Vice Rector of Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Chumnong Wongchachom	Sakon Nakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Wirat Pongsiri	Maharakham University

Editorial in Chief :

Dr. Suchanart Singhapat	Kalasin University
-------------------------	--------------------

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Komsan Khaajornpanyapaaisan	Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Saksit Rittilun	Kalasin University
Asst. Prof. Dr. Sattria Sahatsathatsana	Kalasin University
Dr. Chairung Chaikambang	Kalasin University
Dr. Pipiddhanawadee Somkhane	Kalasin University
Dr. Chanchainarong Songhasri	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Sunthorn Kohtbantau	Buriram Rajabhat University
Dr. Thitirat Laokhompruttajarn	Chaiyaphum Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Prachak Boupun	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Nit Bunga-mongkon	Khon Kaen University
Dr. Umarin Tularak	Khon Kaen University
Asst. Prof. Dr. Rachan Nillawannapha	Maharakham University
Mr. Paul Dulfer	Maharakham University

Secretarial Board

Ms. Phakwarin Manasirisit
Mr. Yuttapong Khuenkhaew
Ms. Mayuree Manyuen

Kalasin University
Kalasin University
Kalasin University

Journal Peer Review

Prof. Dr. Direk Patmasiriwat

National Institute of
Development Administration
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Burapla University
Khon Kaen University
Khon Kaen University
Sukhothai Thammathirat
Open University
North-Eastern University

Assoc. Prof. Dr. Prawit Erawan
Assoc. Prof. Dr. Chalard Chantarasombat
Assoc. Prof. Dr. Pathom Hongsuwan
Assoc. Prof. Dr. Issara Suwanabol
Assoc. Prof. Dr. Niyom Wongpongkham
Assoc. Prof. Dr. Decha Siriphat
Assoc. Prof. Dr. Pathan Suwanmongkol

Assoc. Prof. Wilaiwatt Grisanaputi

Issue Peer Review

Assoc. Prof. Dr. Thongchai Somboon
Assoc. Prof. Pol. Lt. Col. Dr. Siriphong Sauphayana
Assoc. Prof. Dr. Wilaiwatt Grisanaputi
Assoc. Prof. Dr. Saovalak Kosolkittiampon
Asst. Prof. Pol. Capt. Dr. Vichien Tansirikongkhon
Asst. Prof. Dr. Nisanat Mangsiri
Asst. Prof. Yodchai Chutikamo
Asst. Prof. Puchong Manasin
Asst. Prof. Pawini Rotprasod
Asst. Prof. Viyouth Chamruspanth
Asst. Prof. Dr. Sastra Laoakka
Asst. Prof. Dr. Sitthisak Champadaeng
Asst. Prof. Dr. Rachan Nilawannapha
Asst. Prof. Dr. Prayoon Wongchanta
Asst. Prof. Dr. Paiboon Limmanee
Asst. Prof. Dr. Kosit Phaengsoi
Asst. Prof. Dr. Suparp Kanyacome

Ramkhamhaeng University
Ramkhamhaeng University
North-Eastern University
Rajabhat Maha Sarakham University
Burapha University
Suan Dusit University
Suan Dusit University
Suan Dusit University
Suan Dusit University
Khon Kaen University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Mahasarakham University
Kasetsart University Chalemphrakiat
Sakon Nakhon Province Campus

Senior Technical Editor

Mr. Paul Dulfer

Mahasarakham University

Place of Publication Siriphan (2497) Co., Ltd., Mueang district, Khon Kaen province. Tel. +66 4322 1141, www.siriphan.com

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

Banna Ratchanakharin Bulding, Song Plueai, Na Mon, Kalasin 46230
Tel. +668 1729 2918, +668 8552 9917

All articles appearing in this journal have been peer reviewed and edited for accuracy by two qualified academics. Comments published in the journal are solely those of the author and are not to be considered as the opinions or responsibility of the editorial board at Kalasin University.

Cover Image : Her Majesty the Queen was taken a photograph with citizens of Ban-pone, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province, on the 29th of November 1982, at Mrs. Kammai Yokasing's house. (The photograph was given by Mrs. Kammai Yokasing)

บทบรรณาธิการ Editorial

เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน บวกกับการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทำให้การสื่อสารบนโลกพัฒนาไปอย่างไร้พรมแดน การรับส่งข้อมูลในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ก็มีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีการใช้วิธีสื่อสารบนโลกออนไลน์มากขึ้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน ก็มีการพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการอย่างเหมาะสมไว้บนสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน แต่ละวารสารก็ได้มีการพัฒนาระบบเฉพาะต่างๆ เพื่อความสะดวก รวดเร็วที่จะใช้เป็นสื่อกลางการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ผลงานทางด้านวิชาการระหว่างนักวิชาการกับนักวิชาการ และระหว่างนักวิชาการกับสังคมทั่วไป อย่างไรก็ตาม วารสารวิชาการแพรววาทาสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ยังคงมีการเผยแพร่ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ควบคู่ไปกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างทั่วถึง

วารสารวิชาการแพรววาทาสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน 2561 ในส่วนของปกวารสารฉบับนี้ เราได้อัญเชิญพระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ที่ทรงฉายพระรูปร่วมกับนางคำใหม่ โยคะสิงห์ และสตรีชาวผู้ไทบ้านโพธิ์ อำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 (อัญเชิญพระรูปมาจากนางคำใหม่ โยคะสิงห์) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่นำความปลาบปลื้มมาสู่ชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์จวบจนปัจจุบัน และเนื้อหาภายในฉบับ ยังมีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ บทความวิจัยจำนวน 9 บทความ และบทความวิชาการ 2 บทความจากนักวิชาการหลายสถาบัน ซึ่งทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการ และได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Peer Reviews) ตรงตามสาขานั้นๆ จำนวน 2 ท่าน ล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่มีคุณภาพน่าสนใจทั้งสิ้น

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่ง วารสารวิชาการแพรววาทาสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้นักวิชาการมุ่งพัฒนาเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างก้าวไกลไปข้างหน้า หากมีข้อเสนอแนะประการใดกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้นำไปพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.สุชานาถ สิงหาปัด

บรรณาธิการวารสารวิชาการแพรววาทาสินธุ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สารบัญ

บทความวิจัย

- ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 1

Leadership on Local Development of The Committee
of Sub-district Administrative Organizations Meung
District Phitsanulok Province

ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์, พีรวิชญ์ จินลสิทธิ์ และ อาเนช ไชยสาร
Thutsapong Wongsawad, Peeravit Jinasit and Arnach Chaisan

- วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 20

Homestay Culture: Developing Model of Management Tourism
by Community Wang Nam Khiao District Nakhon
Ratchasima Province

กฤตยา เตยโพธิ์ และ พันัส โพธิบัติ
Kittaya Toeypho and Phanat Phothibat

- การวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างท่ารำในพิธีกรรมบุญโงลมะมัวด
ในเขตอีสานใต้ 41

Structural and Elemental Analysis of Thai Postures Used
for Panjoelmamud Ceremony in South Eastern of Thailand

กิริติ เปาริสาร
Keerati Paorisan

- กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมือง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 60

Marketing Strategies for Local Cloth Shop
Business in The Northeast

ธัญญธร ศรีวิเชียร
Tanyatorn Sriwichien

- วรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้”: ศึกษาวิเคราะห์เชิงอุดมการณ์ตัวละคร
East Literature’s “Tao Yi” : Analysis Ideological Character 75

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และ เกียรติศักดิ์ พิกุลศรี
Anantasak Phonkaewket and Keattisak Phikulsri

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความ 93

ภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Activity Package in English
Reading Comprehension Skills Based-on Brain Based Learning
Approach for Mattayomsueksa 1 Students

วันชนรณ์ ปึงพรม และ กัญญารัตน์ โคจร

Wanutchaphorn Puengprom and Kanyarat Cojorn

การพัฒนาชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 111

และเทคโนโลยี 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา
เพื่อส่งเสริมทักษะ การพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of Science and Technology Unit Instructional
Package by Using TASC Problem Solving Wheel for Improving Speaking
and Problem Solving Skills for Matthayomsuksa 6 Students

ยัมรัมย์ พลศรี และ อภิราตี จันทร์แสง

Yimramai Ponsri and Apiradee Jansaeng

การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 132

รายวิชา ส22106 สังคมศึกษา 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนภายใต้แนวคิด
สะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Problem Solving Skills and Learning Achievement
in History Subject Soc22106 Social Studies through Problem-based
Learning Instruction with Community Learning Resources Under the
Stem Education Concept for Grade 8 Students

ชยานนท์ คันทมาตย์ และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์

Chayanon Kuntamat and Montha Chumsukon

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ 152

A Model on Participation in Community Forest Conservation Enhancing The Decrease of The Global Warming Problems of The Community Hardcores in Chaiyaphum Province

สมพงษ์ เสนชัย, จันทร์จิรา ทรีเพชร, กุลวดี คตชนะเลขา, นาริรัตน์ ศรีอุทัย และ อุมาวดี เดชธำรง
Sompong Senchai, Janjira Treephet, Kulvadee Kochanaleka, Narerut Sriuthai
and Umavadee Dechdumrong

บทความวิชาการ

แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 172
Development Guidelines of Solid Waste Management in Local Government

ภิกค์ศักดิ์ กัลยาณมิตร และ วชิรวัชร งามละม่อม
Pisak Kalyanamitra and Wachirawachr Ngamlamom

ภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 194
Local Leadership in The 21st Century

พระพลากร สมมงคล (อนุพันธ์), พระครูปริยัติวรเมธี,
สยามพร พันธไชย และ พระมหาไถยน้อย สलगสิงห์
Phra Phalakorn Sumangalo (Anupan), Phrakhrupariyat Woramathree,
Siamporn Panthachai and Phramaha Thainoi Salangsing

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก Leadership on Local Development of The Committee of Sub-district Administrative Organizations Meung District Phitsanulok Province

ธรรสพงศ์ วงษ์สวัสดิ์,¹ พีรวิทย์ จินาสิต² และ อาเนช ไชยสาร³
Thutsapong Wongsawad,¹ Peeravit Jinasit² and Arnach Chaisan³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ประชากร คือ กรรมการและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง 181 คน เครื่องมือ คือแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และค่า F-test เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านความสามารถในการประสานงาน ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา ด้านความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ และด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลและข้อมูลทางสังคม มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีข้อเสนอแนะว่า ให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ การพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

^{1,2,3} อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข,
หมายเลขโทรศัพท์ 08 2163 7363, Email : fonthai@hotmail.com

^{1,2,3} Lecturers in Faculty of Public Administration, Thongsook College,
Tel. +668 2163 7363, Email : fonthai@hotmail.com

Abstract

The objectives of this study are to study the leadership on local development of the committee of Sub-district Administrative Organizations of Meung district Phitsanulok Province and study factors affecting leadership in local development with sample of 181 people are randomly selected from number of committee and Sub-district Administrative Organizations. Tool is questionnaire. The analysis applies descriptive statistics to measure percentage, mean and standard deviation by using T-test and F-test. The research found that Overall, the average was high. Sorted from most to least, is the vision of development. The ability to coordinate, the ability to solve problems, the ability to attract and accept the faith and the perception of local development, the hypothesis testing Personal and social factors, Leadership in the development of local differences are statistically significant at the 0.05 level and there are suggestions that. The public sector has to be involved in the preparation of the strategy. Preserve cultural and traditional knowledge and supplying water to the consumer enough.

Keywords: Leadership, Local Development, Sub-district Administrative Organization, Local Knowledge

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มีข้อกำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วนคือ (1) ระเบียบบริหารราชการส่วนกลางโดยมีรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารประเทศโดยจะกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศและมีอำนาจกับใช้อำนาจเพื่อบริหารและจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หน่วยงานซึ่งถือว่าเป็นกลไกของรัฐบาลจะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติก็คือกระทรวงทบวงกรมซึ่งรวมเรียกว่าการบริหารราชการส่วนกลาง

(2) ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยบัญญัติไว้ว่าให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคประกอบด้วยจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และ (3) ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำของประชาชนในตำบลและนางบประมาณไปใช้ด้วยความโปร่งใส และตรวจสอบมีวาระในการดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 4 ปีนับตั้งแต่วันเลือกตั้ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550)

ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยพิจารณาจากการกำหนดไว้ในหมวดที่ 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐและหมวดที่ 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 284 มีสาระสำคัญไว้ว่ารัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารการปฏิบัติงานบุคคล การเงินและการคลัง เพื่อเป็นการพัฒนาการกระจายอำนาจ โดยมีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริหารสาธารณะ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน วาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง การบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และให้มีหน้าที่จัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เอกวิทย์ มณีธร, 2552)

แนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับสาระสำคัญตามร่างกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีวิสัยทัศน์คือ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (1) ความมั่นคง ได้แก่ การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัวและปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมืองประเทศมีความมั่นคงในเอกราช

และอธิปไตยมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชน มีความเข้มแข็ง ครอบครัว มีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง พอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความมั่นคงของอาหาร พลังงานและน้ำ (2) ความมั่งคั่งได้แก่ ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุนและการทำธุรกิจ มีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) ความยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาในทุกระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพและยั่งยืน ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ลดทาลีย์ คำภา, 2559)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีผู้นำที่มองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และหลักการและกระบวนการวางแผนสามารถสร้างแรงจูงใจ

ให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับมีข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่นการประสานงานและการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและเกิดความเข้มแข็งของชุมชนเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคต มีความพร้อมในการตัดสินใจและดำเนินงานในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของประชาชนและนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นและชุมชนของรัฐบาลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

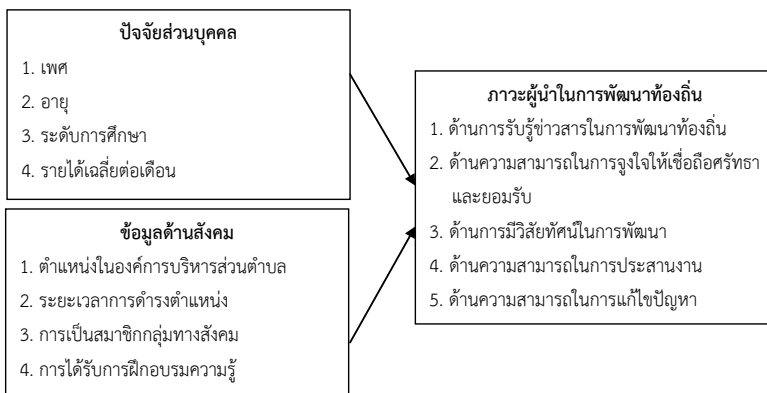
สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลและข้อมูลด้านสังคมของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต่างกัน ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 14 แห่ง (ไม่นับหน่วยที่ขึ้นเป็นเทศบาลตำบล) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) อย่างเป็นระบบ โดยเทียบจำนวนประชากรจากตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 606-610) ได้ตัวอย่างจำนวน 181 คน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้ (1) คำถามปัจจัยส่วนบุคคลและข้อมูลด้านสังคม (2) คำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ ด้านความสามารถในการประสานงาน ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา และด้านการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา (3) การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาจากผู้ตอบแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ f-test เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการศึกษา

1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ส่วนมากมีตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง 3 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ และส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเมือง การพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ด้านความสามารถในการประสานงาน ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา ด้านความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ และด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น ดังปรากฏในตารางที่ 1

**ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการ
องค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวม**

(n=181)

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	อันดับที่
1. การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	4.33	0.41	มาก	1
2. ความสามารถในการประสานงาน	4.18	0.53	มาก	2
3. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	3.93	0.88	มาก	4
4. ความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอม	3.86	0.34	มาก	5
5. การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	4.01	0.68	มาก	3
โดยรวม	4.03	0.57	มาก	

ผู้วิจัยยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ มีความสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาด้านต่างๆ สนใจเป็นผู้นำความรู้เทคโนโลยีและสิ่งแปลกใหม่มาใช้ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานการพัฒนาท้องถิ่น

2.2 ด้านความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพและยอมรับนับถือ มีความสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจและเสียสละและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลให้การยอมรับนับถือ

2.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ มีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของหน่วยงาน มีการนำตัวอย่างที่ดีจากหน่วยงานอื่นมาปรับปรุงพัฒนางานตนเองมีการติดตามข้อมูลข่าวสารการพัฒนาด้านต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

2.4 ด้านความสามารถในการประสานงาน โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ สามารถใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างราบรื่นได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ อยู่เสมอ

2.5 ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ สามารถให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนา/โครงการ/ กิจกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าเผชิญกับปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยความมั่นใจ ได้เข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานพัฒนา และการแก้ปัญหาท้องถิ่น

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศที่ต่างกัน ของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ สมมติฐานของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	ชาย		หญิง		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	4.26	0.46	4.27	0.11	0.12*	0.03
2. ความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ	3.69	0.14	3.99	0.48	7.82*	0.05
3. การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	4.11	0.75	3.98	0.63	-0.46*	0.04
4. ความสามารถในการประสานงาน	4.01	0.36	3.96	0.41	-4.78*	0.00
5. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	4.22	0.64	4.11	0.61	5.22*	0.02

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ต่างกันของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยส่วนบุคคล
จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	อายุ		ระดับการศึกษา		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig
1. การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	0.18*	0.00	22.01	0.07	1.77*	0.01
2. ความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธา และยอมรับ	2.22*	0.01	1.55*	0.02	11.15*	0.03
3. การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	5.44*	0.05	9.22*	0.04	0.72*	0.04
4. ความสามารถในการประสานงาน	0.69*	0.00	4.57*	0.00	6.53	0.07
5. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	1.88	0.08	6.33*	0.01	10.54*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD พบว่า กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา แตกต่างกันตามอายุที่สูงกว่าย่อมจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ทำงานในการพัฒนาท้องถิ่นที่มากกว่า และสามารถชี้แนะให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาได้ดี ส่วนการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่นที่แตกต่างกันในระดับศึกษาก็สามารถสร้างความมั่นใจในข้อมูลข่าวสารและใช้สารสนเทศได้เป็นอย่างดี และความสามารถในการประสานงานโดยใช้งบประมาณมีเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและรวดเร็ว จึงส่งผลให้กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

3.3 การทดสอบสมมติฐานของข้อมูลทางสังคม จำแนกตามตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการได้รับการฝึกอบรมความรู้ ที่ต่างกันของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของข้อมูลทางสังคมจำแนกตามตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการได้รับการฝึกอบรมความรู้

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น	ตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล		ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง		การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม		การได้รับการฝึกอบรมความรู้	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
1. การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น	1.88*	0.01	7.23*	0.01	2.06*	0.00	1.99	0.09
2. ความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธา และยอมรับ	0.44	0.66	0.44*	0.02	7.36*	0.01	7.26*	0.01
3. การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	4.56*	0.02	7.66*	0.01	0.88	0.04	8.85*	0.00
4. ความสามารถในการประสานงาน	3.66*	0.00	1.86*	0.01	1.91*	0.03	0.18*	0.03
5. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา	0.93*	0.00	0.66*	0.05	2.21*	0.01	-1.24*	0.02

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD พบว่า กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันเป็นเพราะการได้รับการฝึกอบรมความรู้ โดยนำความรู้มาพัฒนาท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับแตกต่างกันตามตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยาวนานกว่า ย่อมจะมีประสบการณ์สูงกว่า และสร้างความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับได้ดีกว่า จึงส่งผลให้กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อเสนอแนะที่ความถี่มากที่สุดคือ การให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น รองลงมา คือ ควรร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอันดับสุดท้าย คือ ควรจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อปริมาณประชาชนที่เพิ่มขึ้น

สรุปผล

การพัฒนาท้องถิ่นของกรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพมาก เพราะสมาชิกมีความคุ้นเคยในพื้นที่หมู่บ้านและครัวเรือน การแก้ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นไปอย่างง่ายตายและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็วด้วยการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีการแบ่งปันหมุนเวียน การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดทำแผนโครงการ ได้แก่ ด้านการกีฬาต่อต้านยาเสพติดประจำหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมอาชีพสตรีและกลุ่มแม่บ้าน การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค รวมถึงแผนงานด้านสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชน และนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เต็มรูปแบบเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรมการองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจ การประสานงานความช่วยเหลือได้ถึงระดับรากหญ้าด้วยการแก้ปัญหาและมุ่งเน้นผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ประชาชนเป็นหลักอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ (2559) ศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยพบว่า ผู้นำพัฒนาท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมาถ่ายทอดสู่ชุมชนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง อาทิ การกระจายเสียง แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ การเข้าถึงประชาชนทุกครัวเรือนเป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิกุล สุวิทย์พันธ์ (2558) ศึกษาภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอดงเจริญ จังหวัดสระแก้ว โดยพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะนายกเทศมนตรีของท่านสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาด้านต่างๆ และนำมาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบเสมอ นำความรู้และข่าวสารการพัฒนาและวิทยาการใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้กับเพื่อนร่วมงานผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนเป็นประจำ

1.2 ด้านความสามารถในการจูงใจให้เชื่อถือศรัทธาและยอมรับ โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถใช้ทักษะการจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นยอมรับและเชื่อถือศรัทธาให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจมีทิศทางเดียว กับนโยบายของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวเดือน เกตุแก้ว (2550) ศึกษาบทบาทของประธานชุมชนต่อการบริหารเทศบาลกรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของประธานชุมชนจะมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด และสร้างความยอมรับนับถือความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกันในการพัฒนาและเกิดการยอมรับในสังคมและประชาชน

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะการที่ผู้นำท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่จะพัฒนาจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของกรรมการและสมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นความคาดหวังที่จะให้เกิดการพัฒนาขึ้นในท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส นำไปสู่การใช้ดุลยพินิจการแก้ปัญหาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี พ่วงรอด (2557) ศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน

กรณีศึกษาของการบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น มีศักยภาพของผู้นำอย่างต่อเนื่องทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงานที่จะนำไปสู่การครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างเหมาะสม

1.4 ด้านความสามารถในการประสานงาน โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะการสร้างแรงจูงใจและการร่วมมือกันทำงานเพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ได้ปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อลดข้อขัดแย้งและทำให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นการจัดให้คนในองค์การทำงานให้สัมพันธ์สอดคล้องกันโดยจะต้องตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบตามวัตถุประสงค์เป้าหมายและมาตรฐานการปฏิบัติขององค์การเป็นหลักอย่างสมานฉันท์และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา ต่างใจ (2553) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการเลือกตั้งนักรการเมืองท้องถิ่นเทศบาลสันปุลเลย์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนปฏิบัติหน้าที่ประสานงานได้ดี มีความสามารถเน้นนำวจุใจราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามเป้าหมายที่ราชการกำหนด และผู้นำชุมชนได้ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องตามนโยบายและตามที่กฎหมายกำหนด

1.5 ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่ชุมชนเผชิญอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล มีความเข้าใจของความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อท้องถิ่นและชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมารัตน์ สอนทอง (2553) ศึกษาภาวะผู้นำด้านการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทุกวง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้งานที่กระทำบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอาจมีการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้แก้ไขปัญหาในเบื้องต้นและการใช้เหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาเพราะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ประชาชนเป็นผู้ประสบปัญหา

2. ผลจากการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ที่ต่างกันของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพันธ์ เพิ่มพูน (2556) วิจัยเรื่องการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศ อายุ อาชีพ และตำแหน่งที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นด้านพฤติกรรมที่ปฏิบัติในการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลระยะเวลา การดำรงตำแหน่งการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและการได้รับการฝึกอบรมความรู้ ที่ต่างกันของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทโชติ ศรีนคร (2556) ศึกษาเรื่องภาวะ ผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่าการอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงาน ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และการเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมอื่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างเป็นข้อเสนอแนะที่ตอบมากที่สุดคือ การให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น รองลงมา คือ ควรร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอันดับสุดท้าย คือ ควรจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอต่อปริมาณประชาชนที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร ดีแป้น (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ของผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ 1) ควรส่งเสริมการพัฒนาให้มากขึ้นโดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนด้วยเพื่อให้ชุมชนได้พึ่งพาตนเองมากขึ้น 2) ควรมีการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดทำแผนงาน การจัดทำโครงการด้านการกีฬา ต่อต้านยาเสพติดประจําหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมอาชีพสตรีและกลุ่มแม่บ้าน การส่งเสริม สุขภาพ การป้องกันโรคและควรมีแผนงานหรือโครงการด้านการบำรุงรักษาสสิ่งแวดล้อม

การปลูกป่าชุมชน แผนชุดลอกแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชนโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐในชุมชนเป็นที่เลี้ยงผู้นำชุมชน

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีโครงการศึกษาการฝึกอบรมสัมมนาสำหรับกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และหลักการกระบวนการวางแผนของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจังพร้อมทั้งรณรงค์ให้บุคลากรทุกฝ่ายใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจังผู้บริหารและข้าราชการในองค์กรต้องศึกษากฎหมายระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้เป็นเครื่องในการปฏิบัติงานให้เป็นไปที่ยอมรับของประชาชนและการบังคับใช้กฎหมาย
3. ควรบริหารงานหรือจัดทำโครงการต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น และผู้บริหารองค์การควรกำหนดนโยบายจัดทำแผนแม่บทเป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้จริงยึดหลักคุณธรรมและใช้หลักภาวะผู้นำที่ดีในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติราชการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). *ข้อมูลพื้นฐานการปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet>
- Department of Local Administration. (2007). *Basics of Local Government*. Retrieved November 6, 2015, from <http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet>
- เครจซี่ และมอร์แกน. (2513). การกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับกิจกรรมการวิจัยและวัดผลการศึกษาทางจิตวิทยา. 80, หน้า 607-610. สืบค้น การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2, 18-19 มิถุนายน 2558 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา.

- Krejcie & Morgan. (1970). Determinining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, v. 80, 607-610. Retrieved International Research Conference "Creativity and Development towards ASEAN Community". The 2nd, 18th- 19th June 2015, Nakhonratchasima College, Nakhonratchasima Province.
- ธรรมรัตน์ สอนทอง. (2553). *ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหูกวาง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์*. (รายงานการศึกษานิเทศศาสตร์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Sorntong, Thammarat. (2010). *Leadership for Local Development of Executives and Council Members of Tambon Hukwang Administration Organization, Amphoe Banphotpisai, Nakhonsawan Province*. (Report of Independent Study of M.P.A.). Local Government, College of Local Administration, Khonkaen University.
- ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ. (2559). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย*. (รายงานการวิจัยเพื่อบูรณาการและการพัฒนาองค์ความรู้จากการเรียนการสอนรายวิชาภาวะผู้นำ). คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข.
- Wongsawad, Thutsaphong et al. (2016). *Leadership in local development of the sub-district administrative committee members in Muang District, Phitsanulok*. (Research Report for Knowledge Integration and Development from Leadership Course). Faculty of Public Administration, Thongsook College.
- ยุวดี พ่วงรอด. (2557). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- Phongrod, Yuvadee. (2014). *The Roles of Local Administrators on Public Activities Participation: Case Study of BuengKok Sub District*

- Administration Organization, Bang Rakam District, Phitsanulok. (Report of Independent Study of M.P.A.). (Public Administration), Graduate School, Phitsanulok University.*
- ลดาวัลย์ คำภา. (2559). สไลด์บรรยาย. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, *Sustainable Development Goals และแผนฯ 12 ของประเทศ*, เวทีสาธารณะนโยบายน้ำ สกว. ครั้งที่ 7, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2559, จาก http://www.trf.or.th/index.php?option=com_attachments&task=download&id=3894
- Kumpa, Ladawan. (2016). Slideshows, *National strategy 20-Year, Sustainable Development Goals and plan 12 of countries*, Public stage water policy TRF No. 7, Retrieved July 28, 2016, from http://www.trf.or.th/index.php?option=com_attachments&task=download&id=3894
- วรพันธ์ เพิ่มพูน. (2556). *การเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยทองสุข.
- Phempoon, Waraphan. (2013). *Strengthening leadership in the development of local councilors Banlum Sub District Administration Organization Meung District, Sukhothai Province*. (Thesis Master of Public Administration). Thongsook College.
- วิโชคติ ศรีนคร. (2556). *ภาวะผู้นำของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน อำเภอสว่างวีรกูล จังหวัดสุโขทัย*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยทองสุข.
- Srinakorn, Wittachot. (2013). *Leadership of Chairman of the District Administrative Office Maesin District Sisatchanalai Sukhothai Province*. (Thesis Master of Public Administration). Thongsook College.
- วุฒิกุล สุวิทย์พันธุ์. (2558). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Suvittayapan, Wuttikorn. (2015). *The Leadership on Local Administration of Mayor of Watthananakhon Sub-district Municipality, Watthananakhon District, Srakaew*. (Thesis of M.P.A.). Public Administration, Faculty of Political Science and Law, Burapha University.

สกวเดือน เกตุแก้ว. (2550). *บทบาทของประธานชุมชนต่อการบริหารเทศบาลกรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. (การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Ketkaew, Sakawdaun. (2007). *Role of Local Leader: A Case Study of Local Leader in Kelangnakorn Municipality, Muang District, Lampang Province*. (Report of Independent Study of M.P.A.). Local Government, College of Local Administration, Khonkaen University.

สนธยา ต่างใจ. (2553). *บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการเลือกตั้งนอกราบการเมืองท้องถิ่นเทศบาลสันปุยเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. (รายการการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Tangjiao, Sontaya. (2010). *ROLES OF THE COMMUNITY LEADERS ON ELECTION OF LOCAL POLITICIANS, SUNPULEI MUNICIPALITY, DOISAKET DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE*. (Report of Independent Study of M.P.A.). Local Governmen, College of Local Administration, Khonkaen University.

เสถียร ดีแป้น. (2552). *การพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในพื้นที่อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น*. (การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Deepan, Satean. (2009). *GUIDELINE DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITY LEADERS IN THE AREA DISTRICT NONSILA KHON KAEN PROVINCE*. (Report of Independent Study of M.P.A.). (Local Government), College of Local Administration, Khonkaen University.

- เอกวิทย์ มณีธร. (2552). *ระบบราชการรัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชนของไทย*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- Maneethorn, Ekawit. (2009). *Bureaucracy Enterprises and Public Organization of Thailand*. (2nd ed.). Bangkok: M. T. Press.

วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา Homestay Culture: Developing Model of Management Tourism by Community Wang Nam Khiao District Nakhon Ratchasima Province

กฤตยา เตยโพธิ์¹ และ พณัส โพธิ์บัติ²

Kittaya Toeypho¹ and Phanat Phothibat²

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวโฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น น้ำตก ภูเขา วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนที่มีส่วนร่วมอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนของชุมชนการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ 2) สภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3) การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมโฮมสเตย์ โดยชุมชนพื้นที่วิจัยคือ 3 ตำบลในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 120 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า และเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า โฮมสเตย์ในพื้นที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีการดำเนินชีวิตเป็นสังคมที่เรียบง่ายปลอดภัยมุ่งเน้นการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติที่พักโฮมสเตย์ทั้งสามแห่งมีปัญหาด้านการสาธารณูปโภค สภาพแวดล้อมภายในบริเวณบ้านพัก การเดินทางควรได้รับการส่งเสริมจากองค์กรปกครอง

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, โทรศัพท์ 08 9585 6194 Email: kittata56@gmail.com

² อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Student of Master of Arts, Cultural Science Major, Mahasarakham University, Tel. +668 9585 6194 Email : kittata56@gmail.com

² Lecturer in Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

ส่วนท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกันแนวทางการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบๆ อาณาบริเวณระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ บ้ายข้อมูล การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมโฮมสเตย์ การพัฒนารูปแบบ การจัดการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว

Abstract

Homestay is a community tourism in local area The tourism resources such as waterfalls, mountains, local cultures including community's ways of life involved in the conservation management of resources for the sustainability of the community. This research aimed to study: 1) background of the management of homestay tourism, 2) current conditions and issues on the management of homestay tourism and 3) the development of homestay culture model by the community. The research was conducted in the areas of 3 sub-districts in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima. Data was collected through documents and field trip study-survey, observations, interviews and focus group discussion. Data was given by 120 people and analyzed by triangulation technique. Results were presented with descriptive analysis. The results showed that backgrounds of homestay in the area since 2546 are relevant to people who own tourism resources in the community. In addition, the ways of life represent the simple and safe society which focuses on the living due to the philosophy of sufficiency economy and natural based tourism. The 3 selected homestays have the issues on public utility, environment and transportation. Homestay tourism in these areas should be promoted by local governments in the same direction. Way to develop the potential for eco cultural-tourism homestay should focus on the improvement of

landscapes around the areas, water supply system, electricity system, toilets, buildings, accommodations and tourist information signs. To give tourist information is also important because it can facilitate visitors to exploit the areas appropriately.

Keywords: Homestay Culture, Model Development, Tourism Management, Tourist Attraction

บทนำ

ประเทศต่างๆ ในโลกได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ส่งผลให้การท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศ เป็นจำนวนมากทำให้หลายประเทศจึงมีการลงทุนด้านการท่องเที่ยว การโฆษณาประชาสัมพันธ์การกำหนดกลยุทธ์และการใช้นโยบายปกป้องคนของตน ให้เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อแข่งขันตลาดในเวทีโลกคาดการณ์ว่าในอนาคต เศรษฐกิจโลกยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย ที่คาดการณ์ว่าจีน รัสเซีย และอินเดียมีแนวโน้มเศรษฐกิจขยายตัวมากกว่าร้อยละ 7 ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2568 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : 6-8)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมหรือธุรกิจที่สนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวของไทยและชาวต่างประเทศ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่ายซึ่งจะตกอยู่ในหลายกลุ่มอาชีพช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับสังคมทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ (ฉันทิช วรรณณอม, 2552 : 101) จึงเห็นว่าการท่องเที่ยวในชุมชนมีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เช่น หัตถกรรมพื้นบ้านสินค้าทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าการท่องเที่ยวชุมชนจึงไม่มีขีดจำกัดในการให้บริการเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรม รัฐบาลได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่นมีนโยบายรองรับที่สามารถดำเนินการได้

อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นมีหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ที่สำคัญคือการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนากิจการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยอาจจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่องเที่ยวหรือกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน (ลายอง ปลั่งกลาง, 2551 : 21-22)

จากการประกาศให้ปี พ.ศ. 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทยหรือ Amazing Thailand มีผลทำให้ทุกหน่วยงานของภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ (ที่พักสัมผัส ชุมชนบทและการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน โดยชุมชนนับเป็นทางเลือกใหม่) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539 : 10) และการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน (Community Based Tourism) หรือการท่องเที่ยวในชนบท (Rural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ที่มองเห็นว่าชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวเช่น น้ำตก ภูเขา วัฒนธรรมท้องถิ่น สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนของชุมชน แต่จากการสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวปัญหาด้านความปลอดภัยกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยจากการขยายตัวของท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเสื่อมโทรมเกิดปัญหาขยะมลพิษและคณะนักท่องเที่ยวยังไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหากมีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว จะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และทำให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการพัฒนากิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวปัญหาด้านความปลอดภัยกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยจากการขยายตัวของท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเสื่อมโทรมเกิดปัญหาขยะมลพิษ

และคณะนักท่องเที่ยวยังไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้ผู้วิจัยสนใจทำงานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาความเป็นมา และสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงการท่องเที่ยวที่สะอาด (Green Tourism) การพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวการจัดการรูปแบบ และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่สร้างทัศนคติที่ดีในการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดจนพัฒนาบุคลากร และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในทุกระดับให้มีศักยภาพ เกิดความสมดุลและยั่งยืนจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจเลือกพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีชุมชนที่มีความหลากหลายและมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เป็นต้นทุนทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกิดจากความคิดของชุมชนทำให้เกิดความพอใจของทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์เกิดรายได้แก่ชุมชนและเกิดความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชนอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ศึกษาระหว่างเดือนมกราคม 2558 ถึง เดือนธันวาคม 2559 ได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจงจำนวน 3 ตำบลอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีความหลากหลาย มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติบรรยากาศ (อากาศ) ป่าไม้

แหล่งน้ำ ธรรมชาติ สัตว์ป่า และมีกิจกรรมการพัฒนาที่ต่อเนื่องในระดับหนึ่งโดยมีเกณฑ์ในการเลือกจากการเป็นหมู่บ้านต้นแบบของชุมชนพึ่งตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรม กลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามด้วยวิธีการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา จำนวน 120 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 30 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 60 คน และกลุ่มทั่วไป จำนวน 30 คน ข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบแบบสามเส้าและวิเคราะห์ตามความมุ่งหมาย เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ความเป็นมาของโฮมสเตย์ในพื้นที่อำเภอลำน้ำเคียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากร การท่องเที่ยวที่มีวิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนซึ่งเป็นสังคมที่มีความเรียบง่ายปลอดภัย เป็นสังคมที่มุ่งเน้นการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชีวิตตามแบบวิถีชีวิตชุมชนเน้นการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และท่องเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติ

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ 3 หมู่บ้าน/ตำบล คือ บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเคียว และบ้านบุเจ้าคุณ ตำบลวังหมีประวัติความเป็นมาดังนี้ 1) โฮมสเตย์บ้านบุไทร ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2546 เกิดจากการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำและกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านและจากการวิจัยการเพาะเห็ดจึงทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวประกอบกับชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนจนถึงปัจจุบัน 2) โฮมสเตย์บ้านคลองทรายเป็นการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2556 ซึ่งในปี 2555 เกิดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองทราย มีจุดเรียนรู้ด้านต่างๆ และได้จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งที่พักสำหรับผู้เข้ามาศึกษาดูงานจากกลุ่มเรียนรู้ต่างๆ ให้เป็นแหล่งที่พักสำหรับผู้เข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชน และมีปัจจัยของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ตามแนวเส้นทางทอดตัวยาวได้อย่างสวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มากมาย 3) โฮมสเตย์บ้านบุเจ้าคุณ

เป็นที่พักโฮมสเตย์แบบสัมผัสธรรมชาติมีการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีการจัดอาหารพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว มีพื้นที่สำหรับกางเต็นท์เป็นการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เริ่มต้นเมื่อปี 2548 ได้มีการประสานงานในรูปแบบของพหุภาคี พัฒนาเพื่อจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในชุมชนโดยการประสานกับทุกภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอนักวิชาการที่มีความชำนาญในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยววังน้ำเขียว ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้มาส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโฮมสเตย์ ประกอบกับชุมชนบ้านบุเจ้าคุณได้มีปัจจัยของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวบรรยากาศดี มีอ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงมีขนาดใหญ่อยู่ท่ามกลางหุบเขามีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตคนตามแนวสันเขามีความสวยงามพร้อมสูดโอโซนบริสุทธิ์

สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เป็นแหล่งที่พักที่สัมผัสธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในแหล่งที่พักโฮมสเตย์ในระยะที่ผ่านมาทำให้การบริการบ้านพักโฮมสเตย์ได้รับการพัฒนา และรองรับกิจกรรมการด้านท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อบริการนักท่องเที่ยวจนบางครั้งได้สร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บางแห่งอาจทำให้เสื่อมคุณค่า และผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่จะสามารถรองรับได้ และขาดการวางแผนการจัดการด้านการสาธารณูปโภค ประกอบกับพฤติกรรมที่ขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการทำลายคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และเป็นตัวเร่งให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว สรุปประเด็นสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้ ดังนี้ 1. สภาพแวดล้อมภายในบริเวณบ้านพัก 2. การเดินทางแสงไฟส่องสว่างและสถานที่จอดรถ 3. การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นควรได้รับการส่งเสริมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปในทิศทางเดียวกันเช่น ระบบการจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติ

การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน พบว่า การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์ ตลอดจนการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพร้อมๆกับเจ้าของบ้านโดยใช้บ้านเป็นศูนย์กลางที่จะสนับสนุนการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์มีองค์ประกอบของการเชื่อมโยงถึงการจัดการ การบูรณาการภายในชุมชนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โฮมสเตย์ในบางแห่งมีการพัฒนา และการรองรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมในอาณาบริเวณมีภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางระบบไฟฟ้าแสงสว่างค่อนข้างลำบากเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นทำให้ถนนชำรุดการเดินทางลำบาก จึงต้องการความร่วมมือและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่) เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น การซ่อม/สร้างถนนเชื่อมโยงระหว่างที่พักโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การเพิ่มจุดให้บริการไฟฟ้า และน้ำประปาในพื้นที่ การจัดการระบบขยะให้มีการจัดเก็บ เคลื่อนย้ายและทำลายอย่างเป็นระบบ ควรจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องวัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา ของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษาค้นคว้า ได้เลือก 3 ชุมชน/ตำบล คือ บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว และบ้านบุเจ้าคุณ ตำบลวังหมี ทั้ง 3 ชุมชน/ตำบล มีประวัติความเป็นมา ดังนี้

1.1 บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี ในอดีตหมู่บ้านนี้ เคยมีต้นไทรใหญ่ อายุหลายร้อยปีเกิดขึ้นบริเวณคลองหินหัก ปัจจุบันได้ตายแล้ว กลุ่มคน (นายตัน สิงขร) เข้ามาทำประโยชน์ช่วงแรกๆ เพื่อทำไร่หลังจากฤดูทำนา ปี พ.ศ. 2508 มีถนนทางหลวง

สาย 304 เป็นถนนสายหลัก ชาวบ้านกลุ่มแรกเข้ามาจองที่ดินบริเวณบ้านห้วยกระบอก หรือบ้านบุไทร ยกฐานะเป็นหมู่บ้านบุไทร ในปี พ.ศ. 2519 เป็นที่ราบสลับกับภูเขา และเนินสูงเหมือนลอนลูกฟูกสลับทั้งพื้นที่ มีฝายเก็บกักน้ำ มีน้ำไหลผ่านตลอดปี ใช้อุปโภคบริโภค ทำการเกษตรโฮมสเตย์บ้านบุไทรก่อตั้งเมื่อ 24 สิงหาคม 2546 เป็นโฮมสเตย์มาตรฐานไทยต้นแบบเกิดจากกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน จากเมื่อในปี พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และหน่วยงานราชการในพื้นที่เข้ามาพัฒนาบ้านพัก จัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชน จากการวิจัยการเพาะเห็ดทำให้เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยว ประกอบกับในชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านโดยการจัดทำแผนชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ในปี พ.ศ. 2550 มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านต่างๆ ในพื้นที่ วิถีชีวิตของชุมชนทำเกษตรกรรมเป็นหลัก กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอาชีพเสริม เช่น ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ เดินป่าศึกษาสัมผัสธรรมชาติ และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และรวมกลุ่มเพื่อให้บริการด้านที่พัก (บ้านพัก) ที่พักอาศัยกับเจ้าของบ้าน และนำเที่ยวแบบสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตท้องถิ่น เรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บอกเล่ากำเนิดของหมู่บ้านในอดีต การแสดงดนตรีกลุ่มดนตรี

1.2 บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว ปี พ.ศ. 2508 คนกลุ่มแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านคลองทรายเพื่ออยู่อาศัยและทำมาหากินด้านเกษตรกรรม (ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฝรั่ง ฝ้าย) มีพื้นที่ติดลำคลองซึ่งมีทรายเยอะ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านคลองทราย” ในปี 2530 ได้รับจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกต้นไม้ ไม้ผล (มะขาม สะเดา มะม่วง มะไฟ) ในปี 2555 เกิดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด ถั่วงอกกล้วย กลุ่มรักษาระวัง เกษตรผสมผสาน เกษตรก้าวหน้า หมอสมุนไพรเพื่อสุขภาพในปี 2556 ได้จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านคลองทราย เพื่อให้เป็นแหล่งที่พักสำหรับผู้เข้ามาศึกษาดูงานจากกลุ่มเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน จึงได้จัดบ้านพักของคนในชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นที่พักแบบโฮมสเตย์สัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น

1.3 บ้านบุเจ้าคุณ ตำบลวังหิน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2488 นายทอง นิลคำ เป็นผู้ตั้งหมู่บ้านจากการบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า มีท่านเจ้าคุณที่มียศสถาบรรดาศักดิ์ได้หนีสงครามมาพักอาศัยอยู่ และพบร่องรอยการพักอาศัยอยู่ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บุเจ้าคุณ” เมื่อ ปี 2516 มีพื้นที่อาศัยและที่ทำกินมากขึ้น ในปี 2534 แยกจากอำเภอปทุมมา เป็นอำเภอวังน้ำเขียว ประชาชนมีอาชีพหลักทำไร่ ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง อาชีพเสริม ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง เป็นชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โอบอ้อมอารีบ้านบุเจ้าคุณ เริ่มต้นเมื่อปี 2548 โดยการประสานงานในรูปแบบของพหุภาคีพัฒนา เพื่อจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในชุมชน โดยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโฮมสเตย์ซึ่งทำให้โฮมสเตย์บ้านบุเจ้าคุณผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเมื่อปี 2549 การจัดการท่องเที่ยวดำเนินการเป็นกลุ่มซึ่งกลุ่มมีคฤหาสน์น้อย จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนำเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ปันจักรยานชมวิวยอดอ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง ศึกษาสวนเกษตรไร่นาพร เดินป่าศึกษาพันธุ์ไม้ ชมกระติ่ง ชมนก ส่องสัตว์ เทียนน้ำตกวังเหว และน้ำตกแก่งยาว

2. สภาพปัจจุบัน และปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

สภาพปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านบุไทร เป็นการรวมกลุ่มของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้บริการด้านที่พัก (บ้านพัก) กับครอบครัวเจ้าของบ้านในชุมชนโดยยึดเอาที่พักเป็นศูนย์กลาง และนำเที่ยวแบบสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตตามแบบท้องถิ่นที่เรียบง่าย เรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ บอกเล่ากำเนิดของหมู่บ้านในอดีต การแสดงดนตรีกลุ่มดนตรีพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการรวมเงินทุนหุ้นจากสมาชิกในกลุ่ม และรายได้จากการเข้ามาพักและการจัดกิจกรรมให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อบริหารจัดการในกลุ่มโฮมสเตย์ สร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ เพื่อบริหารจัดการภายในชุมชน ควบคู่กับการสร้างสังคมคุณธรรมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ที่พักอาศัยมีห้องนอนที่เป็นสัดส่วน สะอาด มีเครื่องนอนและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกต่างๆ ห้องอาบน้ำ ห้องส้วมสะอาดมิดชิด อาคารถ่ายเทสะดวก สภาพแวดล้อมภายในและรอบบริเวณบ้านมีการดูแลโดยรอบที่สะอาดการบริหารจัดการเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อกำหนดแนวทางกฎระเบียบในการทำงานร่วมกันรวมถึงให้สมาชิกกลุ่มและชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีการและการทำงานของโฮมสเตย์ เช่น ข้อมูลการให้บริการรายละเอียดของการจัดกิจกรรม

สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์การให้บริการด้านสาธารณูปโภคในเรื่องของน้ำประปาไม่ค่อยสะอาด มีสีขุ่น ไฟฟ้าภายในบริเวณชุมชนหรือตามแนวถนนมีจุดระยะห่างกันมากทำให้มีแสงสว่างไม่เพียงพอเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น ภูมิทัศน์โดยรอบบ้านพักและภายในชุมชนไม่ร่มรื่นขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่) เพิ่มขึ้น ไม่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่มีรูปแบบป้ายของบ้านพักในแบบเดียวกัน สิ่งแวดล้อมบริเวณบ้านไม่ร่มรื่น ไม่สวยงาม ไม่มีที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวการรักษาความสะอาดของหมู่บ้านไม่ทั่วถึง ยังไม่สะอาด วิธีการจัดการมีกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวไม่สะดวก สภาพถนนทางเข้าหมู่บ้านบางแห่งชำรุด

สภาพปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านคลองทราย เป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนให้บริการด้านที่พัก (บ้านพักอาศัยของตนเอง) และนำเที่ยวแบบสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจุดเรียนรู้ต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด ถิ่นไม้กฤษณา กลุ่มรักษะกระทิง เกษตรผสมผสาน เกษตรก้าวหน้า หมอสมุนไพรเพื่อสุขภาพและนำเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติแหล่งชุมชนทางธรรมชาติ เช่น ป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ชมกระต๊อเขาแผงม้า ไร่องุ่นวังน้ำเขียว สวนดอกหน้าวัวสุชาดา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดรายได้เสริมให้กับคนในพื้นที่รวมกลุ่มกันในการจัดที่พักและบริการนำเที่ยว ที่พักอาศัยและบรรยากาศของสถานที่ที่เป็นบ้านพักที่มีห้องนอนอย่างเป็นสัดส่วนที่พัก/ที่นั่งนอนสะอาดซึ่งจะมีเครื่องนอนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สะอาด ห้องอาบน้ำ ห้องส้วม สะอาด

มิดชิด สภาพแวดล้อมภายในบ้านและบริเวณรอบบ้านมีการดูแลบริเวณโดยรอบที่สะอาด แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความหลากหลายเน้นการดูแลการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง

สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์การให้บริการด้านที่พัก นำเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีปัญหาการให้บริการด้านสาธารณูปโภค น้ำประปาไม่ค่อยสะอาดมีสีขุ่น เส้นทางเดินทางไม่สะดวก เนื่องจากชุมชนตั้งบ้านเรือนมีระยะทางห่างกันมากทำให้ไฟฟ้าภายในบริเวณชุมชนหรือตามแนวนอนมีจุดระยะห่างกันมากทำให้มีแสงสว่างไม่สว่างเพียงพอ ภูมิทัศน์โดยรอบบ้านพักและภายในชุมชนไม่ร่มรื่น ไม่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่มีรูปแบบป้ายมีการรวมเงินทุนหุ้นจากสมาชิกในกลุ่ม ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก ทำให้กลุ่มผู้เข้าพักน้อย ยังไม่เป็นที่รู้จักจึงทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปเท่าที่ควร และนักท่องเที่ยวเข้าพักมีจำนวนน้อยจึงไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

สภาพปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านบุเจ้าคุณ เป็นการจัดการของคนในชุมชนที่รวมตัวกันเปิดบ้านพักของตนเองและสร้างบ้านพักเพิ่มเติมแยกเป็นสัดส่วน เพื่อให้บริการด้านที่พักและนำเที่ยวแบบสัมผัสธรรมชาติที่มีบรรยากาศเย็นสบายตลอดทั้งปีกลุ่มลูกค้าที่น้อย มีทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แหล่งชมกระติ่ง เขาแผงม้า ไร่องุ่นวังน้ำเขียว สวนดอกหน้าวัวสุชาติ ศึกษาศวนเกษตรไร่นาพร และเดินป่าศึกษาพันธุ์ไม้ ชมวิวรอบเขื่อนชนก ส่องสัตว์ สัมผัสธรรมชาติ มีการรวมเงินทุนหุ้นจากสมาชิกในกลุ่ม/รายได้ของการเข้าพักของนักท่องเที่ยว เป็นบ้านพักที่มีห้องนอนอย่างเป็นสัดส่วน ที่พักที่นอนสะอาด มีเครื่องนอนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สะอาด ไม่มีเศษขยะหรือสิ่งสกปรกบรรยากาศของสถานที่พัก แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนในบริเวณใกล้เคียงมีความหลากหลาย เน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริงการจัดการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

สภาพปัญหาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์การให้บริการนักท่องเที่ยวด้านที่พัก (บ้านพัก) และนำเที่ยวสัมผัสธรรมชาติ เป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันที่นอน

หรือห้องนอน ห้องพักอย่างเป็นสัดส่วน และบ้านพักที่สร้างเพิ่มเติมแยกอย่างเป็นสัดส่วน คล้ายๆ กับบ้านพักแบบรีสอร์ทหรือนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการพักแบบสัมผัสธรรมชาติ และตั้งแคมป์กางเต็นท์นอน เพื่อสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง ไม่มีปัญหาในการให้บริการในด้านต่างๆ เพราะเป็นการให้บริการบ้านพักแบบสัมผัสธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะมาพักเพื่อสัมผัสธรรมชาติตามช่วงฤดูกาล ที่พักสถานที่สะอาด มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติสวยงาม ในชุมชนจะมีกลุ่มมัคคุเทศก์ให้บริการนำเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน ทั้งสามแห่ง เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านใช้บ้านเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการอนุรักษ์และสัมผัสธรรมชาติ ควรจัดตั้งศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มโฮมสเตย์จากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงบ้านพักอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิตของชุมชน และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐ เช่น ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ ป้ายข้อมูลภายในพื้นที่บุคคลที่ให้ข้อมูล ด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวภายนอก ได้แก่ ร้านอาหาร ถนน ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีความเหมาะสม

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนแบบสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน ท้องถิ่นและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านโดยใช้บ้านเป็นศูนย์กลางที่จะสนับสนุนการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรม โฮมสเตย์มีองค์ประกอบของการเชื่อมโยงถึงการจัดการการบูรณาการภายในชุมชนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทั้งในด้านที่พักอาศัย วัฒนธรรมประเพณี อาหารผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพแวดล้อม เข้าด้วยกันโดยทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญ

ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์อีกประการหนึ่ง คือ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการให้บริการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่า การจะพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จะทำให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้นั้นจะต้องให้ชุมชนหรือตัวแทนกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการตำบล หรือนักพัฒนาชุมชน ผู้ประกอบการปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประธานกลุ่มแหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์ สมาชิกผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์ คณะกรรมการกลุ่มแหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวและประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทุกขบวนการจึงจะเป็นการพัฒนาารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนได้อย่างแท้จริง สอดรับกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่กล่าวว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายของวิถีการดำเนินชีวิต หน้าที่ ความรับผิดชอบ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ จิตใจ อารมณ์ ความสำนึกรักและห่วงใยในศิลปวัฒนธรรม โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ซึ่งจะสามารถนำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

นอกจากนี้ การจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า บ้านพักโฮมสเตย์ทั้งสามแห่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้บริการบ้านพักอาศัยของเจ้าของบ้าน (บ้านเป็นศูนย์กลาง) โดยคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อให้บริการด้านที่พักอาศัยและดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กลุ่ม/ศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พร้อมสัมผัสธรรมชาติและอากาศ

บริษัทเอ็นสบายแหล่งโอโซนระดับ 7 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วัฒนธรรมโฮมสเตย์เป็นการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่ให้บริการบ้านพักอาศัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวได้พักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านโดยมีบ้านเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตแบบท้องถิ่น องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย กิจกรรมการเดินป่าศึกษาพันธุ์ไม้ เส้นทางธรรมชาติ ชมวิ ชมนก ส่องสัตว์สัมผัสผืนธรรมชาติ และการตั้งแคมป์พักแรมพร้อมสัมผัสธรรมชาติ บรรยากาศ และอากาศบริสุทธิ์เอ็นสบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล ปาฐะเดชะ (2550 : 145-150) ได้ศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หมู่บ้านป่าสักงาม ตำบลลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศแบบบ้านพักมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยแบ่งพัฒนาการตามช่วงของการเข้ามาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้และรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบ้านพักมีส่วนร่วมกับชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ยุคการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านป่าสักงามมีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจมีความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มีค่ายิ่งแวดล้อม ศึกษาเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติที่มีชีวิตเป็นศูนย์การเรียนรู้ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีกิจกรรมการเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติการตั้งแคมป์พักแรม บริการบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนสำหรับปัญหาที่สำคัญคือ ขาดมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวอาจสร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและการท่องเที่ยวของชุมชนเอง เส้นทางเดินป่าบางช่วงยังไม่ปลอดภัยขาดความรู้ในการจัดการขยะและบำบัดน้ำเสียตามหลักการวิชาการที่ถูกต้องชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสน้อยในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านป่าสักงาม สอดคล้องกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพียงสองแนวทางได้แก่ การจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และบริการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการจัดการที่ไม่สอดคล้องได้แก่ การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นการจัดการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

สำหรับสภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ อำเภอดงคำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า ที่พักโฮมสเตย์ทั้งสามแห่ง มีปัญหาการให้บริการขั้นพื้นฐาน ด้านการสาธารณสุขโรค ได้แก่ น้ำประปาไม่สะอาด ระบบนิเวศภายในบริเวณบ้านพัก ภูมิทัศน์โดยรอบบ้านพัก และภายในชุมชนไม่ร่มรื่น เส้นทางท่องเที่ยวไม่สะดวก สภาพถนนทางเข้าหมู่บ้าน บางแห่งชำรุด ขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่) เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วัฒนธรรมโฮมสเตย์เป็นการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีปัญหาเกิดขึ้นอาจเกิดจากการขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอและการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้บริการขั้นพื้นฐานด้านการสาธารณสุขภูมิทัศน์โดยรอบบ้านพักและภายในชุมชนไม่ร่มรื่น เส้นทางท่องเที่ยวไม่สะดวก สภาพถนนทางเข้าหมู่บ้านบางแห่งชำรุด ขาดความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางการแก้ไข ปัญหาโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมความเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น ในอนาคต ผู้ประกอบการต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนให้มากขึ้น ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมความเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ มีหมู (2552 : 1) ได้ศึกษาศักยภาพ และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในเขตตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในอดีตมีนักท่องเที่ยวจากที่อื่นน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเพราะขาดการประชาสัมพันธ์และเส้นทางคมนาคมลำบาก ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพบว่า บางแห่งที่พิกยังมีน้อยไม่พอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ สถาบันการเงินที่จะให้การสนับสนุน ยังไม่เห็นความสำคัญ การคมนาคมไม่สะดวกร้านค้ายังเป็นแบบพื้นบ้าน อุปกรณ์เครื่องใช้

ในการอำนวยความสะดวกในสถานประกอบการยังล่าช้าลงแนวทางที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว คือ แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนให้มากขึ้น ผู้ประกอบการต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการศึกษาดูงาน และสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ โดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบๆ อาณาบริเวณ ปรับปรุงระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ป้ายข้อมูลภายในพื้นที่ บุคคลที่ให้ข้อมูลด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวภายนอก ได้แก่ ร้านอาหาร ถนน ป้ายบอกทางแหล่งธรรมชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีความเหมาะสม หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญ และจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่องผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชน ควรให้หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ปรับปรุงระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ อาคารที่พักใช้ประโยชน์ป้ายข้อมูลภายในพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบๆ อาณาบริเวณ และจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่องกลุ่มบุคคล/ชุมชนควรมีข้อมูลด้านองค์ประกอบของคู่มือ/แผนที่การท่องเที่ยวภายนอก ได้แก่ ร้านอาหาร ถนน ป้ายบอกทางแหล่งธรรมชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีความเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพร วณิชชานุกร (2548 : 82) ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐสอดคล้องกับแนวคิดหลักการและกรอบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ในทางตรงกันข้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนกล่าวว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในปัจจุบันนี้ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการนั้นแตกต่างไปจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ก็ได้มีบางคนได้พยายามแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมและมีความต้องการเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหามากขึ้นผู้นำชุมชน

และประชาชนจำนวนไม่น้อยที่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวได้ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น ผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้มีการเตรียมตัว เพื่อมาเที่ยวและใช้บริการมีคฤหบดีต้องการพบปะและพักกับชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวต้องการหนังสือคู่มือการเดินทางและแผนที่ตลอดจนคำแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ

จากการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโฮมสเตย์ โดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพบว่า นอกจากองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย วัฒนธรรมประเพณี อาหารผลิตภัณฑ์ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสภาพแวดล้อม ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล อบจ. ฯลฯ ที่ถือเป็นองค์กรที่มีอำนาจโดยชอบธรรมตามกฎหมายที่สามารถสนับสนุน ผลักดัน ส่งเสริม พัฒนาการจัดการวัฒนธรรมโฮมสเตย์โดยชุมชนได้อย่างต่อเนื่องสมบูรณ์ และเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณแก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ พัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม น่าชมโดยทำการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชน สร้างจิตสำนึกของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับคนในชุมชนโดยจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ทักษะ สร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้ประกอบการและคนในชุมชนในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเกิดการเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล (2553 : 78-82) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน บ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดน และบ้านโดนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง และบ้านโดนปาหนัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาด และภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว

ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้ และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชนเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงานและจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิว และพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สำหรับข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีแนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความยั่งยืน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อการวางแผนและการดำเนินงานควรมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และจัดให้มีกลไกที่สำคัญของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชนบ้านทุ่งมะปราง และชุมชนบ้านโตนป่าหน้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรถือเป็นภารกิจส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญ และจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

1.2 ผู้ประกอบการโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริม ควรมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด และควรมีการส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วยการนำผลผลิตทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ นำมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ และควรจัดกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม

1.3 นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ ควรตระหนักถึงมูลค่าของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และช่วยกันพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการบอกต่อและประชาสัมพันธ์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมที่ตามมาจากการท่องเที่ยว รูปแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.
- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *National Tourism Development Plan 2012 - 2016*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *การพัฒนาท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- Tourism Authority of Thailand. (1996). *The Development of Tourism in a Sustainable Direction*. (2nd ed.). Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
- ฉันทิช วรณถนอม. (2552). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- Wanthanorm, Chantouch. (2009). *Tourism Industry*. Bangkok: Sarmlada.
- ธัญญลักษณ์ มีหนู. (2552). *ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Meemoo, Tanyalak. (2009). *The Potential and Management of Cultural Eco-Tourism in ThaHinNgom Sub-district, Muang District, Chaiyaphum*. M.A Thesis. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล. (2553). *การศึกษาศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน บ้านทุ่งมะปราง์ อำเภอควนโดน และบ้านโดนป่าหน่น อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล*. (รายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์โครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานรากเครือข่ายการวิจัยภาคใต้ ตอนล่าง มหาวิทยาลัยหาดใหญ่). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Singhasaktragoon, Parichat. (2010). *The Study of Potential and the Development of Conservation Tourismfor Ban Thung Ma Prang Community, Khuan Don District and Ban Ton Panan Community, Khuan Kalong District, Satun*. A Full Research Reports, Research and Innovation Project to Transfer Technology to the Southern part

- of the Southern Thailand's Community Research Network, HatYai University. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- พรพิมล ปาฐะเดชะ. (2550). *การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หมู่บ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Pathadecha, Pornpimon. (2007). *Homestay Tourism and Eco-tourism in Ban PasakNgam, Luang Nuea Sub-district, DoiSaket District, Chiang Mai*. M.A. Independent Study. Chiang Mai: Chiangmai University.
- ลำยอง ปลั่งกลาง. (2551). “การศึกษาศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนไทย - มุสลิม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” *วารสารสำนักงาน คณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ ฉบับสังคมศาสตร์*, 40(2), 41-52.
- Plangklang, Lamyornng. (2008). "The Study of Potential and the Community Participation in the Promotion and Development of Cultural Tourism: A Case Study of Thai - Muslim Community in Ayutthaya," *Journal of the National Research Council of Thailand, the Social Sciences Edition*, 40(2), 41-52.
- วรรณพร วนิชชานุกร. (2548). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- Wanitchanukorn, Wannaporn. (2005). *The Development of Eco-tourism in Thailand*. M.A. Thesis. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University.

การวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างท่ารำในพิธีกรรม บุญโงลมะมั่วดในเขตอีสานใต้

Structural and Elemental Analysis of Thai Postures Used for Panjoelmamuad Ceremony in South Eastern of Thailand

กิริติ เปาริสาร¹

Keerati Paorisan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมบุญโงลมะมั่วด 2) ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของการประกอบพิธี 3) วิเคราะห์โครงสร้างท่ารำที่ใช้ในพิธีกรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ที่เคยเป็นครูมะมั่วด 5 คน ครูมะมั่วด 5 คน ผู้เข้าร่วมพิธี 12 คน ผู้บรรเลงดนตรี 6 คน นักวิชาการ 5 คน รวม 33 คน ดำเนินการวิจัยช่วงเดือนพฤศจิกายน 2559 - เดือนกุมภาพันธ์ 2560 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมบุญโงลมะมั่วดในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดในยุคสมัยใด 2) รูปแบบการประกอบพิธีกรรม มี 11 ขั้นตอน โดยแยกได้ 2 องค์ประกอบ คือ ด้านบุคคลและด้านพิธีกรรม 3) ปรากฏรูปแบบท่ารำทั้งสิ้น 64 ท่า แยกรูปแบบได้ 5 โครงสร้าง ได้แก่ 1. โครงสร้างท่ารำการเชิญวิญญาณ สรุปรำรำได้ 8 ท่า 2. โครงสร้างท่ารำการแต่งกาย สรุปรำรำได้ 3 ท่า 3. โครงสร้างท่ารำการใช้อาวุธ สรุปรำรำได้ 16 ท่า 4. โครงสร้างท่ารำตามความหมายของเพลงและตามจังหวะเพลง สรุปรำรำได้ 30 ท่า 5. โครงสร้างท่ารำเพื่อการรักษา สรุปรำรำได้ 7 ท่า ความหมายของท่ารำเพื่อเป็นการเชิญวิญญาณที่มีอำนาจมาช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ให้สูญสลายไป

คำสำคัญ: พิธีกรรมบุญโงลมะมั่วด องค์ประกอบและโครงสร้าง ท่ารำ อีสานใต้

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

¹ Graduate Student of Master of Fine Arts in Thai Dancing Arts, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the historical background of Panjoelmamuad Ceremony, 2) the element and structure of Thai Posture using in ceremony in South Eastern of Thailand. 3) The research methodology was qualitative research by Qualitative Study. The samples were selected by Purposive Sampling including 5 Panjoelmamuad Teachers, 12 ceremony participants, 6 music players, and 5 academics, total of 33 persons. The research has occurred in November 2016 to February 2017. The research instrument was the Interview Form and observation Form . The research findings found that: 1) Panjoelmamuad Ceremony was performed from an ancient age as the sacred ceremony that could not specify the duration which age it was occurred, 2) there were 11 steps which could be classified into 2 elements: the Person, and the Ceremony, 3) there were total of 64 postures, being classified into 5 structures including : 1) the structural pattern of Thai posture for inviting one's soul concluded total of 8 Thai Postures, 2) the structural pattern of Thai posture for dressing, concluded total of 3 Thai postures, 3) the structural pattern of Thai posture for using the weapon, concluded total of 16 Thai postures, 4) the structural pattern of Thai postures based on meaning of song as well as rhythm of song, concluded total of 30 Thai postures, and 5) the structural pattern of Thai posture for inviting the powerful soul to get rid of various evils to be dismissed.

Keyword: Panjoelmamuad Ceremony, Structural and Elemental, Thai Postures, South Eastern of Thailand

บทนำ

ภาคอีสาน เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนชาวพื้นเมืองหลายกลุ่มชนที่ได้อพยพมาปะปนกับชาวพื้นเมืองดั้งเดิม และมีการนำเอาศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการขับร้อง ดนตรี และการละเล่นต่างๆ ผสมผสานกันมาหลายยุคหลายสมัย ปัจจุบันได้มีการแบ่งกลุ่มทางด้านวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือ และกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งในแต่ละกลุ่มได้สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมแห่งการดำรงชีวิตไว้หลายแขนงกลายเป็นประเพณี โดยนำเอาคติความเชื่อไปประกอบเป็นพิธีกรรม เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับคนด้วยกันเองและคนกับกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับปรีตตา เฉลิเม่งกาขอนแก่นกุล ที่อธิบายโดยสรุปว่า พิธีกรรมเป็นการประนีประนอมบางอย่างระหว่างความต้องการของมนุษย์กับสภาพเงื่อนไขของโลกธรรมชาติ (ปรีตตา เฉลิเม่งกาขอนแก่นกุล อ้างถึงใน วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2549 : 5)

การผสมผสานความเชื่อเพื่อลดความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีของคนในสังคมอีสานอย่างเป็นกระบวนการที่เป็นภูมิปัญญาเรียกว่า “ฮีตบ้าน - คลองเมือง” เพื่อเป็นกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมและมีการถ่ายทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นผ่านวิธีการต่างๆ ซึ่งใช้กระบวนการทางศาสนาและพิธีกรรมเป็นการถ่ายทอดโยงจิตสำนึก ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการละเล่นและการแสดงต่างๆ อีกด้วย ซึ่งวิธีการเหล่านี้ยังเป็นโอกาสที่จะรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อทำงานร่วมกันหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การละเล่นที่มีการถ่ายทอดโยงความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดประเพณีที่น่าสนใจในท้องถิ่นอีสานใต้ อันเป็นท้องถิ่นที่อยู่ใกล้กับอารยธรรมของขอมโบราณ ซึ่งสงบ บุญคล้าย (2522 : 87) กล่าวว่า ชาวอีสานที่มีถิ่นกำเนิดในสามจังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ ส่วนมากพูดภาษาพื้นเมือง ที่เรียกว่า ภาษาเขมรสูง ซึ่งจะพบมากที่สุดในจังหวัดสุรินทร์และรองลงมาคือจังหวัดศรีสะเกษและบุรีรัมย์ ในแถบสามจังหวัดนี้ ต่างก็มีระบบความคิด ความเชื่ออันเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสะสมกันมาช้านาน ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของดนตรีและการละเล่น รวมไปถึงพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ เช่น รำสาก (เรือมอันเรหรือคู่ตอันเร) อายัย (เรือมอายัย) ระบำตักแตน (กระโน้บติงตอง) เรือมตรด (รำตรุษสงกรานต์) ลิเกเขมรและความเชื่อที่เป็นรูปแบบพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมบุญโหลมะมีวด เป็นต้น

พิธีกรรมบุญโงมมะมั่วด เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคของชาวบ้าน โดยเฉพาะสังคมวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เป็นพิธีกรรมที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่อย่างแพร่หลายในสามจังหวัดอีสานใต้ คือจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษและบุรีรัมย์ มีการสืบทอดรูปแบบพิธีกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่มาจนถึงปัจจุบัน ดังเช่นบ้านสำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จะมีการแบ่งชั้นวรรณะของผีที่นับถือ ได้แก่ มะมั่วด (แม่มด) ครู (ครู) เกร (ปะกำโบราณ) บองบ้อท (เทพชั้นสูง) และเตวดา (เทวดา) มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านจารีตการแต่งกายของมะมั่วดจะมีสิ่งที่ตกทอดต่อกันมาเป็นรุ่นๆ คือเครื่องแต่งกายเดิมของผีบรรพบุรุษที่จะต้องนำมาสวมใส่ในการร่ายรำผ่านร่างที่เป็นลูกหลานสายตระกูลอันได้รับเลือกจากผีบรรพบุรุษแล้ว บ้านวิทย์ ตำบลลุมศักดิ์ อำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอนี้มีประวัติศาสตร์การตั้งเมืองมายาวนานจึงทำให้ประชาชนในเขตอำเภอนี้ยังคงใช้ภาษาเขมรอยู่และมีกลุ่มไทลาวอาศัยปนอยู่ด้วย รูปแบบการประกอบพิธีเป็นรูปแบบเฉพาะเผ่าไว้อย่างชัดเจน ไม่ปะปนกับเผ่าอื่นๆ และบ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ การประกอบพิธีของท้องถิ่นนี้จะมีรูปแบบที่ถ่ายทอดอาชีพของวิญญาณบรรพบุรุษของสายตระกูลนั้นๆ แต่เดิม เช่น สายตระกูลที่เป็นครูปะกำดาบ สายตระกูลที่เป็นคนคล้องช้าง คล้องม้า สายตระกูลที่ประกอบอาชีพตีมีด เป็นต้น จากลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลออกมาเป็นท่ารำประกอบจังหวะที่แสดงออกตามสายอาชีพนั้นๆ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมที่มีความแตกต่างจากจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษคือการใช้วงกันตรึมและวงมโหรีส่งผลให้รูปแบบท่ารำที่แสดงออกมานั้นมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวจะมีการบรรเลงดนตรีประกอบ และมีการร่ายรำตามจังหวะและทำนองเพลงตั้งแต่เริ่มจนเสร็จสิ้นพิธีกรรม แม้จะเป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างตามสภาพบริบทของท้องถิ่นภูมิประเทศและการไหลลื่นทางวัฒนธรรมจังหวัดอื่นใกล้เคียง ผวนกับกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่หมุนผ่านไปตามกาลเวลา ส่งผลต่อรูปแบบของพิธีกรรมท่ารำ ดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันในสามจังหวัดอีสานใต้ แต่ยังคงมีจุดหมายเดียวกันอยู่คือเพื่อเป็นการรักษา โดยอาศัยการร่ายรำประกอบการบรรเลงดนตรี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติ ความเป็นมาของพิธีกรรม รูปแบบการประกอบพิธี ตลอดจนรวบรวมและวิเคราะห์โครงสร้างท่ารำที่ใช้ในพิธีกรรมบุญโงมมะมั่วดในเขต

อีสานใต้ อันเนื่องมาจากในสภาวะการณปัจจุบันสังคมไทยมีการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ในด้านทำรำในพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วดที่ปรากฏอยู่ในเขตอีสานใต้ อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องยืนยันรูปแบบการแสดงที่เป็นแบบแผนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วดในเขตอีสานใต้
2. ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วดในเขตอีสานใต้
3. วิเคราะห์โครงสร้างทำรำที่ใช้ในพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วดในเขตอีสานใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พื้นที่เป้าหมายในการวิจัยคือ บ้านสำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ บ้านวิทย์ ตำบลลุมศักดิ์ อำเภอลูน จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอลูน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เคยเป็นครุณะมั่วดที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน

1.2 กลุ่มผู้ที่ยังเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วดที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน

1.3 กลุ่มผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา จำนวน 12 คน

1.4 กลุ่มผู้บรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมปญุโณลมะมั่วด ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา จำนวน 6 คน

1.5 กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมอีสานใต้ จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบสังเกต
3. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

ขององค์ความรู้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติ ความเป็นมาของพิธีกรรมปญฺโฆลมะมัตในเขตอีสานใต้

2. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบและองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมปญฺโฆลมะมัตในเขตอีสานใต้

3. วิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลโครงสร้างท่ารำที่ใช้ในพิธีกรรมปญฺโฆลมะมัตในเขตอีสานใต้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จัดระบบข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

สรุป

การวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมปญฺโฆลมะมัตในเขตอีสานใต้

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดในเขตพื้นที่อีสานใต้ แต่เดิมเรียกว่าเขมรป่าดง มีชนพื้นเมืองเขมรเดิมอาศัยอยู่ต่อมามีกลุ่มชนชาวส่วยหรืออุยอพยพมาจากเมืองอัตปือแสนแป (แสนปาง) ในแคว้นจำปาศักดิ์ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามา กลุ่มชนเหล่านี้มีความสามารถในการจับช้างป่ามาเลี้ยงไว้ใช้งานและจับสัตว์นานาชนิด โดยแยกกันเป็นหลายพวกด้วยกันแต่ละพวกมีหัวหน้าควบคุมมาและมาตั้งถิ่นฐานตามต่างๆ แยกได้

6 พวก พวกที่ 1 หัวหน้าชื่อ “เชียงปุม” พวกที่ 2 หัวหน้าชื่อ “เชียงสี” หรือ “ตากะอาม” พวกที่ 3 หัวหน้าชื่อ “เชียงสง” พวกที่ 4 หัวหน้าชื่อ “ตากะจะ” และ “เชียงขัน” พวกที่ 5 หัวหน้าชื่อ “เชียงมะ” พวกที่ 6 หัวหน้าชื่อ “เชียงไชย”

ต่อมามีเหตุการณ์สำคัญคือ ข้างเผือกของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์แตกโรงออกจากเมืองหลวงเข้าไปทางทิศตะวันออกและได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มพวกส่วยดังกล่าวจนสามารถจับข้างเผือกได้สำเร็จ ได้รับพระราชทานตราตั้งและโปรดเกล้าฯ ให้ปกครองหมู่บ้านเดิม ขึ้นตรงต่อเมืองพิมายได้ส่งส่วยตามราชประเพณี จึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบรรดาศักดิ์หัวหน้าหมู่บ้านให้สูงขึ้น ดังนี้

1. หลวงสุรินทรภักดี (เชียงปุม) เป็นพระสุรินทรภักดีศรีนครค้ำจางวาง เป็นเจ้าเมืองปกครอง “เมืองปะทายสมันต์”
2. หลวงเพชร (เชียงมะ) เป็น พระสังฆะบุรีศรีนครค้อจจะ เป็นเจ้าเมืองปกครอง “เมืองสังฆะ”
3. หลวงศรีนครเตา (เชียงสีหรือตากะอาม) เป็นพระศรีนครเตา เป็นเจ้าเมืองปกครอง “เมืองรัตนบุรี”
4. หลวงแก้วสุวรรณ (ตากะจะ) เป็นพระไกรภักดีศรีนคร เป็นเจ้าเมืองปกครอง “เมืองขุขันธ์”

ในปี พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้กอบกู้อิสรภาพและตั้งกรุงธนบุรีสำเร็จในระหว่างนั้นได้มีสงครามเมืองเวียงจันทน์และเมืองเขมรขึ้น โดยเจ้าเมืองปะทายสมันต์ เมืองขุขันธ์และเมืองสังฆะได้ร่วมการศึกครั้งนี้จนสำเร็จ ได้รับการปูนบำเหน็จเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระยาทั้ง 3 เมือง

ระหว่างเดินทางกลับได้พบเมืองร้างอยู่ที่ลุ่มน้ำห้วยจระเข้มาก มีชัยภูมิเหมาะสมที่จะตั้งเมืองจึงได้อพยพผู้คนซึ่งอยู่กระจัดกระจายรอบนอกให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยโดยรอบ บริเวณบ้านโคกหัวช้าง บ้านทะมาน แล้วตั้งชื่อเมืองใหม่นี้ว่า “เมืองแปะ” อันเป็นที่มาของการก่อกำเนิดเมืองบุรีรัมย์ในช่วงเวลาต่อมา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองปะทายสมันต์เป็นเมืองสุรินทร์

ในปี พ.ศ. 2481 มีพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนชื่อจังหวัดขุขันธ์ เป็นจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน

1.2 ความเชื่อและพิธีกรรม ความเชื่อ หมายถึง ภาวะทางจิตใจของมนุษย์ที่มีการยอมรับว่าอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาตินั้นมีอยู่จริง แม้ว่าจะไม่สามารถพิสูจน์ตามตรรกะทางวิทยาศาสตร์ได้ก็ตาม พิธีกรรมเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมหรือเป็นความเชื่อทางศาสนาในปัจจุบัน ความเชื่อกับพิธีกรรมจึงเป็นของคู่กัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ในขณะที่ความเชื่อเป็นที่มามูลเหตุของพิธีกรรม พิธีกรรมก็ยิ่งทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนของความเชื่อ

1.3 นาฏกรรมกับพิธีกรรม ความเชื่อ จุดกำเนิดของนาฏกรรมมีพื้นฐานและวิวัฒนาการมาจากความเชื่อในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติ ผ่านรูปแบบพิธีกรรม ซึ่งจากหลักฐานที่ยกตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มแม่น้ำโขงและกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ล้วนมีรากเหง้ามาจากพื้นฐานเดียวกันนั่นคือการนับถือผี โดยมีการรำรำที่ใช้ท่าทางสามัญโดยมีการบรรเลงดนตรีและการขับร้องประกอบ ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่จึงได้ถูกผนวกเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมข้างต้น ก่อให้เกิดรูปแบบพิธีกรรมที่ผสมผสานคติธรรมของศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยและยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ

1.4 ความเป็นมาของพิธีกรรมปัญโงลมะมั่วด เป็นพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่สมัยโบราณและชาวบ้านเขตอีสานใต้ที่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมชาวไทย-เขมรให้การยอมรับเชื่อถือเป็นพิธีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จากการศึกษาประวัติศาสตร์และข้อมูลต่างๆ ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดในยุคสมัยใดและมีการปฏิบัติสืบทอดรูปแบบขั้นตอนดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

2. รูปแบบและองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมปัญโงลมะมั่วดในเขตอีสานใต้

2.1 รูปแบบการประกอบพิธีกรรมปัญโงลมะมั่วดในเขตอีสานใต้

รูปแบบการประกอบพิธีในพื้นที่ บ้านสำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ มี 11 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการแซนโดนตา 2) ขั้นตอนการไหว้ครูดนตรี 3) ขั้นตอนการเชิญบองบือท 4) ขั้นตอนการเชิญอารักษ์ประจำหมู่บ้าน 5) ขั้นตอนการเชิญครูมะมั่วด 6) ขั้นตอนการปัญโงลมะมั่วด (เข้าทรงแม่มด) 7) ขั้นตอนการปรบปรี 8) ขั้นตอนการคล้องช้างคล้องม้าหรือครุปลากำของสายตระกูล 9) ขั้นตอน

การจักจะเวีย 10) ขั้นตอนการให้อาหารนกและการอมตุ๊กพายเรือ 11) ขั้นตอนการกักปะกาษาปะดาน (เต็ดดอกไม้ รื้อเพดาน)

2.2 องค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมปัญโละมะมั่วดในเขตอีสานใต้
องค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมปัญโละมะมั่วดในเขตอีสานใต้ สามารถแยกได้ 2 องค์ประกอบ คือ

1) องค์ประกอบด้านบุคคล ประกอบด้วย ครูมะมั่วด มะมั่วดและผู้ร่วมพิธีกรรม

2) องค์ประกอบด้านพิธีกรรม ประกอบด้วย ดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรม สถานที่โรงปะรำพิธี ผ้าปะดาน เส้าปะตั่วล โต๊ะ หรือหิ้งสำหรับวางเครื่องบูชา เรียนตะการ หรือศาลเทวดา ถาดเครื่องบูชาครูกำเนิด จวมครูกำเนิด กระบุงข้าวพันธุ์ บายศรีต้น บายศรีถาด บายศรีปากขาม ขันมะมั่วด สลาเอือร (หมากธรรม) จวม และเครื่องแต่งกาย

2.3 รูปแบบการรำในพิธีกรรมปัญโละมะมั่วดในเขตอีสานใต้

จากการลงพื้นที่ภาคสนามในพื้นที่อีสานใต้ทั้ง 3 จังหวัด พบทำรำที่ปรากฏอยู่ในการประกอบพิธีของแต่ละจังหวัดโดยไม่แบ่งแยกขั้นตอน ดังนี้

พื้นที่บ้านสำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ มีรูปแบบการรำจำนวน 31 ท่า พื้นที่บ้านวิทย์ ตำบลลุมศักดิ์ อำเภوخุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีรูปแบบการรำจำนวน 25 ท่า และพื้นที่บ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีรูปแบบการรำจำนวน 31 ท่า เมื่อพิจารณาทำรำที่มีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ได้รูปแบบทำรำทั้งสิ้น 64 ท่า

3. วิเคราะห์โครงสร้างทำรำที่ใช้ในพิธีกรรมปัญโละมะมั่วดในเขตอีสานใต้

ผู้วิจัยสามารถแยกรูปแบบโครงสร้างทำรำได้ 5 โครงสร้าง

3.1 โครงสร้างทำรำเชิญวิญญาณ คือ การรำที่เป็นการเชิญวิญญาณต่างๆ เข้าสู่ร่าง สามารถสรุปทำรำที่มีความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกันได้ทั้งหมด 8 ท่า

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างทำรำเชยวิญญาน

จากภาพตัวอย่างข้างต้นนางสาวรวม ดีสม นักวิชาการและศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ได้อธิบายว่า ความหมายของทำรำรูปแบบนี้เป็นท่าทางที่แสดงออกเนื่องจากดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือเทพประจำตัวที่เรียกว่า ครูกำเนิด มีสภาพเป็นอากาศธาตุไม่มีตัวตน ดังนั้นเมื่อเข้าสิงในร่างของคนทรงจึงมีลักษณะโอนเอน เอียงลำตัวเหวี่ยงไปอย่างไร้ทิศทางสุดที่จะกำหนด (สาวรวม ดีสม, 2560 : สัมภาษณ์) เพลงที่บรรเลงประกอบสามารถใช้ได้ทุกเพลงแล้วแต่สถานะของวิญญาณและขั้นตอนที่กำลังปฏิบัติอยู่

3.2 โครงสร้างทำรำการแต่งกาย คือ การนำเครื่องแต่งกายมาขึ้นชมก่อนทำการสวมใส่ทับเสื้อผ้าที่ผู้นั้นสวมใส่มาร่วมในพิธีกรรม สามารถสรุปทำรำได้ทั้งหมด 3 ท่า

ภาพประกอบที่ 2 โครงสร้างทำรำการแต่งกาย

จากภาพตัวอย่างข้างต้นความหมายของท่ารำ เพื่อชมเครื่องแต่งกายที่กำลังจะสวมใส่ภายหลังจากการเข้าทรง (ปัญโกล) โดยสมบูรณ์แล้ว เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จะใช้เพลงที่มีจังหวะช้า เมื่อแต่งกายเรียบร้อยแล้วก็จะเปลี่ยนจังหวะให้มีความรวดเร็วกระชับขึ้น ไม่ปรากฏโครงสร้างท่ารำการแต่งกายในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

3.3 โครงสร้างท่ารำใช้อาวุธ คือ รูปแบบการรำที่มีการนำอาวุธมาประกอบ การรำรำเพื่อเป็นการขจัดสิ่งชั่วร้ายที่อยู่ในโรงประรำพิธี สามารถสรุปท่ารำที่มีความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน ได้ทั้งหมด 16 ท่า

ภาพประกอบที่ 3 โครงสร้างท่ารำใช้อาวุธในขั้นตอนการกำราบโรง

ภาพประกอบที่ 4 โครงสร้างทำรำใช้อาวุธในขั้นตอนกัจปะกาษาปะดาน (เด็ดดอกไม้ รื้อเพดาน)

จากภาพตัวอย่างข้างต้นความหมายของทำรำ คือ การขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบริเวณโรงประรำพิธี ซึ่งจะพบการทำรำใช้อาวุธในพื้นที่ทั้งสามจังหวัดและจะปรากฏใน 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการกำราบโรง จะใช้เพลงครูหรือเพลงชั้นสูงบรรเลงประกอบ 2) ขั้นตอนการกัจปะกาษาปะดาน (เด็ดดอกไม้ รื้อเพดาน) จะใช้เพลงกัจปะกาใน การบรรเลงประกอบเท่านั้น

3.4 โครงสร้างทำรำตามความหมายของเพลงและตามจังหวะเพลง คือ ลักษณะของการรำรำตามความหมายของเพลงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ร่ายรำทำพายเรือ ในเพลงอมตูกหรือที่แปลว่า เพลงพายเรือและการรำรำตามจังหวะของเพลง เป็นการรำรำที่ไม่ได้ตีบทตามคำร้องหรือการเจรียงของนักดนตรี สามารถสรุปทำรำที่มีความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน ได้ทั้งหมด 30 ท่า

ภาพประกอบที่ 5 โครงสร้างทำรำตามความหมายของเพลง (ร่ายรำทำพายเรือในเพลงอมตูก)

ภาพประกอบที่ 6 โครงสร้างทำรำตามจังหวะเพลง

จากภาพตัวอย่างข้างต้นมีความหมายของทำรำ เพื่อขจัดสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบริเวณพิธีและจัดการให้บริเวณนั้นเกิดความบริสุทธิ์ อีกทั้งยังสื่อถึงการสมัครสมานสามัคคีแสดงออกถึงความกตัญญูที่ลูกหลานได้จัดพิธีเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษและขอให้เกิดความผาสุกของชีวิต

3.5 โครงสร้างทำรำเพื่อการรักษา คือ การรำรำที่ใช้ประกอบการรักษา หรือการปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากร่างกายผู้ป่วยหรือเจ้าภาพที่จัดงาน สามารถสรุปทำรำได้ทั้งหมด 7 ท่า

ภาพประกอบที่ 7 ทำรำเพื่อการรักษา

จากภาพตัวอย่างข้างต้นมีความหมายของท่ารำ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การขจัดสิ่งไม่ดีที่ทำให้เกิดความมัวหมองของสภาพร่างกายแลจิตใจด้วยการใช้เทียน ขี้ผึ้งจุดไฟมาวนรอบศีรษะของผู้ป่วย ซึ่งไฟเป็นสิ่งที่ช่วยเผาผลาญสิ่งไม่ดีและนำพา แสงสว่างให้ดวงจิตและชีวิตมีความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งการพ่นน้ำมนต์หรือน้ำหมาก ไปตามตัวของผู้ป่วยเพื่อความเป็นสิริมงคล เพลงที่ใช้บรรเลงจะมีทั้งจังหวะช้า ทำนอง โหยหวนสามารถดึงอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกลึกถึงการได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งที่มี อำนาจเหนือธรรมชาติและจังหวะกระชับเพื่อสร้างอารมณ์ให้ผู้ป่วยรู้สึกอีกที

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างท่ารำในพิธีกรรม ปญฺโกลมะมัตถ์ในเขตอีสานใต้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประวัติ ความเป็นมาของพิธีกรรมปญฺโกลมะมัตถ์ในเขตอีสานใต้

จากประวัติศาสตร์ สังคมและการเมืองของไทย - เขมร สามารถสันนิษฐาน การเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรมได้เป็น 2 สาย ดังนี้

สายที่ 1 การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยที่มาจากแคว้นจำปาศักดิ์ เข้ามา ตั้งถิ่นฐานปะปนกับชนพื้นเมืองเดิมและพัฒนาเรื่อยมาตามเหตุการณ์สำคัญข้างต้น จนเป็นที่มาของจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ หรือที่เรียกว่า เขมรป่าดง ซึ่งมี กลุ่มชาติพันธุ์เขมรและส่วยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อพิจารณาจากภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ที่ศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า พื้นที่บ้านสำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ใกล้กับประเทศกัมพูชา อีกทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์การตั้งเมืองพื้นที่นี้ไม่ได้ เป็นจุดศูนย์กลางของการตั้งเมืองตามประวัติศาสตร์จังหวัดสุรินทร์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า พื้นที่นี้ยังคงรักษาและรับเอาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์เขมรไว้อย่างเข้มข้น สอดคล้องกับ จิตร ภูมิศักดิ์ (2547 : 48) ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่า ในปี พ.ศ. 2324 เมืองกัมพูชาเกิดจลาจล พระองค์จึง ยกกองทัพไปปราบโดยมีเมืองขุขันธ์ เมืองสุรินทร์และเมืองสังขะร่วมยกกองทัพไปตีเมือง เสียมราช กำแพงสวาย บันทายเพชร บันทายมาศ และได้นำชาวเขมรจำนวนมากมาไว้ ที่สุรินทร์ มากกว่าพื้นที่บ้านวิทย์ ตำบลลมศักดิ์ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เป็นพื้นที่การตั้งเมืองขุขันธ์เดิมอันได้รับอิทธิพลของชาวส่วยที่อพยพมาจากเมือง

อัตปือแสนแปทางฝั่งลาวและได้มีอำนาจทางการปกครองพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้นจึงส่งผลให้รูปแบบพิธีกรรมของพื้นที่บ้านวิทย์มีการผสมผสานกันระหว่างรูปแบบพิธีกรรมที่เป็นวัฒนธรรมเดิมของตนซึ่งเป็นเขมรและรูปแบบวัฒนธรรมส่วยที่เป็นวัฒนธรรมจากผู้ที่มิอำนาจทางการปกครองซึ่งมาจากพื้นที่อื่น ลักษณะดังกล่าวนี้เห็นได้จากรูปแบบการจัดวางโต๊ะหรือหิ้งบูชาของพื้นที่บ้านวิทย์ ตำบลมคักดี อำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่จัดอยู่บริเวณเสากลางโรงประรำพิธีซึ่งเป็นอิทธิพลของชาติพันธุ์ส่วยนั่นเอง โดยไม่ปรากฏลักษณะเช่นนี้ในพื้นที่บ้าน สำเภาลูน ตำบลสำเภาลูน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ และในประเทศกัมพูชา (จารุวัฒน์ สุขดี, 2560 : สัมภาษณ์)

สายที่ 2 ดินแดนแถบเมืองบุรีรัมย์ขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา ผ่านข้าหลวงเมืองนครราชสีมา มีเมืองนางรองเป็นหัวเมืองเอกและได้กลายเป็นฐานอำนาจทางการเมืองของอยุธยาในการแผ่อิทธิพลเข้าสู่เขมร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจังหวัดบุรีรัมย์มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวและไทยโคราชอยู่เป็นจำนวนมากกว่าชาติพันธุ์เขมรและชาติพันธุ์ส่วย ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมปญฺโญลมะมีวดในพื้นที่บ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปรากฏการใช้วงมโหรีประกอบพิธีกรรม อีกทั้งเพลงที่ใช้บรรเลงจะใช้เพลงสาธุการและเพลงขอยยหรือเพลงทยอยเช่นเดียวกับวงมโหรีในภาคกลางของไทยที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมอีกด้วย สิ่งที่ปรากฏดังกล่าวสะท้อนอิทธิพลการมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมของคนตรีย่างชัดเจนสอดคล้องกับฉันทนา สุรัสวดี ที่กล่าวว่า ดนตรีไทยมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมอย่างชัดเจนทั้งในสังคมระดับราชสำนักและสังคมชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นดนตรีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและดนตรีพิธีกรรมในราชสำนัก ดนตรีไทยจะใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมเพื่อให้พิธีกรรมนั้นมีผลทางใจสมบูรณ์ขึ้น (ฉันทนา สุรัสวดี อ้างถึงใน เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2555 : 70)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทย - เขมร ดังกล่าวล้วนมีความเชื่อเดียวกันคือการนับถือผี ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่จึงได้ถูกผนวกเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมก่อให้เกิดรูปแบบพิธีกรรมที่ผสมผสานคติธรรมของศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยและยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ พิธีกรรมปญฺโญลมะมีวดเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งมีมาแต่โบราณไม่สามารถระบุระยะเวลาได้ว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคใดสมัยใด ซึ่งชาวไทยเชื้อสายเขมรมีความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติและเชื่อว่าทุกคนจะมีเทวดาที่คอยรักษาอยู่ประจำตัวทุกคน นอกจากนี้เชิดศักดิ์ ฉายถวิล (2555 : 218 - 221) ยังกล่าวว่า

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรมีความเชื่อว่าสิ่งที่ดีติดตามมากับวิญญาณหรือมีผู้ดูแลวิญญาณติดตามมาด้วยเรียกว่า ครูกำเนิดหรือของรักษาและถือว่าสิ่งนั้นมีมีความสำคัญถือว่าเป็นขวัญหรือมิ่งขวัญของวิญญาณสามารถบันดาลให้เกิดความสุขหรือการเจ็บป่วยไข้ต่างๆ ได้ พิธีกรรมปัญโญลมะมั่วตจึงเป็นพิธีกรรมที่ช่วยให้คนกำลังเจ็บไข้มีอาการทุเลาได้ และนอกจากนี้ อเนก นาวิกมูล (2531 : 299) ได้อธิบายว่า พิธีกรรมปัญโญลมะมั่วตเป็นทางออกทางหนึ่งที่จะต่อชีวิตและบรรเทาความทุกข์ความไข้ได้ถือเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ด้วยการใช้ดนตรีและการร่ายรำในการบำบัดรักษา ความเชื่อการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย - เขมร ตลอดจนการบำบัดรักษาด้วยพิธีกรรมที่ใช้ดนตรีบรรเลงประกอบดังกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับสมจิตร พ่วงบุตร (2527 : 217-218) ที่กล่าวว่า การประกอบพิธีกรรมปัญโญลมะมั่วตจะใช้ดนตรีบรรเลงประกอบ เพราะเชื่อว่าดนตรีสามารถรักษาคนป่วยให้หายไข้ได้ โดยมีครูมะมั่วตทำหน้าที่เป็นผู้นำพิธีต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบขั้นตอนตลอดจนองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมและยังแสดงออกผ่านรูปแบบการรำที่ปฏิบัติต่อกันมา ทำให้เกิดโครงสร้างท่ารำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมปัญโญลมะมั่วตมาจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

2. รูปแบบและองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรม ปัญโญลมะมั่วต ในเขตอีสานใต้

รูปแบบของการประกอบพิธีกรรมจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญตามลำดับอาวุโสและตามระดับของวิญญาณที่มีความเชื่อว่าพลังอำนาจสามารถจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายได้โดยจะไม่มีการข้ามหรือ นำขั้นตอนอื่นใดขึ้นมาปฏิบัติก่อนซึ่งขั้นตอนที่ปรากฏในพื้นที่เขตอีสานใต้โดยมีวัตถุประสงค์ของแต่ละขั้นตอนร่วมกัน 11 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการแซนโดนตา 2) ขั้นตอนการไหว้ครูดนตรี 3) ขั้นตอนการเชิญบองบ้อท 4) ขั้นตอนกาบเปรี้ยวและเชิญเทวดาอารักษ์ 5) ขั้นตอนการเชิญครูมะมั่วต 6) ขั้นตอนการปัญโญลมะมั่วต (เข้าทรงแม่มด) 7) ขั้นตอนการปรบปรี 8) ขั้นตอนการคล้องช้างคล้องม้าหรือครูปะกำของสายตระกูล 9) ขั้นตอนการจักกะเจีย 10) ขั้นตอนการให้อาหารนกและการอมตุ๊กพายเรือ 11) ขั้นตอนการกัณฑ์ปะกาษาปะดาน (เด็ดดอกไม้ รื้อเพดาน) สอดคล้องกับเชิดศักดิ์ ฉายถวิล (2555 : 249 - 251) ที่ได้อธิบายว่าการประกอบพิธีกรรมปัญโญลมะมั่วตเป็นสิ่งที่ใช้ยึดเหนี่ยวสายสัมพันธ์สร้างความสามัคคีในระดับเครือญาติ เพราะจะนำไปสู่ความปรองดองและทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ส่วนในระดับชุมชนจะมีระบบความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่สอดคล้องกัน

อย่างเป็นระบบและเป็นพลังในการบำบัดโรคที่สำคัญผ่านกระบวนการทางดนตรี และการร่ายรำที่มีโครงสร้างแตกต่างกันไปในระหว่างการประกอบพิธีกรรม

3. โครงสร้างท่ารำที่ใช้ในพิธีกรรมปัญโญลมะมวดในเขตอีสานใต้

ลักษณะการร่ายรำที่ปรากฏในการประกอบพิธีกรรม ปัญโญลมะมวด มีรูปแบบในการใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกายประกอบเป็นโครงสร้างของท่ารำ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ศีรษะมีการเอียงไปทางซ้าย - ขวาและการก้มศีรษะ การใช้ลำตัวที่มีการโน้มลำตัวไปด้านหน้า การเอนลำตัวไปด้านหลัง การเอียงลำตัวไปด้านซ้าย - ขวาและการเหวี่ยงลำตัว การใช้มือ - แขนมีรูปแบบการพนมมือ การจีบมือ การสลัดจีบ การม้วนมือ การตั้งวง การสอดสูง การสลัดมือ การแกว่งมือ - แขน การยก - ทิ้งไหล่ การกำมือและการตบมือ การใช้เท้า - ขาไม่ว่าจะเป็นการก้าวเท้า การย่อเท้า การถอนเท้าก้าวข้าง การกระโดด การจรดปลายเท้า การยกเท้า และการตบเท้า ซึ่งเป็นการแสดงออกด้วยท่าทางธรรมชาติที่อยู่ในช่วงอารมณ์แห่งความพึงพอใจ โดยสามารถจำแนกโครงสร้างท่ารำได้ 5 โครงสร้าง คือ 1) รูปแบบโครงสร้างท่ารำการเชิญวิญญาณ 2) รูปแบบโครงสร้างท่ารำการแต่งกาย 3) รูปแบบโครงสร้างท่ารำการใช้อาวุธ 4) รูปแบบโครงสร้างท่ารำตามความหมายของเพลงและตามจังหวะเพลง 5) รูปแบบโครงสร้างท่ารำเพื่อการรักษา ในการรำในแต่ละโครงสร้างจะเป็นไปในท่าทางอิสระ ไม่มีท่าตายตัว สอดคล้องกับกนกอร สุขุมาลพงษ์ (2551 : 125) ที่ศึกษาการฟ้อนนางเทียมในพิธีบุญเลี้ยงบ้าน กรณีศึกษา บ้านกาลิม จังหวัดอุดรธานี พบว่า การฟ้อนนางเทียมเป็นภาวะที่ทำได้โดยไม่ต้องตัวเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติอำนาจของผี จึงไม่มีแบบแผนตายตัวเป็นท่าทางที่อิสระจะวาดฟ้อนทำไต่ก่อนหลังก็ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยเรื่องนี้เป็นกรรวบรวมองค์ความรู้ในด้านท่ารำในพิธีกรรมปัญโญลมะมวดที่ปรากฏอยู่ในเขตอีสานใต้และใช้เป็นเครื่องยืนยันรูปแบบการแสดงที่เป็นแบบแผนต่อไป อีกทั้งควรมีการศึกษารูปแบบท่ารำโดยจำแนกเป็นประเภทของวิญญาณ อาทิเช่น รูปแบบท่ารำครอบบ๊อง รูปแบบท่ารำอารักษ์ รูปแบบท่ารำตาเถร รูปแบบท่ารำวิญญาณเพศชาย รูปแบบท่ารำวิญญาณเพศหญิง เพื่อเป็นการจำแนกหารูปแบบโครงสร้างท่ารำที่ชัดเจนในแต่ละประเภท

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยรูปแบบทำรำในพิธีกรรมลำผีฟ้าของชาติพันธุ์ไทย - ลาว ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตอีสานใต้ เพื่อนำไปต่อยอดในด้านการพัฒนาชุดการแสดงที่เกี่ยวกับการแสดงออกของวิญญาณประเภทต่างๆ ในวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์อีสานใต้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สุขุมาลพงษ์. (2551). *พ่อนนางเทียมในพิธีบุญเลี้ยงบ้าน กรณีศึกษา บ้านกาลิม จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Sukumalpong, Kanokon. (2008). *Nang-tiam Dancing in House Feeding Ceremony: A Case Study of Bankaleum, Udontani Province*. (Master of Education Thesis), Chulalongkorn University.

จิตร ภูมิศักดิ์. (2547). *ข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม*. กรุงเทพฯ: มติชน.

Pumisak, Chit. (2004). *The Fact of Khmer Ethnic*. Bangkok: Matichon.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2555). *การแพทย์ทางเลือก : รูปแบบการสืบสานและพัฒนาดนตรีบำบัดโรคในพิธีเรือมมะมวด ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Chaitawil, Cherdasak. (2012). *The Alternative Medicine: An Inherited Model and Music Therapy in Reummamuad Ceremony of Thai-Khmer Ethnic Group in Esan Region*. Doctor of Philosopher Thesis, Mahasarakam University.

วิโรจน์ เอี่ยมสุข. (2549). *การศึกษาความเชื่อในการเข้าทรงมะมวด : กรณีศึกษา บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

Aemsook, Wiroj. (2006). *A Study of Mamuad Cpmunication with Spirit : A Case Study of Bandongmun, Koko Sub-district, Muang District, Surin Province*. Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University.

- สมจิตร พ่วงบุตร. (2527). *เพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์*.
กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- Puangboot, Somchit. (1984). *Folk Song and Play of Surin Province*. Bangkok:
Siam Printing.
- สงบ บุญคล้าย. (2522). “การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม”. ใน *สมบัติอีสานใต้*. บุรีรัมย์:
วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- Boonklao, Sa-ngob. (1979). “Kantruem Folk Playing” In *Southern Esan Asset*.
Buriram: Buriram Teaching College.
- อเนก นาวิกมูล. (2531). *คนเพลงและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- Nawigmoon, Anek. (1988). *Song Player and Folk Song of Central Thailand*.
Bangkok: Office of National Culture Commission. Ministry of
Education.

รายการสัมภาษณ์ (The Lists of Interviewers)

- จารุวัฒน์ สุขดี. (ผู้ให้สัมภาษณ์). กীরติ เปาริสาร (ผู้สัมภาษณ์). 7 มีนาคม 2560.
Sookdee, Charuwat. (Interviewee). Paorisan, Keerati. (Interviewer). 7 March 2017.
สำรวม ดีสม. (ผู้ให้สัมภาษณ์). กীরติ เปาริสาร (ผู้สัมภาษณ์). 7 มีนาคม 2560.
Deesom, Samruem. (Interviewee). Paorisan, Keerati. (Interviewer). 7 March 2017.

กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Marketing Strategies for Local Cloth Shop Business in the Northeast

ธัญญธร ศรีวิเชียร¹

Tanyatorn Sriwichien¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ลูกค้านร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ร้อยละ 30 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วนำมากำหนดโควตา 6 จังหวัด จังหวัดละ 100 คน เลือกแบบเจาะจงภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ เลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่าง 600 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ และแปลผลโดยการบรรยายค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสร้างกลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจผ้าพื้นเมือง ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็น 47.90% อายุระหว่าง 31-40 ปี 44.50% การศึกษาปริญญาตรี 83.20% สถานภาพสมรส 60.50% อาชีพรับราชการ 89.70% รายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท 77.80% 2) พฤติกรรมการใช้บริการร้านผ้าพื้นเมือง 1-5 ครั้ง/เดือน 81.50% ส่วนใหญ่มาใช้บริการร้านผ้าพื้นเมืองในวันเสาร์ วันอาทิตย์ 81.50% ลูกค้ามาร้านผ้าพื้นเมืองครั้งละ 2-3 คน 84.00% เหตุผลคือ ชอบเป็นการส่วนตัว

¹ อาจารย์สาขาบัญชี คณะบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer in Master of Science in Accounting Faculty of Accounting and Management Mahasarakam University

50.80% 3) ความสำคัญของกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองพบว่า ลูกค้าให้ความสำคัญมากที่สุดทุกปัจจัย 4) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค กลยุทธ์การตลาด

Abstract

The objective of this research was to develop and validate the structural congruence between the structural equation model and the empirical data of service marketing strategies for the local textiles business in the Northeast. The population consisted of the customers of Northeastern local cloth shop by using random simple sampling for 30 percents of provinces in the Northeast and purposive sampling for 600 customers from 6 provinces (100 customers each) The research instrument used for data collection was a questionnaire. The findings of the study were as follows: 1) Most respondents were female; 47.90 %. The age was between 31-40; 44.50 %. Education level in bachelor degree was 83.20 %. Marital status in married was 60.50 %. Civil servants were 89.70 %. Their incomes were between 20,001 - 25,000 baht; 77.80 %. 2) The findings of studying behavior of local cloth shop service revealed that the customers had serviced there in average 1-5 times per month, it was 81.50 %. And Most of them visited there on Saturday and Sunday, it was 81.50 %. Actually, most of the customers came to the local cloth shop for two or three persons in each time, it was 84.00 %. Their reasons turned to use local clothes because they personally loved it. 3) The importance of the marketing strategy for a local business that provides customers the most important factor of all. 4) The results of Confirmatory Factor Analysis is consistent with empirical data; consumer behavior, marketing strategy.

Keywords: Consumer Behavior, Marketing Strategy

บทนำ

ผ้าพื้นเมืองเป็นสัญลักษณ์ของคนในแต่ละชุมชน แสดงถึงเชื้อชาติ ผ้าพันธุ์และ
ลวดลายแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ผ้าพื้นเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์
ตั้งแต่แก่งจนถึงตาย และยังมีบทบาทสำคัญทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน และยังมีบทบาททางการค้าประกอบ
กับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเป็นอาชีพและรายได้ของคนในชุมชน
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์การค้าเข้าสู่ประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็น
“ตลาดและฐานการผลิตเดียว” โดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และ
แรงงานมีฝีมือภายในอาเซียนอย่างเสรี รวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้นเป็น
ความท้าทายที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยที่ทำธุรกิจส่งออก นำเข้า หรือผู้ที่ทำธุรกิจ
ภายในประเทศ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการระดับชุมชน
ต้องเรียนรู้และปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการเปิดเสรีภายใต้ประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ผ้าพื้นเมืองได้สะท้อนถึง
วิถีชีวิตและการเติบโตของชุมชนในแต่ละจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็น
เอกลักษณ์ของชุมชน ดังนี้ ผ้าแพรวา กาฬสินธุ์ ผ้ามัดหมี่ ขอนแก่น ผ้ามัดหมี่ขอซันนรี
และผ้าทอยกมูก ขัยภูมิ ผ้าหางกระรอก นครราชสีมา ผ้าซิ่นไหมมัดหมี่ตีนแดง บุรีรัมย์
ผ้ามัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก มหาสารคาม ผ้ามัดหมี่ลายแก้ว มุกดาหาร ผ้าซิด
ลายลูกแก้ว ยโสธร ผ้ามัดหมี่ลายสาเกต ร้อยเอ็ด ผ้าไหมมัดหมี่ลายตุ้มใหญ่ เลย
ผ้าลายลูกแก้ว ศรีสะเกษ ผ้าฝ้ายย้อมคราม สกลนคร ผ้าไหมลายโฮล สุรินทร์ ผ้าไหมซิด
หนองบัวลำภู ผ้าซิดฝ้าย อำนาจเจริญ ผ้าไหมมัดหมี่ อุดรธานี และผ้ากาบบัวจกดาว
อุบลราชธานี

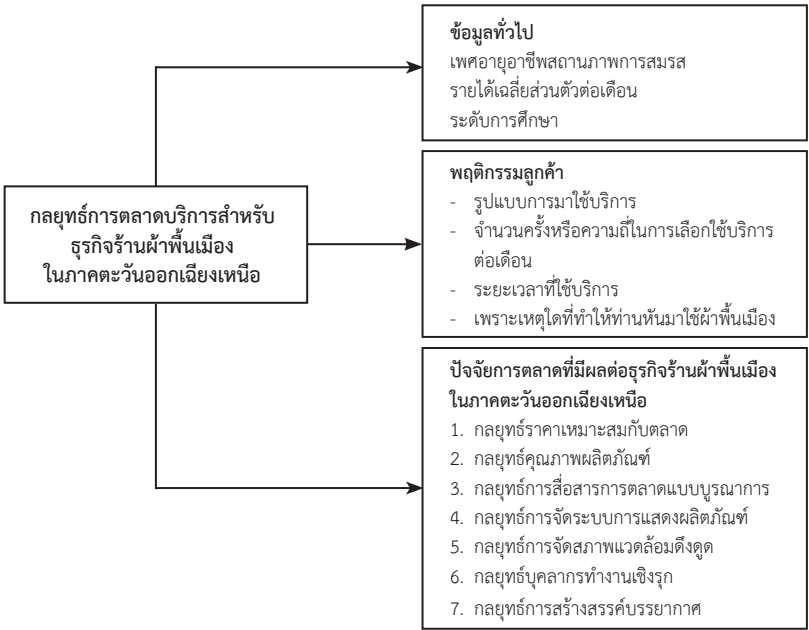
ธุรกิจผ้าพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหา
โอกาสทางธุรกิจที่ ทำให้อย่างสำเร็จ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารการตลาดที่เหมาะสม
ในการตอบสนองต่อตลาดหาวิธีการนำเสนอสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการบริหาร
ช่องทางการจัดจำหน่าย และหาวิธีการสื่อสารเพื่อจะสร้างข่าวสารและกระตุ้นให้
เกิดการซื้อด้วยการส่งเสริมการตลาด เป็นเครื่องมือทางการตลาดสำคัญดังนั้น
การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษากลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมือง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ การสมรส รายได้เฉลี่ยส่วนตัวต่อเดือน ระดับการศึกษา พฤติกรรมส่วนบุคคล ประกอบด้วย รูปแบบการมาใช้บริการความถี่ในการเลือกใช้บริการ ต่อเดือนระยะเวลาที่ใช้บริการ และเหตุใดที่ทำให้ลูกค้าหันมาใช้ผ้าพื้นเมือง และปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้ผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมส่วนบุคคล ส่งผลต่อการทำธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ความพึงพอใจในกลยุทธ์การตลาดบริการมีผลต่อการทำธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. กลยุทธ์การตลาดบริการมีผลต่อการทำธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความตรงเชิงโครงสร้างระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษา ดังนี้

การวางกลยุทธ์ทางการตลาด ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552) ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การกำหนดราคา การส่งเสริมการตลาด แต่สามารถเรียกส่วนประสมทางการตลาดได้อีกประกอบกับแนวคิดของ Philip, Kotler (2003) มีแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยส่วนประสมการตลาดทั้ง 7 อย่าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ทางด้านการตลาดของธุรกิจที่จะต้องมีการจัดส่วนประสมแต่ละอย่างให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจที่แตกต่างกันไปไม่มีสูตรที่ตายตัวผู้วิจัยจึงได้เอาแนวคิดดังกล่าวมากำหนดกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้ 1) กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด 2) กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ 3) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ 4) กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ 5) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด 6) กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก และ 7) กลยุทธ์การสร้างสรรค์บรรยากาศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการวิจัย

เชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยและดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ลูกค้านักค้าผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดร้อยละ 30 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วนำมากำหนดโควตา 6 จังหวัด จังหวัดละ 100 คน เลือกแบบเจาะจงภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ เลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่าง 600 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรสอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการร้านผ้าพื้นเมืองและรูปแบบการมาใช้บริการ ได้แก่ พฤติกรรมการมาร้านผ้าพื้นเมืองโดยเฉลี่ยต่อเดือน พฤติกรรมการมาใช้บริการร้านผ้าพื้นเมืองพฤติกรรมการมาร้านผ้าพื้นเมือง และเหตุผลที่ใช้ผ้าพื้นเมือง

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นความพึงพอใจของผู้ลูกค้าที่มีต่อกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจผ้าพื้นเมือง ได้แก่ 1) กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด 2) กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ 3) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ 4) กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ 5) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด 6) กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก และ 7) กลยุทธ์การสร้างสื่อบรรยากาศแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มาซื้อผ้าพื้นเมืองจากร้านขาย ผ้าพื้นเมือง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์และ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็นช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเช้า เวลา 7.30 - 11.00 น. และช่วงบ่าย เวลา 13.00-17.00 น. ช่วงละ 50 คน ใช้เวลาเก็บข้อมูล 30 วัน รวมจำนวน 600 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1) วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ และร้อยละแปลผลโดยการบรรยาย

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการร้านผ้าพื้นเมือง ใช้ความถี่ และแปลผลโดยการบรรยาย

3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อ โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของ

ค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์องค์ประกอบ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดในแต่ละองค์ประกอบของกลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจผ้าพื้นเมือง ได้แก่ โมเดลองค์ประกอบการจัดสภาพแวดล้อมดึงดูดให้เข้าร้าน โมเดลองค์ประกอบของบุคลากรทำงานเชิงรุก โมเดลองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โมเดลองค์ประกอบของการสร้างสรรค์บรรยากาศ โมเดลองค์ประกอบของคุณภาพผลิตภัณฑ์ โมเดลองค์ประกอบของการจัดระบบการแสดง

ผลิตภัณฑ์ และโมเดลองค์ประกอบของราคาเหมาะสมกับตลาด เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ 1) Chi-Square $p > 0.05$ 2) CMIN/df > 3 3) GFI > 0.90 และ 4) RMSEA < 0.08

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ลูกค้าธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงร้อยละ 47.90 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.50 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 83.20 สถานภาพสมรสร้อยละ 60.50 อาชีพรับราชการ ร้อยละ 89.70 รายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท ร้อยละ 77.80

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการร้านผ้าพื้นเมืองพบว่า ลูกค้ามาร้านผ้าพื้นเมืองโดยเฉลี่ยต่อเดือนโดยส่วนใหญ่ 1-5 ครั้ง ร้อยละ 81.50 ส่วนใหญ่ท่านมาใช้บริการร้านผ้าพื้นเมืองในวันเสาร์ อาทิตย์ ร้อยละ 81.50 ลูกค้าโดยปกติส่วนใหญ่ลูกค้ามาร้านผ้าพื้นเมืองครั้งละ 2-3 คน ร้อยละ 84.00 เหตุผลที่ลูกค้าหันมาใช้ผ้าพื้นเมืองส่วนใหญ่ชอบเป็นการส่วนตัว ร้อยละ 50.80

3. การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของส่วนประสมการตลาดของธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองพบว่า ลูกค้าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดทุกปัจจัยโดยกลยุทธ์ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลภัณฑ์ และกลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลภัณฑ์ รองลงไป คือ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก กลยุทธ์การสร้างสรรค์บรรยากาศ กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด สำหรับระดับความสำคัญของส่วนประสมการตลาดของธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกตามกลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ราคากับความหลากหลายของผ้าพื้นเมืองจูงใจให้เลือกซื้อ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2) กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีการออกแบบผ้าพื้นเมืองให้เหมาะกับฤดูกาล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

3) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีการจัดเตรียมผ้าพื้นเมืองพร้อมบรรจุหีบห่อที่สวยงามก่อนลูกค้าออกจากร้าน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

4) กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีพื้นที่จัดให้รถคิวเข้าแถว เพื่อรอซื้อผ้าพื้นเมืองอย่างสะดวกสบายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

5) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีบริการวารสาร อินเทอร์เน็ตไร้สายบริการลูกค้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

6) กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือการให้บริการ มีมาตรฐานเดียวกันทุกครั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

7) กลยุทธ์การสร้างสรรค์บรรยากาศ พบว่า มีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ร้านผ้าพื้นเมืองมีการตกแต่งสวยงามชวนเข้าใช้บริการ และ การใช้แสงและปริมาณ แสงสว่างมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Amos พบว่า รูปแบบการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงว่า กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ 1) Chi-Square $p > 0.05$ 2) CMIN/df > 3 3) GFI > 0.90 และ 4) RMSEA < 0.08

1) กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด พบว่า $\chi^2 = .230$ df = 1 p-value = .631 RMSEA = .000 GFI = 1.000 AGFI = .998 NFI = 1.000 CFI = 1.000 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ พบว่า $\chi^2 = .506$ df = 1 p-value = .477 RMSEA = .000 GFI = 1.000 AGFI = .995 NFI = 1.000 CFI = 1.000

3) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ พบว่า $\chi^2 = 2.300$ df = 1 p-value = .129 RMSEA = .047 GFI = .998 AGFI = .977 NFI = .999 CFI = .999 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4) กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ พบว่า $\chi^2 = .041$ df = 1 p-value = .840 RMSEA = .000 GFI = 1.000 AGFI = 1.000 NFI = 1.000 CFI = 1.000 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด พบว่า $\chi^2 = .506df = 1$ p-value = .477 RMSEA = .000 GFI = 1.000 AGFI = 1.000 NFI = 1.000 CFI = 1.000 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

6) กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก พบว่า $\chi^2 = 2.926df = 1$ p-value = .087 RMSEA = .057 GFI = .998 AGFI = .971 NFI = .999 CFI = .999 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

7) กลยุทธ์การสร้างสรรค์บรรยากาศ พบว่า $\chi^2 = .387df = 1$ p-value = .534 RMSEA = .000 GFI = 1.000 AGFI = .1.000 NFI = 1.000 CFI = 1.000 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามลำดับ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา

อภิปรายผล

1. กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด มีความสำคัญอันดับที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ราคากับความหลากหลายของผ้าพื้นเมืองสนใจให้เลือกซื้อจากการค้นพบกลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ Philip, Kotler (2003) ด้านราคา เป็นคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าน่าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าของบริการกับราคาของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

2. กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลลักษณ์ มีความสำคัญอันดับที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ มีพื้นที่จัดให้หรือคิวเข้าแถว เพื่อรอซื้อผ้าพื้นเมืองอย่างสะดวกสบายสอดคล้องกับผลการวิจัยของอันธิกา ทิพย์จำนง (2557) ศึกษาการพัฒนาอันธิกา ทิพย์จำนง (2557) ตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกระแสนธุ์ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญ คือ สถานที่จำหน่าย น่าสนใจการแนะนำผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อในระดับท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.79

3. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีความสำคัญอันดับที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ มีการจัดเตรียมผ้าพื้นเมืองพร้อมบรรจุหีบห่อที่สวยงามก่อนลูกค้าออกจากร้าน สอดคล้องกับมานพ ชุ่มอุ่น (2558) การพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดในผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือกรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้าย

ทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอบ้านแพง จังหวัดลำพูน พบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด จะใช้วิธีการต่างๆ เช่น การออกร้านแสดงสินค้าที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น การใช้กลยุทธ์การแนะนำแบบปากต่อปากของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม กลุ่มยังไม่มีการใช้สื่อด้านการตลาดทางตรง และไม่มีระบบจัดเก็บฐานข้อมูลของลูกค้า และกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด พบว่า มีวิธีการดังนี้ 1) ด้านการโฆษณา ควรจัดทำสเปคโฆษณาสินค้าผ่านทางวิทยุชุมชน การใช้ สื่อ ณ จุดขายที่เพิ่มเติม คือ การใช้โบรชัวร์ที่มีรายละเอียดของสินค้าและราคา และการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ของกลุ่ม 2) ด้านการขาย โดยบุคคล (กลุ่มควรมีพนักงานขายแสวงหา คำสั่งซื้อเพิ่มอีก เพื่อทำหน้าที่การทำตลาดในเชิงรุกเข้าหากลุ่มตลาดเป้าหมายใหม่ๆ แต่ยังคงมีพนักงานขายประจำศูนย์เพื่อรองรับกับลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าภายในศูนย์และรวบรวมสินค้าของสมาชิก 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มควรแสวงหาวิธีการประชาสัมพันธ์ในระดับกว้าง อาทิ การร่วมมือกับภาคราชการระดับจังหวัด หรือหน่วยงานสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ไปยังภายนอกมากขึ้น 4) ด้านการส่งเสริมการขาย กลุ่มควรเลือกทำกับตลาดในกลุ่มลูกค้าประจำ กับกลุ่มลูกค้าใหม่ที่กำลังจะใช้กิจกรรมการตลาดเข้าถึงต่อไป 5) การตลาดทางตรง กลุ่มจำเป็นต้องเก็บรวบรวมฐานข้อมูลของลูกค้าและใช้เครื่องมือการสื่อสารการตลาดทางตรงเข้าไปติดต่อกับ กลุ่มเหล่านั้น คือ การใช้จดหมายขายตรง และการใช้โทรศัพท์ทางตรง ซึ่งจะเป็นสื่อที่เข้าถึง และสามารถทราบการตอบรับจากลูกค้าได้ในทันที และยังสอดคล้องกับ อันธิกา ทิพย์จำนง (2557) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกะสอสินธุ์ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า สถานที่จำหน่ายน่าสนใจการแนะนำผลิตภัณฑ์ผ่าน สื่อในระดับท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.79 และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552) ส่วนประสมการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การกำหนดราคา การส่งเสริมการตลาด แต่สามารถเรียกส่วนประสมทางการตลาดได้อีกประกอบกับแนวคิดของ Philip, Kotler (2003) มีแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's

4. กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก มีความสำคัญอันดับที่ 3 พบว่า ปัจจัย ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การให้บริการมีมาตรฐานเดียวกันทุกครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Philip, Kotler (2003) ด้านบุคคลหรือพนักงานต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่งขึ้นเป็นความ สัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการต่างๆ ขององค์กร เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

5. กลยุทธ์การสร้างสรรคบรรยากาศ มีความสำคัญอันดับที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ร้านผ้าพื้นเมืองมีการตกแต่งสวยงามชวนเข้าใช้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนิษฐ์กานต์ พรหมราษฎร์ (2557) ได้ศึกษากลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจเบเกอร์รี่ กลยุทธ์การสร้างสรรคบรรยากาศ พบว่า ร้านของเบเกอร์รี่มีความสะอาด บริเวณด้านหน้าร้านเบเกอร์รี่มีความสะดวกในการเข้าใช้บริการ ร้านเบเกอร์รี่มีการตกแต่งสวยงามชวนเข้าใช้บริการ มีการจัดแสดงผลิตภัณฑ์เบเกอร์รี่มีความครบถ้วนตามเมนู

6. กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ มีความสำคัญอันดับที่ 5 พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ มีการออกแบบผ้าพื้นเมืองให้เหมาะกับฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อันธิกา ทิพย์จำนง (2557) การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทออำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่า ผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยผ้าพื้นผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง เสื้อสำเร็จรูปประเภทซาฟารี เสื้อผู้ชาย มีลายผ้าที่กลุ่มผ้าทอผลิตออกแบบให้ทันสมัย ได้แก่ ลายผกากรอง ลายสายฝนลายกำแพงแก้ว ลายพวงชมพู ลายดอกพิกุล ลายบานไม่รู้โรย ลายลูกเต๋า ลายลูกแก้ว และผ้าทอลายยกดอก บางส่วนเป็นลายดั้งเดิมบางส่วนเป็นลายประยุกต์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนระหว่างกันของกลุ่มผ้าทอภาคใต้และจากการอบรมของวิทยากร ลักษณะเด่นของผ้าทอกระแสดินธุ์ คือ คุณภาพดีสีสม่ำเสมอ เนื้อผ้าแน่น ไม่หดตัว และมานพ ชุ่มอุ่น (2558) การพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดในผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือกรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของตลาดและสร้างความหลากหลายในทางเลือกมากขึ้น มีตราสินค้าที่สื่อถึงถิ่นกำเนิดของสินค้า คือ “ผ้าฝ้ายดอนหลวง” โลโก้และเครื่องหมายการค้าเป็นรูปภาพผู้หญิงสาวชาวยอง ที่สื่อถึงถิ่นกำเนิดเดิมของชุมชน

7. กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ มีบริการวารสาร อินเทอร์เน็ตไร้สายบริการลูกค้า สอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ Philip, Kotler (2003) ด้านกายภาพและการนำเสนอเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอให้กับลูกค้าให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวมทั้งทางด้านกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่นๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ทำให้การประกอบธุรกิจประสบผลสำเร็จและอยู่รอดได้ ดังนี้

1. กลยุทธ์ราคาเหมาะสมกับตลาด ควรมีราคาที่เหมาะสมกับความหลากหลายของผ้าพื้นเมืองจูงใจให้เลือกซื้อ
2. กลยุทธ์คุณภาพผลิตภัณฑ์ มีการออกแบบผ้าพื้นเมืองให้เหมาะกับฤดูกาล
3. กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีการจัดเตรียมผ้าพื้นเมืองพร้อมบรรจุหีบห่อที่สวยงามก่อนลูกค้าออกจากร้าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
4. กลยุทธ์การจัดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ ควรมีพื้นที่จัดให้รอคิวเข้าแถวเพื่อรอซื้อผ้าพื้นเมืองอย่างสะดวกสบาย
5. กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมดึงดูด ควรมีบริการวารสาร อินเทอร์เน็ตไร้สายบริการลูกค้า
6. กลยุทธ์บุคลากรทำงานเชิงรุก ควรให้บริการมีมาตรฐานเดียวกันทุกครั้ง
7. กลยุทธ์การสร้างสรรคบรรยากาศ ควรมีการตกแต่งสวยงามชวนเข้าใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐกานต์ พรหมราษฎร์. (2557). *กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจเบเกอรี่*. สาขาการจัดการธุรกิจบริการระหว่างประเทศสาขาวิชาการตลาด. หลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- Promrat, Kanitkarn. (2014). *Service Marketing Strategies for Bakery Business, Business Management International Services*, Department of Marketing. Doctor of Science. KhonKaen: Northeastern University.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Wirutchai, Nongluk. (1999). *LISREL Model; analysis statistics for research*. Bangkok: hualongkorn University.
- มานพ ชุ่มอุ่น. (2558). *การพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดในผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือกรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน*. สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Choom-oon, Manop. (2010). *The Development of Marketing Management for Cotton Products, Case Study : The Cotton Hand Weaving Groups at Donluang Village TambonMaerang, AmphurPasang, Lamphun Province*. Department of Marketing, Faculty of Management, Chiang Mai : Chiang Mai University.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Srisa-ard, Boonchom. (2002). *Introduction to Research*. (7th ed.). Bangkok: Suveeriyasan.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2552*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- Serirat, Siriwan et al. (2009). *New Marketing Management, new revised year 2552*. Bangkok: Thammasarn.

อันธิกา ทิพย์จำนง. (2557). การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกระแสนินธุ์ จังหวัดสงขลา. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(12), 161-171.

Thipchamnong, Unthikar. (2014). The development of textile products market. Krasaesin District Song Kra province. *Srinakharinwirot Research and development Journal (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 6(12), 161-171.

Philip, Kotler. (2003). *Marketing Management. (11th ed.)*. Upper Sanddte River, New Jersey: Prentice Hall. p. 33-36.

วรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้”: ศึกษาวิเคราะห์ เชิงอุดมการณ์ตัวละคร East Literature's "Tao Yi": Analysis Ideological Character

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ¹ และ เกียรติศักดิ์ พิกุลศรี²
Anantasak Phonkaewket¹ and Keattisak Phikulsri²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์ของท้าวอี้ ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย เครื่องมือวิจัยคือการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) อุดมการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวอี้ ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการศึกษาพบว่า มีอุดมการณ์ในวรรณกรรมเรื่องท้าวอี้ทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ 1. อุดมการณ์หลักหรือเป้าหมายสูงสุดประกอบด้วย 2 ลักษณะ 1) อุดมการณ์ทางความคิด 2) อุดมการณ์ในการแสวงหาความจริงจากแรงปรารถนา 2. อุดมการณ์ทางความเชื่อ 2 อุดมการณ์ กล่าวคือ 1) อุดมการณ์ความเชื่อช่วยให้บังเกิดความเป็นสิริมงคล 2) อุดมการณ์ความเชื่อในเรื่องโลกนี้และโลก 3. อุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ประกอบ 2 อุดมการณ์ กล่าวคือ 1) อุดมการณ์เรื่องพระโพธิสัตว์ธรรมราชา 2) อุดมการณ์นครในอุดมคติ 4. ตัวละครผู้ช่วยทางอุดมการณ์หรือตัวละครที่เสริมบุญบารมี 3 จำพวก 1) ลูกของท้าวอี้คือผู้ให้ความอุปการะรองจากพ่อแม่ 2) ความเงินมีอิทธิฤทธิ์และมีความมหัศจรรย์ 3) ไก่เผือก (ไก่เงิน) เป็นผู้ช่วยเหลือให้ท้าวอี้ได้ประพฤติปฏิบัติตามอุดมการณ์

คำสำคัญ: อุดมการณ์ ท้าวอี้

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

² นักศึกษาสาขาสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹ Lecturer in Thai Department, Faculty of Education Roi Et Rajabhat University

² Students in Thai Department, Faculty of Education Roi Et Rajabhat University

Abstract

The purpose of this research is to Tao-Yi's ideology in Esan literature, title Tao-Yi, the version of Nasri village, Chaing karn district, Loei province. Descriptive Analysis The study found that ideology in Tao-Yi literature for Qualitative Research had four descriptions as follows. 1. Main ideology or ultimate goal consist of 1) thinking ideology 2) ideology in seeking for the truth from passion 2. Believe ideology which are 1) Believe ideology for fortune 2) Believe ideology in this world and the next world 3. Bodhisattva ideology includes 1) ideology of King Bodhisattva 2) ideology of imaginary city 4. assistant actor for ideological support or actor with prestige as 3 characters 1) Uncle of Tao-Yi who raised him as parents 2) supernatural silver buffalo with wonder 3) supernatural silver chicken assisting Tao-Yi to behave following ideology.

Keywords: Ideology, Tao-Yi

บทนำ

วรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวอี้ เป็นวรรณกรรมที่มีเค้าโครงมาจากวรรณกรรมพุทธศาสนา โดยมีตัวละครเอกคือ “ท้าวอี้” เป็นผู้ดำเนินเรื่อง อีกทั้งตัวละครเอกเป็นผู้มีอุดมการณ์แรงกล้า มีปณิธานอันแน่วแน่ที่ไปสู่เป้าหมายสูงสุดในชีวิต กล่าวคือ การเป็นพระมหากษัตริย์ในการบำเพ็ญของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของตัวละครเอกคือ “ท้าวอี้”

ท้าวอี้เป็นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นไพร่ พระโพธิสัตว์ คือ “ผู้ซื่ออยู่ในโพธิ์” กล่าวคือ ผู้ที่เข้าถึงพุทธภาวะจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในวันข้างหน้า” วิธีดำเนินชีวิตของท้าวอี้จึงเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับการเป็นผู้รู้ ผู้จะพัฒนานตนเองไปสู่การเป็นศาสดาในอนาคต จากข้อปฏิบัติของท้าวอี้ 2 ประการ คือ ภาวะความเป็นผู้นำ และการเป็นสมาชิกในสังคมที่ดี นอกจากนี้ยังมีการแฝงค่านิยม ความเชื่อกติทางพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงอุดมการณ์ความเป็นอยู่ของชาวอีสาน สอดคล้องกับ

ดนุพล ไชยสินธุ์ (2527) กล่าวว่าวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ได้บอกเล่าหรืออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับบ้านเมืองในสมัยนั้น ซึ่งเล่าเหตุการณ์การกำเนิดเมืองและกำเนิดสิ่งต่างๆ วรรณกรรมนี้จึงเป็นข้อมูลการศึกษาที่สำคัญในการศึกษาวรรณกรรมด้านอุดมการณ์ของตัวละคร “ท้าวอี้” อุดมการณ์หลักหรือเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้เพื่อปฏิบัติให้ถึงอุดมการณ์ทางความเชื่ออุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ และตัวละครผู้ช่วยทางอุดมการณ์ หมายถึงตัวละครที่เสริมบุญบารมีจนทำให้ท้าวแก้วไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้

คำว่า “อุดมการณ์” มาจากคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Ideology ซึ่งแนวคิดเรื่องอุดมการณ์มักจะถูกใช้ในการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์และนิเทศศาสตร์ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) อธิบายความหมายของคำว่า อุดมการณ์ไว้ว่า คือ หลักการที่วางเป็นระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งอุดมการณ์ ก็คือ ระบบความเชื่อประเภทหนึ่งที่ได้รับการยอมรับร่วมกันจากกลุ่มชนในสังคมและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนเป็นหลักที่คนหันเข้าหาและอาศัยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตเป็นอย่างดีเสมอตลอดจนความเชื่อมั่นจะต้องมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกันหรือช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจการต่างๆ ได้

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอุดมการณ์ของท้าวอี้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวอี้ ว่ามีการดำเนินเรื่องอย่างไร ท้าวอี้เป็นปุณฺชนธรรมดาต่อมาได้ผันเปลี่ยนชีวิตมาเป็นกษัตริย์ครองเมืองได้อย่างไร และเป็นพระโพธิสัตว์ได้อย่างไรให้ละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุดมการณ์ของท้าวอี้ในวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวอี้ ฉบับ บ้านนาศรีอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวรรณศิลป์และอุดมการณ์ของตัวละครในท้าวอี้ ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดอุดมการณ์ซึ่งเป็นกรอบแนวคิด ที่ถูกถ่ายทอดผ่าน พฤติกรรมของ

ตัวละครในเรื่องท้าวอี้ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย เพื่อให้เข้าใจและเห็นแนวทางในการนำแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ในวรรณกรรมเพื่อไปใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดอุดมการณ์ตามแบบของหลุยส์อัลทุสเซอร์ (Louis Althusser) ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางด้านภาษามีข้อมูลด้านเอกสาร และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอุดมการณ์ของตัวละคร
2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามหมวดหมู่อุดมการณ์ที่ปรากฏของตัวละคร เช่น ตัวละครเอก ผู้ช่วยตัวละครเอก และตัวละครอนาถา ได้นำเสนออะไรบ้างในมิติที่อยู่ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ฉบับ บ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย
3. เรียบเรียงข้อมูลตามที่ได้วิเคราะห์เพื่อเป็นผลการวิจัยการรวบรวมข้อมูลการจำแนกข้อมูล การวิเคราะห์และตีความข้อมูล
4. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

อุดมการณ์ของท้าวอี้ที่ปรากฏ ในวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวอี้ ฉบับ บ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. อุดมการณ์หลักหรือเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้เพื่อปฏิบัติให้ถึงประจักษ์ไปด้วย

1.1 อุดมการณ์ทางความคิด

เริ่มต้นจากการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ยึดหลักการที่ตั้งไว้ และปฏิบัติตามหลักการนั้นๆ ผลที่ได้คือ ลักษณะมหาบุรุษ ชุมทรัพย์ มโนทัศน์และพฤติกรรมของตัวละครต้องเป็นไปตามนั้นคือภาพจริยวัตร อันงดงาม ซึ่งถูกจัดวางเป็นแก่นสำคัญของเรื่องอุดมการณ์หลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดจากตัวละคร ซึ่งที่มาของ

ความคิดที่ขัดแย้ง เป็นอุดมการณ์ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก ท้าวยี่ขัดแย้งกับพ่อแม่ในเรื่องของความปรารถนาที่แตกต่างไปจากคนในระดับไพร่จะพึงตั้งความหวัง

ตัวอย่าง

“ถัดนั้น	ท้าวยี่ดำน	ตามคำศึดยาก
ให้มี	เสนาพร้อม	พลแพนแสนโกฏี
	มาแวลล้อม	แฝงเฝ้าสู่ยาม
อยากให้	มีเทวีแก้ว	สาวสนมทกหมื่น
	มานั่งล้อม	ชาวซ้ายแกว่งวี
กูจัก	เชยชมซ้อน	นางงามทกหมื่น
ปางนั้น	ความทุกขไ้	บ่มีฮู้เมื่อตั้ง

(ท้าวยี่ ม.ป.ป.: 3)

ถ้าพิจารณาในแง่อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ มักจะมีลักษณะแตกต่างจากคนอื่น แต่ในด้านจิตวิทยาทางความคิดที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล การแสดงความคิดเห็นขัดแย้งเป็นลักษณะปกติของบุคคลที่กำลังเจริญเติบโตและมีการพัฒนาทางจิตใจเพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ ดำเนินชีวิตของตนเอง ตั้งความคิดที่เป็นอิสระจากการควบคุมผู้ปกครอง แต่ความปรารถนาของท้าวยี่เป็นสิ่งที่กว้างไกลอันแรงกล้าในอุดมการณ์หลัก เกินกว่าคนอื่นจะนึกถึงและมีความเชื่อถือในระดับชนชั้นไพร่หรือชาวนาในสมัยนั้น

1.2 อุดมการณ์ในการแสวงหาความจริงจากแรงปรารถนา

ท้าวยี่แสดงความปรารถนาเป็นผู้นำอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มเรื่อง บุคคลที่จะเป็นผู้นำได้ต้องสร้างแรงศรัทธาให้เกิดขึ้นในทุกชนชั้น เช่น นับแต่ไพร่ ชาวเมือง ชาวบ้าน เจ้านาย พ่อค้า จนถึงเจ้าเมือง บุคคลที่จะเป็นผู้นำต้องสร้างแรงศรัทธาให้เกิดขึ้น แก่ผู้พบเห็นนับแต่บุคลิภาพส่วนตนไปสู่ความเป็นผู้นำในกลุ่มชนเล็กๆ จนถึงระดับประเทศ ถ้าผู้ใดถึงพร้อมทุกชั้นตอนเช่นนี้ กล่าวได้ว่าเป็นผู้นำได้สมบูรณ์ กวีผู้สร้างสรรคเรื่องท้าวยี่มีความเข้าใจในเรื่องนี้จึงกำหนดให้ตัวละครหลักให้มีบทบาทความเป็นผู้นำ กล่าวคือ ลักษณะเฉลียวฉลาดทันคนเป็นคุณสมบัติสำคัญแก่ผู้นำคน

ตัวอย่าง

“เมื่อนั้น	ท้าวย่น้อย	คิดยังมีผญา	มากแล้ว
บาก็	ถามนายเมือง	ชูอันดีฮ้าย	
อันว่า	ของพระยาเจ้า	อันไฉยังประเสริฐ	เดนอก
ขอแก้	เจ้าพี่น้อง	นายใช้กล่าวกลอน	แต่ท่อน”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 7)

“เมื่อนั้น	เจ้าย่น้อย	ฟังพากย์นายเมือง	
	ดูเพ็งใจ	ไก่อเมืองตัวนั้น	
ท้าวจิ่ง	ไซคำดำน	นายเมืองขุนใหญ่	
อันว่า	ควายเผือกนี้	สังขยาแท้คำเมือง	เจ้าเฮย
ผิว่า	พระยาราชน้ำ	ให้ไก่อคุณเมือง	ดังนั้น
ข้อยจัก	นำควายไป	ขาบถวายพระยาเจ้า	
อันว่า	เงินค่านี	เหลือเฮือนไวล่าง	ก็ดีแล้ว
ข้อยก็	บ่อยากได้	สังแท้ท่อย	เจ้าเฮย
ข้อยนี้ยังอยาก	ได้ไก่อแก้ว	ตัวประเสริฐคุณเมือง	แท้แล้ว
ก็จิ่ง	สมมิงสา	เผือกเมืองคุณค้ำ”	

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 8)

ตัวอย่างเหตุการณ์หน้า 8 เป็นเหตุการณ์ขณะที่นายเมืองมาขอซื้อควายเงิน แต่ท้าวอี้ไม่ได้รับรองขาย กลับใช้ความคิดไตร่ตรองรอบคอบ ชักถามถึงที่มาดูก่อน เมื่อทราบว่พระยาล้านน้ำมีไก่เผือกพิเศษ สามารถขึ้นเป็นบ้านบ้านเมือง และขึ้นให้ได้ ตามปรารถนาทุกอย่าง ท้าวอี้ก็พอใจ เห็นลู่ทางสมปรารถนา จึงคิดจะแลกเปลี่ยนควายเงิน กับพระยาล้านน้ำ นับเป็นบุคลิกภาพส่วนตนที่มีความเป็นผู้นำภายในตัว กล่าวคือ มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกที่ควร เฉลียวฉลาดทันคน การหยั่งรู้ใจคน มีปียวาจาใจคอ กว้างขวาง คุณสมบัติดังกล่าวท้าวอี้แสดงให้เห็นชัดเจน

2. อุดมการณ์ทางความเชื่อประกอบด้วย

2.1 อุดมการณ์ความเชื่อช่วยให้บังเกิดความเป็นศิริมงคล การบำเพ็ญเพียร บารมีรักษาศีลจะช่วยให้บังเกิดความเป็นศิริมงคลในการดำเนินชีวิต ช่วยเสริมสร้าง

อุดมการณ์อันบริสุทธิ์ และช่วยเสริมให้อุดมการณ์ของตัวละครบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น ฉากที่ทำรายได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองด้วยทศพิธราชธรรม

ตัวอย่าง

“แต่นั้น	บุญมีเจ้า	พระยาธรรมโพธิราช
พระก็	เดินเสนา	ให้อักษาศิลห่า
เถิงเมื่อ	เดือนเพ็ญให้	อักษาศิลแปด
ยามเมื่อ	เดือนหงนั้น	ศิลห่าอย่าไกล”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 53-54)

จากตัวบทข้างต้นท้าวอี้สร้างบารมีด้วยการรักษาศิล แล้วยังมีพระบัญชาให้ชาวเมืองรักษาศิลด้วยกัน เพื่อบ้านเมืองจะได้มีความสงบร่มเย็นเป็นสุขต่อไปในภายหน้า และเป็นการเสริมสร้างบุญบารมีให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นในการบรรลุเป้าหมายหรืออุดมการณ์ที่ตั้งไว้แต่เบื้องต้น

2.2 อุดมการณ์ความเชื่อในเรื่องโลกลี้และโลกหน้า ตัวละครได้สร้างบุญบารมีไว้ชิ้นมากในชาติก่อนๆ ผลบุญจึงเป็นอันส่งผลส่นับสนุนให้อุดมการณ์ได้บรรลุเป้าประสงค์หลักที่วางไว้ในจิตใจและในอนาคต แนวความคิดเรื่องอุดมการณ์ของนิทานชาดกจึงยึดความเชื่อเรื่องบำเพ็ญบารมี

ตัวอย่าง

“เมื่อนั้น	บุญมีเจ้า	พระยาธรรมโพธิราช
เจ้าก็	ใช้ถีบม้า	ไปแท้ซู่เมือง
เจ้าก็	เดินฝูงคน	ให้อักษาศิลห่า
ในเมื่อ	ลดชั่วแล้ว	เมื่อฟ้าสู่สวรรค์ บ่อย่าแล้ว”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 54)

ตัวบทข้างต้นนี้กล่าวถึงอุดมการณ์ความเชื่อในเรื่องโลกลี้และโลกหน้าของท้าวอี้ โดยการเที่ยว ปาวประกาศให้ตั้งใจเจริญภาวนารักษาศิลทุกหัวเมือง เพราะอันสงส์การรักษาศิล มี 5 ประการ กล่าวคือ 1. ย่อมประสบซึ่งกองแห่งโภคใหญ่

คือความไม่ประมาทอันเป็นคุณอย่างยิ่ง 2. ย่อมมีชื่อเสียงดังามฟุ้งจรไป 3. เข้าไปในบริษัทใดก็ตามย่อมเป็นผู้ไม่หลงตาย ย่อมเป็นผู้แก่กล้าไม่เก้อเขิน 4. ผู้ที่มีศีลสมบูรณ์ ย่อมไม่เป็นผู้ไม่หลงตาย 5. เบื้องหน้าเมื่อการแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ และการชักชวนให้คนอื่นรักษาศีลจะทำให้มีบริวารมากมาตามแวดล้อมช่วยเหลือคำชู้ในชาตินี้และชาติหน้า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ท้าวที่ตั้งอุดมการณ์รักษาศีลให้มั่นคงสม่ำเสมอไม่ขาดเงิน อีกทั้งเที่ยวประกาศให้ทุกๆ เมืองช่วยกันรักษาศีลให้ครบถ้วนอย่างต่อเนื่องมิให้ขาด

3. อุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ ปรากฏค่อนข้างชัดเจน แสดงให้เห็นความคิด อุดมการณ์ความเชื่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ได้แก่ อุดมการณ์เรื่องพระโพธิสัตว์ธรรมราชา และอุดมการณ์นครในอุดมคติ ดังนี้

3.1 อุดมการณ์เรื่องพระโพธิสัตว์ธรรมราชา ตัวละครเอก (ท้าวอี้) ถือได้ว่าเป็นผู้นำอุดมการณ์ “ใช้ธรรมะในการปกครองประชาชน” ซึ่งเป็นโพธิสัตว์ธรรมราชา เป็นผู้ปกครองที่ยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ให้ปวงชนพอใจ อยู่ในกรอบของทศพิธราชธรรม อันประกอบด้วย “ทานะ” การให้, “ศีละ” การตั้งสังวรรักษา กาย วาจา ให้สะอาดปราศจากโทษ, “ปริจาคะ” หรือการบริจาคสละ, “อาชวะ” ความซื่อตรง ความซื่อตรงต่ออุดมการณ์ที่มีอยู่ของตัวละคร, “มัททวะ” ความอ่อนโยน, “ตบะ” ความเพียร, “อักโกธะ” ความไม่โกรธ, “อวิหิงสา” ความไม่เบียดเบียน, “ขันติ” ความอดทน, และ “อวิโรธนะ” ความเที่ยงธรรม, ทั้งนี้จะยกมาเพียง 2 ประเด็น ดังนี้

3.1.1 “ปริจาคะ” หรือการบริจาคสละ

ตัวอย่าง

“อันนี้เป็นแต่	บุญส่งให้	หลานป็นควายเผือก	จริงแล้ว
เป็นที่บุญ	ปรารถนาจริงแท้		
อันหนึ่ง	ได้ไถ่แก้ว	ตัวประเสริฐคุณเมือง	ก็ดี
ก็เพื่อ	บุญแจ่มเจ้า	เคยสร้างแต่หลัง	
อันว่า	ตนพระยาเจ้า	ยังสบายหายพยาธิ	รือนอ
พระยาหล้าน้ำ	จาต้านต่อบา”		

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

ตัวบทที่ยกมาข้างต้นเป็นตอนที่ท้าวอี้สร้างบารมีทานควายเผือกให้แก่พระยาหล้าน้ำ เพื่อนำไปบวงสรวงบูชาเทพให้รักษาตัวหายพยาธิโรคที่ทรงเป็นอยู่ และพระยาหล้าน้ำ ก็ให้แก่แก้วของแก้วท้าวอี้ และยกเมืองเศรษฐีให้ท้าวอี้เป็นผู้ครองคู่กับมเหสีคือนางบัวไข นับว่าเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักของพระโพธิสัตว์ไปสู่อุดมการณ์หลักเริ่มแรก

ตัวอย่าง

“เมื่อนั้น	มายมายหน้า	เศรษฐีใหญ่ยินดี	
คอบที่	บุญสมภาร	ลูกเขยคุณค้ำ	
พราหมณาพร้อม	ชาวเมืองขมชื่น		
ฝูงหมู่	คนทุกซี้ไ้	ปางนั้นมั่งมี	แท้แล้ว
เขาก็	ปลุกเยี้ยแล้ว	เพียรขนามาใส่	เต็มแล้ว
ซ้ำเล่า	ปลุกเล่าไว้	หลายเล่าโกฏิปลาย	
ท้าวก็	ให้ปาวซ้อง	เท่าทั่วทั้งเมือง	
ตามใจเขา	หาบคนเอาไว้		
อันนี้กูก็	อธิษฐาน ให้	เป็นทานของประเสริฐ	กูแล้ว
ตามแต่	สุอยากได้	ชนเลี้ยงใส่เยี้ย	นั้นเทอญ”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

ตัวบทข้างต้นเป็นการให้ทานสิ่งของเมื่อครั้งท้าวอี้ปกครองเมืองเศรษฐี เป็นการสร้างบารมีทานให้แก่คนยากคนจนภายในเมือง ทั้งทรัพย์สินเงินทองตามแต่ใจชอบผู้คนที่มา แล้วประสงค์จะเอา

3.1.2 “อาชะ” ความซื่อตรง ความซื่อตรงต่ออุดมการณ์ที่มีอยู่ของตัวละคร แสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ ประพจน์ถูกต้องตามประเพณีและมุ่งมั่นเชื่อมั่นในตนเองในการสร้างฐานะครอบครัว ความซื่อตรงในการเป็นผู้นำประเทศได้เป็นปึกแผ่นเป็นอำนาจที่ตัวละครเอกปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม การเอาใจใส่ชาวชนบท กล่าวคือ การให้ความคุ้มครองแก่ราษฎรทั้งปวง ทั้งในเมืองในท้องถิ่นห่างไกล ตลอดถึงชายแดนก็ไม่ทอดทิ้งให้อยู่ตามยถากรรมต้องให้ความเป็นธรรมเสมอเหมือนกัน

ตัวอย่าง

“บัดนี้ข้าจัก	ไปสืบสร้าง	เมืองบ้านกว่าไกล	ก่อนแล้ว
ข้าจัก	แยงไพรกว้าง	คุงคานาใหญ่	กายพ้น
นับแต่	ไกลประเทศด้าว	เมืองเจ้าทองเดือน	เจ้าเฮย
ขอแต่ปิตตาเจ้า	อนุญาตให้	นางนาฏบัวไซ	นั่นแต่
ข้าบาทจัก	เอนางไป	เพื่อนทางสมสร้าง	
ข้าจักขอทั้ง	ทาสข้า	หญิงชายพร้อมพริ้ว	
ขอเอา	ไปพร้อม	นางแก้วหมื่นนาง	
พอแต่	ไปก่อสร้าง	เมืองใหญ่ตามบุญ	ก่อนแล้ว
แม้ว่า	สมการมี	ปลื้มคุณเจ้า”	

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

ข้อความข้างต้นเป็นตอนที่ท้าวอี้ขอเพียงนางบัวไซไปสร้างเมืองใหม่ ด้วยความซื่อตรงและไม่อาจลืมนบุญคุณได้ ก็เลยจะนำเรื่องไปกราบทูลพ่อภรรยาคือพระยาหล้าน้ำให้ทรงทราบอุดมการณ์ความต้องการของตัวเอง

“เมื่อนั้น	บาสีท้าว	ทั้งนางชมชื่น
ดีแก่	ฝูงไพรน้อย	ชมด้านต่อกัน
แต่นั้นท้าวก็	อุมไก่อแก้ว	ขึ้นแท่นพิฆาต
กับทั้ง	นางบัวไซ	นั่งเสียดเทียมท้าว
เลยเล่า	ข้าเชือกพร้อม	สาวบ่าวันกสนม
สวายนวสาม	หมื่นนางเสียมไว้”	

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 44)

ความซื่อตรงในการเป็นผู้นำประเทศให้เป็นปึกแผ่น ต้องไม่ปล่อยปะละเลยละทิ้งทุกสิ่งอย่างที่อยู่เบื้องหลัง โดยเฉพาะผู้ที่เดินร่วมทางที่มาสร้างเมืองใหม่ที่เมืองไกล เสวยราชย์แห่งใหม่ทุกคน ซึ่งตรงกับอุดมการณ์นำพาไปสู่ความสุข เพราะมีกษัตริย์ที่มีความครองคน ครองตน ครองสร้างงานพัฒนา

3.2 อุดมการณ์นครในอุดมคติ เป็นเมืองในความใฝ่ฝันอันสูงสุดของตัวเอง นครที่มีหลักการ ที่ดี ในวรรณกรรมเรื่องนี้ตัวละครก็ได้ตั้งความหวังในการปกครองเมืองในอนาคต คือการบำเพ็ญเพียรบารมีและการให้ทานแก่ปวงชนด้วยกันด้วยใจบริสุทธิ์แห่งผู้นำ

ตัวอย่าง

“ฝูงหมู่	คนทุกซี้ไ้	ปางนั้นมั่งมี	แท้แล้ว
เขากี้	ปลุกเย้ยแล้ว	เพียรชนมาใส่	เต็มแล้ว
ข้าเล่า	ปลุกเล่าไว้	หลายเล่าโกฏิปลาย	
ท้าวเก้	ให้ปาวซ้อง	เท่าทั่วทั้งเมือง	
ตามใจเขา	หาบชนเอาไว้		
อันนี้กูก็	อธิฐานให้	เป็นทานของประเสริฐ	กูแล้ว
ตามแต่	สุอยากได้	ชนเลี้ยงใส่เย้ย	นั่นเทอญ”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

“เมื่อนั้น	บุญมีเจ้า	พระยารธรรมโพธิราช	
พระเก้	เดินเสนา	ทอดทานคนไ้	
แมนว่า	เงินคำแก้ว	ในเย้ยสิบแปดโกฏิ	ก็ดี
เจ้าก็ให้	เขาเททอดให้	คนไ้ต่างเมือง	
เสื้อผ้าพร้อม	โภชนาการ		
สัพพะ	สิ่งทุกอัน	ให้ทานคนไ้	
หลังดู	ยิดยิดเส้	ไหลหลังคนขอ	พุ้นเยอ”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 53)

จะเห็นได้ว่าตัวบทข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบ้านเมืองควรดำเนินชีวิตไปตามหลักแห่งธรรม ท้าวอี้ใช้อุดมการณ์นครในอุดมคติในทางพุทธศาสนาโดยมองว่า “ธรรมะ” เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจำแนกคนว่ามีความต่างกันหรือไม่ ความเสมอภาคในทางพุทธศาสนา ทั้งนี้ยังหมายถึงความเสมอภาคในการประพฤติธรรม ไม่ใช่ความเสมอภาคในความสามารถสติปัญญาทางโลก หรือหน้าที่การงาน คนที่แตกต่างกันนั้นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับสีผิว ชาติตระกูล ชั้นวรรณะ หรือเชื้อชาติ แต่ขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามหลักธรรมของคนแต่ละคนมากกว่า ว่ามีมากหรือน้อย ท้าวอี้เห็นว่าธรรมะเป็นเครื่องนำพาชีวิตถ้าคนในเมืองยึดมั่นในคุณธรรม บ้านเมืองจะดำเนินไปสู่ความเป็นปึกแผ่นได้ในที่สุด

4. ตัวละครผู้ช่วยทางอุดมการณ์หรือตัวละครที่เสริมบุญบารมีให้ท้าวอี้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ ตามอุดมการณ์ ทั้งมนุษย์และสัตว์วิเศษประกอบด้วย ลูกของท้าวอี้ ควายเงิน มีอิทธิฤทธิ์และความมหัศจรรย์ และไก่เผือก (ไก่เงิน) จะได้อธิบายรายละเอียด ดังนี้

4.1 ลูกของท้าวอี้ มีบทบาทเป็นผู้ปกครอง กล่าวคือ เป็นผู้ให้ความอุปการะต่อจากพ่อแม่ของท้าวอี้ เป็นผู้ลอบขวัญให้แก่ท้าวอี้เพราะได้จัดพิธีขวัญ เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่ 2 ของท้าวอี้ที่คอยเกื้อหนุนค้ำจุนให้ ท้าวอี้ได้ดำเนินชีวิตไปตามอุดมการณ์

ตัวอย่าง

“เมื่อนั้น	ป่าแจ่มเจ้า	ตกแต่งภำษขวัญ	
ลูกก็	มีควำยเงิน	สู่ขวัญบำทำว	
เงินค้ำแก้ว	อำภรณ์ฝำผ່อน		
สัพพะสิ่งพร้อม	ภำษเขำโขขวัญ		
ลูกก็	ยอภำษขึ้น	เ็นเฮียกเอำขวัญ	
ขวัญเฮยมำเยอ	ขวัญหลำนน้อยมำกินขำว	สาลีสั่งแต่ง	
ลูกก็	ตกแต่งถ้ำ	ภำษเขำสู่ขวัญหนีแล้ว”	

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 4)

“ลูกก็	ผูกแขนท้าว	หลำนคิงอ้อยอิน	
ขวัญแจ่มเจ้า	มำหยำวเพื่อล่ง		
ให้เจ้า	ยีนเทียงหมั้น	ฮ้อยขวับพันปี	
เป็นรำขำ	ดั่งค้ำหลำนดำน		
ขอให้	บุญชูค้ำ	หลำนคิงลูลำภ	
ขอให้	ได้ผำบพัน	เป็นเจ้ำดั่งคะนิง	แต่ท่อน”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 5)

“เมื่อนั้น	ล่งยี้เจ้ำ	จำพำภำษน่ำยเมื่อง	
ดูดั่ง	เคื่องใจหลำน	ยี้บำไทท้าว	
อันรำ	ควำยพ่อนนี้	คุณขวัญเจ้ำยี้	เสียแล้ว
ลูกก็	รำบได้	ตำมท้าวยี้คินิง”	

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 7)

ตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลูกเป็นผู้ใหญ่ที่เคารพสูงสุดคนหนึ่งของท้าวอี้ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ปฏิบัติตาม เช่น ควยเงินเป็นของตนเอง แต่ก็ได้มอบให้ท้าวอี้ เมื่อครั้งทูตเมืองพระยาหลำนน้ำมำขอ จึงให้อำนจแก่ท้าวอี้ในการตัดสินใจ และเจรจำต่อรອງถำมไถ่ถึงเหตุที่ทูตต้องการควำยเงินไปเพื่ออะไร ด้วยเพราะเป็นลักษณะนิสัยของ

ท้าวเยี้นเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและรอบคอบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่น่าทางไปสู่ความต้องการในอุดมการณ์

4.2 ควายนมถือสิทธิ์และมีความมหัสจรรย์ กล่าวคือ สามารถถ่ายมูลเป็นเงิน ทอง และแก้ว ควายเงินทำหน้าที่เป็นผู้เสริมบารมีให้แก่ท้าวเยี้นเพื่อให้สมปรารถนาในอุดมการณ์ ทำให้ท้าวเยี้นเป็นที่รู้จัก และยอมรับแก่คนทั่วไปในเรื่องของผู้มีบุญบารมี เพราะความเชื่อของสังคมในเรื่องเชื่อว่า ผู้มีบุญมั่งจะมีของวิเศษเหนือธรรมชาติ สิ่งมีอำนาจมีสิทธิ์ ทำให้ผู้คนในทุกชนชั้นเกิดความเลื่อมใสศรัทธา มารับการแจกทานบารมีและเป็นที่เคารพนับถือต่อท้าวเยี้น

ตัวอย่าง

“เมื่อนั้น	ควายเงินได้	ทงสถานสถิตแท่น
เสตตะ	สัตว์หิมกั๊ก	พิดานพร้อมเครื่องดำ
พระยากี่ตี	เทียนเงินพร้อม	เทียนคำฮ้อยคู่
ทุกคำเข้า	บูชาไหว้ช้วน	
ค้อมว่า	พระยาแต่งพร้อม	ทุกเครื่องบูชา
ควายก็	คุณพระยามี	ก็จึงทำฤทธิ์แม้ง
พอเมื่อ	กลางคืนแล้ว	ควายนอนส่งดอยู่
ควายเล่าชี้	กองไว้แต่เงิน	
พอเมื่อ	สุริโยขึ้น	เฮื่องมาแจ้งสูง
เขาก็	เห็นกองเงิน	ชี้ควายตัวนั้น
เขาก็	อัศจรรย์แท้	เมื่อทูลภูวนาถ
พระยาหล้า	นมदानต่อเขา”	

(ท้าวเยี้น ม.ป.ป.: 37)

“อันจัก	คณหน้าชี้	คินเดียวแสนโกฏีเงิน
เขาก็	ยูท่างชนหาบไว้	เหลือล้นนอกนง”

(ท้าวเยี้น ม.ป.ป.: 37)

“พอเมื่อ	คินลุนนั้น	ควายก็ทำฤทธิ์มาก
ควายชี้	เป็นหน่วยแก้ว	งานล้นคาเมือง”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 38)

“พอเมื่อ	คืนลุนนั้น	ควายก็ทำฤทธิ์มาก
ควายชี้	เป็นแต่ก้อน	คำไว้โกฏิกือ
ดีแก่	สะพรั่งพร้อม	ฝูงจาดูควาย
เขาก็	เอากันชน	ใส่เยี้ยเหลือนั้น”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 38)

ดังจะเห็นได้ว่าตัวบทข้างต้น การที่ควายเงินถ่ายมูลเป็นเงิน ทอง และแก้ว นั้น ทำให้พระยาหล้าน้ำ ยินยอมแลกเปลี่ยนไก่อ่อกกับควายเงิน ท้าวอี้จึงได้ไก่อ่อกที่สามารถชนเป็นบ้านเป็นเมืองให้กับท้าวอี้ และได้เป็นเจ้าเมืองในที่สุด ด้วยเหตุที่ท้าวอี้มีสัตว์วิเศษจึงทำให้ไพร่ฟ้าประชาชนยกย่องสรรเสริญท้าวอี้ว่าเป็นผู้มีบุญบารมีเหนือผู้อื่น กล่าวคือ พระโพธิสัตว์มาบังเกิด

4.3 ไก่อ่อก (ไก่อ่เงิน) มีบทบาทเป็นผู้ช่วยให้ท้าวอี้ได้เป็นกษัตริย์ ไก่อ่อกมิได้เสริมสร้างบารมีแก่ท้าวอี้เท่านั้น ยังเป็นผู้สร้างเมืองทิพย์ให้ท้าวอี้ครอบครอง ทำให้ท้าวอี้ได้เป็นกษัตริย์สมความปรารถนา และมีแก้วแหวนเงินทองมากมาย นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ท้าวอี้ได้เดินทางไปสู่อุดมการณ์ที่ตั้งไว้

ตัวอย่าง

“บัดนี้เฮาจัก	บุราแก้ว	คุณเมืองไก่อ่อก	
เฮาจัก	ลองไก่อ่แก้ว	คุณคำโขงมี	บู้
ฝูงขุนพร้อม	บุชาแก้วคำ”		

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 41)

“เมื่อนั้น	มุงคูลแก้ว	คุณเมืองไก่อ่อก
ไก่อ่	ตบปีกก้อง	ขันท่าแมนยาม
ฟิงยิน	เคงเคงก้อง	ขันท่าแมนยาม
แล้วเล่า	ยอคอขึ้น	คือขวานฟ้าผ่า
คือตั้ง	ฟ้าแผดก้อง	ปานฟ้าผ่าเสียง”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 41)

“หลังดู กลางเมืองล้น แก้วหลากเงินคำ
ผ้าทิพย์พร้อม แหวนแก้วเครื่องคำ
เดียรดาษล้น กองขึ้นเพียงแหว แท้ตาย”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

“ท้าว เดินเข้าให้ ขนเอามีมาก
ถวายแก่เจ้า เศรษฐีนั้นพอเมีย
เมื่อนั้น มายมายหน้า เศรษฐีใหญ่ยินดี
คอบที่ บุญสมภาร ลูกเขยคุณคำ
พราหมณาพร้อม ชาวเมืองชมชื่น
ฝูงหมู่ คนทุกซี้ ปางนั้นมั่งมี แท้แล้ว”

(ท้าวอี้ ม.ป.ป.: 42)

เมื่อพิจารณาได้จากเหตุการณ์ตอนที่ท้าวยี่นาโกเผือกกลับมาয়งนครเศรษฐี ท้าวยี่บุชาโกด้วยการตั้งเครื่องบูชา โกเผือกก็ขึ้นเป็นแก้ว 7 ประการ มีทองคำ แหวน และผ้าทิพย์ ท้าวยี่ถวายสิ่งของเหล่านี้แก่เศรษฐี ต่อจากนั้นท้าวยี่ก็อธิษฐานให้โกเผือกขึ้นเป็นแก้วแหวนเงินทองมากมาย แล้วนำไปบริจาคทานให้แก่ชาวเมือง ผลจากอิทธิฤทธิ์ของโกเผือก ซึ่งช่วยให้ท้าวยี่ได้บำเพ็ญทานบารมีได้อย่างเต็มเปี่ยม เป็นที่ชื่นชมแก่ชาวนคร

สรุปผล

การศึกษาการอุดมการณ์ของท้าวยี่ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวยี่” ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย พบว่า 4 ลักษณะ ดังนี้

1. อุดมการณ์หลักหรือเป้าหมายสูงสุดประกอบด้วย อุดมการณ์ทางความคิด คือการยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการเนินชีวิต และเชิญชวนให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามได้สำเร็จตามปรารถนา โดยยึดหลักการสร้างบารมีทานอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอตลอดการดำเนินชีวิต อุดมการณ์ในการแสวงหาความจริงจากแรงปรารถนา ท้าวยี่แสดงความสามารถถึงเป็นผู้นำสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มเรื่อง บุคคลที่จะเป็นผู้นำได้นั้นต้องสร้างแรงศรัทธาให้เกิดขึ้นในทุกชนชั้นด้วยการให้ทานและรักษาศีลเป็นอาทิ ด้วยเหตุจึงทำสมความปรารถนาทุกอย่างที่ตั้งไว้

2. อุดมการณ์ทางความเชื่อ 2 อุดมการณ์ กล่าวคือ 1) อุดมการณ์ความเชื่อช่วยให้บังเกิดความเป็นสิริมงคล การกระทำความดีด้วยการประพฤติตนตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือการทำทานรักษาศีลอย่างต่อเนื่องจะทำให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด 2) อุดมการณ์ความเชื่อในเรื่องโลกนี้และโลกหน้า ตัวละครได้สร้างบุญบารมีไว้ชั้นมากในชาติก่อนๆ ผลบุญจึงส่งผลสนับสนุนให้อุดมการณ์ได้บรรลุเป้าประสงค์หลักที่วางไว้ในจิตใจและในอนาคต แนวความคิดเรื่องอุดมการณ์ของนิทานเรื่องนี้จึงยึดความเชื่อเรื่องบำเพ็ญบารมีเป็นหลัก

3. อุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ประกอบ 2 อุดมการณ์ กล่าวคือ 1) อุดมการณ์เรื่องพระโพธิสัตว์ธรรมราชา ตัวละครเอก ถือได้ว่าเป็นผู้นำอุดมการณ์ “โดยการใช้ธรรมะในการปกครองประชาชน” ซึ่งเป็นธรรมราชา เป็นผู้ปกครองที่ยุติธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่โดยปวงชนพอใจ อยู่ในกรอบของทศพิธราชธรรมอันประกอบด้วย ประกอบด้วย “ทานะ” การให้, “ศีละ” การตั้งสังวรรักษา กาย วาจา ให้สะอาดปราศจากโทษ, “ปริจจาคะ” หรือการบริจาคสละ, “อาชวะ” ความซื่อตรง ความซื่อตรงต่ออุดมการณ์ที่มีอยู่ของตัวละคร, “มัททวะ” ความอ่อนโยน, “ตบะ” ความเพียร, “อภิกโรธะ” ความไม่โกรธ, “อวิหิงสา” ความไม่เบียดเบียน, “ขันติ” ความอดทน, และ “อวิโรธนะ” ความเที่ยงธรรม, 2) อุดมการณ์นครในอุดมคติ ท้าวयीใช้อุดมคติในทางพุทธศาสนา “ธรรมะ” เป็นเครื่องมือใช้ในการจำแนกคนว่ามีความต่างกันหรือไม่ ความเสมอภาคในทางพุทธศาสนายังหมายถึงความเสมอภาคในการประพฤติธรรม ไม่ใช่ความเสมอภาคในความสามารถทางหน้าที่การงาน และชนชั้น

4. ตัวละครผู้ช่วยทางอุดมการณ์หรือตัวละครที่เสริมบุญบารมี 3 จำพวก 1) ลุงของท้าวयी คือผู้ให้ความอุปการะรองจากพ่อแม่ 2) ควายเงินมีอธิฤทธิ์และมีความมหัศจรรย์ 3) ไก่เผือก (ไก่เงิน) เป็นผู้ช่วยเหลือให้ ท้าวयीได้ประพฤติปฏิบัติตามอุดมการณ์ โดยเป็นผู้บันดาล แก้ว แหวน เงินทอง และเครื่องใช้ต่างๆ ให้ท้าวयीได้บำเพ็ญบารมีทานอย่างสมบูรณ์เต็มเปี่ยม

ทั้งนี้ในเนื้อเรื่องท้าวयीคือพระโพธิสัตว์ที่อุบัติขึ้นในโลก เพื่อมาสร้างทศพิธราชธรรมเต็มเต็มบารมี เพื่อเป็นแบบอย่าง และแนวการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการที่ท้าวयीบรรลุเป้าหมายหรืออุดมการณ์สูงสุด เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาการอุดมการณ์ของท้าวอี้ในวรรณกรรมอีสานเรื่อง “ท้าวอี้” ฉบับ บ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอผลการอภิปรายในประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นตามประเด็นดังต่อไปนี้ กลวิธีการนำเสนออุดมการณ์ของท้าวอี้ของผู้แต่งวรรณกรรมอีสานเรื่องท้าวอี้ ได้แสดงให้เห็นความเป็นพระโพธิสัตว์ของท้าวอี้ กล่าวคือ การนำเสนอวิถีของท้าวอี้แก่ผู้ศึกษา เช่น การนำเสนอภาพแทนของท้าวอี้ในขณะที่เป็นชาวบ้านธรรมดา เป็นคนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมากกว่าคนอื่นๆ ในครอบครัว และมีความมุ่งมั่นที่ก้าวไปสู่ความสำเร็จ โดยไม่ได้เบียดเบียนคนอื่นอาศัยความรู้ความสามารถของตน เป็นหลักในการดำเนินชีวิตในที่สุดก็สำเร็จตามปรารถนา นอกจากนี้ได้นำเสนอภาพแทนในการเป็นกษัตริย์ กล่าวคือ การเป็นกษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมืองด้วยความเสมอภาคยุติธรรม ตามหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา หมายถึงตามหลักทศพิธราชธรรมทุกประการ เมื่อท้าวอี้ปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว บ้านเมืองเป็นอยู่ด้วยความผาสุกร่มเย็นไม่เล็ดร่อนนอนทุกข์

จากการนำเสนออุดมการณ์ที่เป็นภาพแทนของท้าวอี้ทั้ง 2 ประเด็น ทำให้ผู้ศึกษาเรื่องท้าวอี้มีความรู้สึกได้ว่า ทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครที่ไหน ถ้ามีความหนักแน่นมุ่งมั่นมานะที่จะทำสิ่งใดโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่เบียดเบียนคนอื่นด้วยประการทั้งปวง ที่สำคัญคือการยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในความปรารถนาเอกเช่นท้าวอี้ จึงถือว่าการนำเสนอภาพแทนได้ดี เพราะคนอีสานมีพื้นฐานชีวิตในการยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม สอดคล้องกับกอบชัยรัฐอุบล (2557) กล่าวว่า อุดมการณ์ คือเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของมนุษย์ แต่ละคนมีเป้าหมายแล้วก็มีวิถีปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าว พฤติกรรมต่างๆ ของสัตว์เดรัจฉานดูเหมือนว่ามี เป้าหมาย แต่ทว่าถูกกำหนดตายตัวโดยธรรมชาติ และวิถี ปฏิบัติก็ถูกกำหนดโดยสัญชาตญาณ จึงไม่ถือว่าสัตว์มีอุดมการณ์ในโลกนี้มนุษย์เท่านั้นที่มีอุดมการณ์เพราะมนุษย์ สามารถเข้าใจเป้าหมาย กำหนดเป้าหมาย และเลือกวิถีปฏิบัติ

เพื่อบรรลุปเป้าหมายของแต่ละคนได้พฤติกรรมของมนุษย์ จึงแตกต่างจากพฤติกรรมของสัตว์เครื่องาน นักปรัชญาจึงนิยมเรียกพฤติกรรมที่มีการตัดสินใจเลือกโดยใช้สติปัญญา

เอกสารอ้างอิง

กอบชัย รัฐอุบล. (2557). *อุดมการณ์ของตัวละครในมหาเสถียรจากสำนวนอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Rhatta-Ubon, Khopchai. (2015). *Ideology of characters in Mahavehsandom in Esan dialect*. Master Thesis in Thai department. Faculty of Humanities and Social Sciences, KhonKaen University.

ท้าวอี้ควายเงิน. (ม.ป.ป.) *ฉบับบ้านนาศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย*.

Tao Yi Kway Ngeun Kwai. (n.d.). *version of Nasri village version, Chaing Kan district, Loei province*.

دنۇفل ڤاينسۇن. (2527). *ท้าวอี้ควายเงิน : ศึกษาเชิงวิเคราะห์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Chaisin, Danupphon. (1984) *Toa-Yi supernatural silver buffalo: Analytic study*. Master Thesis of Thai inscribe. Department Western Language. Silapakorn University.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

Royal Academy. (2013). *Dictionary of Royal Academy 2011*. BanKok: Nanmee Publications.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่าน จับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Activity Package in English Reading Comprehension Skills Based-on Brain Based Learning Approach for Mattayomsueksa 1 Students

วนัชกรณ์ ปึงพรม¹ และ กัญญารัตน์ โคจร²

Wanutchaphorn Puengprom¹ and Kanyarat Cojorn²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ตามแนวคิดสมองเป็นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 3) เปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 42 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบและแบบประเมินความพึงพอใจสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน t-test ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจ

¹ นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University, Email: wanutchaphorn@hotmail.com

² Lecturer, Faculty of Education, Mahasarakham University

ความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.51/82.54 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านจับใจความ แนวคิดสมองเป็นฐาน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the learning activity package in English Reading Comprehension Skills based-on Brain Based Learning Approach for Mattayomsueksa 1 students with the efficiency value (E1/E2) of 75/75 2) to compare the students' achievement after learning through the learning activity package with the criterion 80 % of full score 3) to compare the reading comprehension ability of the students between before and after using the learning activity package and 4) to study Mattayomsueksa 1 students' satisfaction toward learning activity package in English reading comprehension skills based-on brain based learning approach. The sample consisted of 42 Mattayomsueksa 1/2 students by cluster sampling. The research instruments included the learning activity package, the lesson plans, test, the form of satisfaction evaluation. The statistics comprised percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results of the research were as follows the learning activity package in English reading comprehension skills based-on brain based learning approach for Mattayomsueksa 1 students was 79.51/82.54. The students' achievement after learning with the learning activity package was significantly higher than the criteria 80 percent at .05, and the post-test mean scores of English reading comprehension ability of the students

were higher than those of pre-test at the .05 level of significance. The students' satisfaction toward the learning activity package in English reading comprehension skills based-on brain based learning approach were at a high level of satisfaction.

Keywords: Learning Activity Package, Reading Comprehension, Brain-based Learning Approach

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารเพื่อการประกอบอาชีพ การศึกษาดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีความจำเป็นในการศึกษาหาข้อมูลความรู้และถ่ายทอดวิทยาการต่างๆ แก่กัน การรู้ภาษาอังกฤษจึงช่วยสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชนชาติได้ดียิ่งขึ้นและเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552 : 5) ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อให้คนไทยมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการติดต่อสื่อสารและในการตอบสนองความเป็นภาษาสากลมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์นั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 254)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ถูกต้องทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แสวงหาความรู้และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 254) โดยเฉพาะในด้านการอ่านถือเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาค้นคว้าในการเรียนทุกกลุ่มวิชา (สำลี รักสุทธี, 2553) ยิ่งในทุกวันนี้

เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมโดยการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับคนไทย เพราะการอ่านทำให้คนทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันและฉลัดขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า "ยิ่งคุณอ่านมากเท่าไร คุณก็จะมีความรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และยิ่งคุณเรียนรู้มากขึ้นเท่าไร ก็เหมือนกับคุณได้ท่องเที่ยวโลกได้กว้างไกลมากขึ้นเท่านั้น" (Geisel, 1978) นอกจากนี้องค์การยูเนสโก ยังนำเสนอภาพลักษณ์ของการอ่านว่าการอ่านมากจะทำให้คนมีสติปัญญาแตกฉาน มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น อันเป็นการสร้างสรรค์บุคคลากรเพื่อพัฒนาประเทศชาติ และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ยิ่งในยุคที่โลกไร้พรมแดนเฉกเช่นปัจจุบันนี้ เรายังพบกับการอ่านภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนไม่น้อย เช่นการสืบค้นอินเทอร์เน็ตเพื่อค้นคว้าข้อมูล หรือแม้แต่เพื่อความบันเทิงส่วนตัว เพราะภาษาอังกฤษนั้นเป็นภาษาที่ใช้บนโลกออนไลน์จะเห็นได้ว่าการอ่านนั้นเป็นหนึ่งในสี่ทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม มีเป้าหมายด้านผู้เรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นคนดีมีศีลธรรม รู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ นำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรมไทยอย่างมั่นใจในตนเองแต่คุณภาพของผู้เรียนโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีค่าร้อยละผลการเรียนเฉลี่ยทั้งโรงเรียน 66.92 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ และคะแนนการสอบคัดห้องเพื่อเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยที่ 69.84 ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์การผ่านที่โรงเรียนกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 (โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม, 2559 : 3) รวมทั้งผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน มาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนของผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงจากรายงานการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุว่านักเรียนไม่ชอบอ่านหนังสือเพราะการอ่านหนังสือให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องอ่านแล้วสามารถจับใจความสำคัญและสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการฝึกทักษะด้านการอ่านเท่าที่ควร ขาดการปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่าน การจัดและการเลือกเนื้อหาที่สอน

ยังจัดเนื้อหากิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ จึงหาวิธีการสอนหรือเทคนิคที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทาย สนุกสนาน กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน และเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยธรรมชาติแล้วสมองของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุดถ้าได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์พร้อมเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งการเรียนรู้ที่มีความสุขส่งผลให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน กระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทำให้มีพลังที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกเบื่อหน่าย เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ไม่มีความสุขในการเรียน ไม่ได้คิด ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง ทั้งที่ความจริงแล้วสมองมีความพร้อมที่จะทำงานตลอดเวลา โดยมีวงจรการทำงานของกลุ่มเซลล์และเครือข่ายเซลล์ภายในสมองที่พัฒนาขึ้น (พรพิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร, 2550 : 234) และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด เคน และเคน (Caine & Caine, 1990 : 66) ได้เสนอว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมอง หากสมองยังปฏิบัติตามกระบวนการทำงานปกติ การเรียนรู้ก็ยังคงเกิดขึ้นต่อไป โดยยึดหลักการสำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน คือ สมองของแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสามารถทำงานหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกันกระบวนการทางสมองเกิดขึ้นทั้งในส่วนย่อยและส่วนรวม เรียนรู้ในขณะที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ผ่านการจัดระบบข้อมูลที่มีแบบแผน หากการเรียนรู้นั้นมีความท้าทาย สมองจะเกิดการจดจำ เข้าใจให้ความหมายในสิ่งที่เรียนรู้และเก็บข้อมูลบนพื้นฐานประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ อารมณ์ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ผู้สอนจึงเลือกสิ่งที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นมากที่สุด และการเรียนรู้บรรลุผลสูงสุดเท่าไรก็ได้ เป็นการเพิ่มทางเลือกให้ผู้สอนแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวอาจใช้นวัตกรรมทางการศึกษาได้หลายอย่าง เช่น แบบฝึกทักษะ เอกสารประกอบการเรียน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น ผู้วิจัยเลือกใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักการทำงานของสมองแล้วนั้น เป็นการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียน

เป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติซึ่งชุดกิจกรรมถือเป็นนวัตกรรมที่ครูใช้ประกอบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนศึกษาและใช้สื่อต่างๆ ในชุดกิจกรรมที่ผู้สอนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารระหว่างผู้สอน และผู้เรียน (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2553 : 14) ทั้งนี้ชุดกิจกรรมยังมีประโยชน์มากมาย อาทิเช่น ได้รับความสนใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา เพราะชุดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มพูนแรงจูงใจในการเรียนนักเรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำมากขึ้นแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนด้านเวลาและโอกาสที่แตกต่างกันช่วยให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งรู้วิธีการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนชัดเจน และชุดกิจกรรมจะกำหนดบทบาทครูและนักเรียนไว้แน่ชัดว่าตอนใดใครจะทำอะไร อย่างไร ลดบทบาทครูที่สอนเพียงฝ่ายเดียว ฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียน รู้จักทำงานร่วมกัน ชุดกิจกรรมทำให้ผู้เรียนรู้การกระทำและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง และที่สำคัญชุดกิจกรรมเกิดจากการนำวิธีเชิงระบบมาใช้ และได้ผ่านการทดลองใช้จึงทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542 : 7)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเลือกที่จะนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานมาใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปทุมรัตต์พิทยาคม เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานโดยเห็นว่าการอ่านเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์สิ่งที่อ่าน ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อมดังนั้น การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องแนวคิดการเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนได้ รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของสมองทั้งสองซีกในการทำงาน เพื่อเชื่อมโยงสู่การคิดวิเคราะห์และถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลออกมาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 42 คน ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้หน่วยสุ่มเป็นห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20-0.59 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 4) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.21-0.64 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 5) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.37-0.99 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 42 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 และทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ

2. นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความตามแนวคิดสมองเป็นฐานไปใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้มาดำเนินการสอนจนครบทั้งหมด 12 ชั่วโมง

และหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน

3. ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากดำเนินการสอนเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติ t-test แบบ One Sample

5. วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples

6. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (One Sample และ Dependent Sample)

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนน	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	400	42	318.02	12.42	79.51
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	30	42	24.76	2.46	82.54
ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 79.51 / 82.54					

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนจำนวน 42 คน มีคะแนนรวมระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 79.51 แสดงว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพของกระบวนการ

(E1) เท่ากับ 79.51 และคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.54 แสดงว่าประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.54 ดังนั้น ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมอง เป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 79.51/82.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ในการทดสอบ เปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 80 กับคะแนนสอบหลังเรียน

การทดสอบ n	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	% of Mean	t	Sig
หลังเรียน 42	30	24.76	2.46	82.54	2.01*	0.02

* มีนัยสำคัญที่ทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมอง เป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 24.76 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.54 และเมื่อเปรียบเทียบ ระหว่างเกณฑ์ร้อยละ 80 กับคะแนนสอบของผู้เรียนหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบของ ผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของการเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ ภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	42	7.00	1.77		
หลังเรียน	42	15.05	2.43	29.76 *	0.00

* มีนัยสำคัญที่ทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีคะแนนทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างน้อยอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรม	4.09	0.41	มาก
ด้านที่ 2 ด้านสติปัญญา	4.45	0.44	มาก
ด้านที่ 3 ด้านอารมณ์	4.44	0.61	มาก
โดยรวม	4.33	0.49	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.33

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 79.51/82.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมที่จัดลำดับขั้นตอน ให้นักเรียนฝึกฝนจากง่ายไปหายากตามกระบวนการ และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำซ้ำๆ จนเกิดความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการใช้กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมเกม การอภิปราย เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน (วิโรจน์ ลักษณะอดิสร, 2550) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างแต่ละกิจกรรมโดยอาศัย

หลักการสำคัญ 12 ประการของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานของเคน และเคน (Caine & Caine, 1990) จึงส่งผลให้ผลของการเรียนรู้ระหว่างเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูง และคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนสูงตามด้วยนอกจากนี้ได้ พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ หาประสิทธิภาพตามขั้นตอน ผ่านการประเมิน ของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นตกลงกระบวนการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นเสนอความรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกทักษะ ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 6 ขั้นสรุปความรู้ ขั้นที่ 7 ขั้นกิจกรรมเกม และขั้นที่ 8 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ตามทฤษฎีการใช้สมองเป็นฐาน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (วิลลาร์ด สุนทรโรจน์, 2554) มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิด สมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ด้วย แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ และ จึงส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน จับใจความภาษาอังกฤษได้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น นั่นคือประสิทธิภาพ กระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้อง กับผลการวิจัยของจันทิมา โพธิ์รัตน์ (2552 : 70-75) ที่ได้ทำการพัฒนาทักษะการอ่าน จับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน พบว่ามีประสิทธิภาพ 79.71/77.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และดัชนีประสิทธิผลของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐานเท่ากับ 0.7072 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของดาราวรรณ แก้วศรีทอง (2554 : 67-71) ที่ได้สร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งพบว่า ชุดฝึกทักษะ การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.76/82.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 และผลการวิจัยของ ภัทธกร ชนะผล (2556 : 95-106) ที่พบว่าชุดกิจกรรมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ เรื่องความเป็นเมืองแกลง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นและใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ฝึกปฏิบัติผ่านประสาทสัมผัส ซึ่งสมองจะเรียนรู้ได้ดีผ่านการลงมือปฏิบัติ การฝึกทักษะ การทำซ้ำ และนำความรู้ที่ได้จัดระบบข้อมูลออกมาเป็นแผนภาพ แผนผัง เพราะสมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการสร้างแผนภาพความคิด การจัดระบบข้อมูลออกมาเป็นภาพ เช่น กราฟ แผนผัง แผนภูมิ จะทำให้ความคิดและการเรียนรู้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพ ความคิด รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย ผ่อนคลายและท้าทายน่าสนใจ (พรพิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร, 2550) ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมที่น่าสนใจ เหมาะสมกับผู้เรียน และมีคุณภาพ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเห็นได้จากนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบเพื่อคัดห้องเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และยังส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษา จนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรพร ชนะผล (2556 : 95-106) ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น และผลการวิจัยของ Ozden & Gultekin (2008 : 1-18) โดยได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดสมองเป็นฐานกับวิธีสอนปกติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบแนวคิดสมองเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

3. นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะจากทฤษฎีการเรียนรู้ของสมอง

แล้วนั้น จะเรียนรู้และมีศักยภาพสูงสุด หากเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขส่งผลให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทำให้มีพลังที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกเบื่อหน่าย เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ไม่มีความสุขในการเรียน (พรพิไล เลิศวิชา และอัศรภูมิ จารุภากร, 2550 : 234) จึงได้นำนวัตกรรมมาใช้เป็นสื่อในการเรียน ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้อีกแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ออกแบบและยึดขั้นตอน หลักการสำคัญตามทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมที่ออกแบบในแต่ละขั้นตอน ก่อนที่นักเรียนจะลงมือปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ ได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้นักเรียนไม่เครียดและกดดันในการเรียนจนเกินไป ให้เรียนรู้ในขณะที่ยิ้มแย้มและมีความสุข ผ่านการจัดระบบข้อมูลที่มีแบบแผน ให้การเรียนรู้นั้นมีความท้าทาย สมองจะเกิดการจดจำ เข้าใจ ให้ความหมายในสิ่งที่เรียนรู้และเก็บข้อมูลบนพื้นฐานประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงอารมณ์ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ (Caine & Caine, 1990) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา การวางแผน การดำเนินการพัฒนาจนถึงการทดลอง ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา การวิจัยและประเมินผลและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มีการดำเนินการทดลองตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ ตามวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตกลงกระบวนการเรียนรู้ ขั้นเสนอความรู้ ขั้นฝึกทักษะ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นสรุปความรู้ ขั้นกิจกรรมเกม และขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2554) นักเรียนได้ฝึกทักษะในสิ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ฝึกอ่านจากเรื่องที่ง่ายไปหายาก ฝึกการตอบคำถามเพื่อหาสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน โดยการฝึกบ่อยๆ ซ้ำๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในทุกขั้นตอน ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ผู้สอนยังใช้แรงเสริมในการกระตุ้นให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้และถ่ายทอดผลงานเพื่อนำเสนอได้ดี (สุนทร โคตรบรรเทา, 2548) จึงกล่าวได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด

สมองเป็นฐานส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจันทิมา โพธิ์รัตน์ (2552 : 70-75) ที่ได้ทำการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 70.72 และมีความสามารถทางการอ่านจับใจความที่พัฒนาสูงขึ้น

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐาน โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามแนวคิดสมองเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ เป็นสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เนื้อหาที่ใช้กำลังเป็นที่น่าสนใจ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินทำกิจกรรมต่างๆ ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และยังสามารถเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน สร้างบรรยากาศของการเรียนให้ผ่อนคลาย ที่สำคัญผู้เรียนเห็นว่าทักษะการอ่านจับใจความมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (วิโรจน์ ลักษณะอดิสร, 2550) ให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน เพราะสมองของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด หากการจัดเรียนรู้ที่มีความสุขย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ทำให้มีพลังที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกเบื่อหน่ายเกิดความเครียด ความวิตกกังวล ไม่มีความสุขในการเรียน ไม่ได้คิด ไม่ได้ลงมือปฏิบัติย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง (พรพิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร, 2550 : 234) ผู้วิจัยจึงใช้การกระตุ้นผู้เรียนในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ถือเป็นการสร้างความมั่นใจและการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของนักเรียนทำให้นักเรียนมีกำลังใจและแรงกระตุ้นในการเรียน (สมยศ นาวิการ, 2544) สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรพร ชนะผล (2556 : 95-106) ได้สร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจเรื่องความเป็นเมืองแกลง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมากที่สุด และทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการอ่านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกันกับ ผลการวิจัยของนิรมล ทิศอาจ (2554 : 70-73) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมภาษาอังกฤษ เรื่อง Environment สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และทำการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนที่ได้เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมภาษาอังกฤษมีความพึงพอใจในระดับพึงพอใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชุดินาฏ ขมศิลป์ (2552 : 62- 65) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เรื่อง Northern Thai Food สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมภาษาอังกฤษอยู่ในระดับพอใจมาก ที่สุด และนักเรียนมีความสุข สนุกกับการเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Ministry of Education. (2008). *Core Curriculum for Basic Education Act 2551*. Bangkok: Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.
- จันทิมา โพธิ์รัตน์. (2552). *การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐาน*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Phorat, Jantima. (2009). *The Develop English Comprehension Reading skill susing the brain as a base for Mattayomsueksa 2 Students*. (Master's Thesis). Mahasarakham University, Mahasarakham: Thailand.
- ชุดินาฏ ขมศิลป์. (2552). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง Thai Northern Food สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย, อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- Chomsin, Chutinat. (2009). *The Development Activities in English Reading Communications Using the form Collaborative Learning: Thai Northern Food for Mattayomsueksa 2 students*. (Master's Thesis).

- (Curriculum and Instruction). The College of Uttaradit Rajabhat University.
- ดรรารวรรณ แก้วศรีทอง. (2554). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- Kaewsritong, Darawan. (2011). *The Development of Reading Comprehension Skills in English for Mattayomsueksa 2 students*. (Master's Thesis). Ratchathani University, Ubon Ratchathani.
- นิรมล ทิศอาจ. (2554). *การพัฒนาชุดกิจกรรมภาษาอังกฤษ เรื่อง Environment สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- Tis-art, Niramon. (2011). *Development English Activities: Environment, the Theory of the Creation Of Self-knowledge for Mattayomsueksa 3 Students*. (Master's Thesis). The College of Uttaradit Rajabhat University. Thailand.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). *นวัตกรรมทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอสอาพรินต์ติ้ง.
- Kuanhawech, Boonkue. (1999). *Educational Innovation*. (4th ed.). Bangkok: SR Printing.
- พรพิไล เลิศวิชา และ อัครภูมิ จารุภากร. (2550). *สมองการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้.
- Lertwicha, Pornpilai & Charupaporn, Akraphum. (2007). *Brain Learning*. Bangkok: Institute for Gifted and Innovative Learning.
- ภัทรกร ชนะผล. (2556). *การสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ เรื่องความเป็นเมืองกลอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ระยอง: โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย.
- Chanaphon, Patrathorn. (2013). *Creating a Series of Activities to Develop Reading Comprehension Skills: The city of Klang for Mattayomsueksa 3 Students*. Rayong: Magudmueang Ratchawittayalai School.

- โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม. (2559). *รายงานผลการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ประจำปีการศึกษา 2559*. ร้อยเอ็ด: โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม.
- Pathumrat Pittayakom School. (2016). *The report of the examination admission 2016 Academic Year*. Phathumrat, Pittayakom Roi Et.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2554). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. มหาสารคาม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Soontornroj, Wimonrat. (2011). *Innovations for Learning*. Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education. Mahasarakham University.
- วิโรจน์ ลักษณะอดิสร. (2550). *การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Lakana-adisorn, Wiroj. (2007). *Brain Based Learning*. Bangkok: SE-ED.
- _____. (2550). *การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานกับการสร้างเด็กเก่ง*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2007). *Learning by the Brain as a Base to Create Gifted Children*. Bangkok: SE-ED.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหารพัฒนาองค์กรและแรงจูงใจ*. กรุงเทพฯ: บรรณากิจ.
- Naveekan, Somyot. (2001). *Management and Organizational Development Incentives*. Bangkok: Bhannakij.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2009). *Indicators and learning as a core curriculum of Basic Education Act 2551*. Bangkok: Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.
- สำลี รักสุทธี. (2553). *คู่มือการจัดทำสื่อ นวัตกรรมและแผนฯ ประกอบสื่อ นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- Raksuthee, Somlee. (2010). *Preparation of innovative media plan and accompanying media innovation*. Permsap Printing.

- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- Sinthapanon, Sukon. (2010). *Innovative Teaching and Learning to Improve the Quality of Youth*. Bangkok: Aksorn CharoenTat.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2548). *หลักการเรียนรู้โดยเน้นสมองเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- Kotbantao, Soontorn. (2005). *The Principles of Brain Base Learning*. Bangkok: Institute of Management StudiesMinistry of Education.
- Caine, G., & R. N., Caine. (1990). "Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching." *Educational Leadership*, 48(2), 66-70.
- Ozden, Muhammet & Gultekin, Mehmet. (2008). *The Effects of Brain-Based Learning on Academic Achievement and Retention of Knowledge in Science Course*.
- T. Geisel. (1978). *Theory of Roman scattering from relaxation processes in crystals. Proceedings of the 6th International Conference on Roman Spectroscopy, edited by E.D. Schmidt*. Heyden and Son, London. p. 214.

การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of Science and Technology Unit Instructional Package by Using TASC Problem Solving Wheel for Improving Speaking and Problem Solving Skills for Matthayomsuksa 6 Students

ยิมรมัย พลศรี¹ และ อภิราตี จันทรแสง²

Yimramai Ponsri¹ and Apiradee Jansaeng²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้การสอนตามเกณฑ์ 75/75 3) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนรู้การสอน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชุดการเรียนรู้การสอน แบบทดสอบ (ก่อนเรียน-หลังเรียน) จำนวน 30 ข้อ แบบประเมินทักษะการพูด

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์ 09 8454 3965, Email: rрмаipon@gmail.com

² อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, โทรศัพท์ 08 0441 7958

¹ Graduate Students Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education Mahasarakham University, Tel. +669 8454 3965, Email: rрмаipon@gmail.com

² Lecturer, of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University, Tel.+668 0441 7958

แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนก ค่าประสิทธิภาพ และค่าดัชนีประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง แผนที่ 1 Acid and Alkaline Cleaning แผนที่ 2 Water and Mineral Transport แผนที่ 3 Food and Nutrients แผนที่ 4 Balance และแผนที่ 5 Electricity Circuit 2) ชุดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.71/80.52 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.7266 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.66

คำสำคัญ: ชุดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ทักษะการพูด ภาษาอังกฤษ ทักษะการแก้ปัญหา

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop science and technology unit Instructional package by using TASC problem solving wheel for improving speaking and problem solving skills for Matthayomsuksa 6 students 2) to study based on science and technology unit instructional package efficiency of 75/75 3) to study effectiveness indices based on science and technology unit instructional package. A sample group of 32 Matthayomsuksa 6, Kantarawichai School, Mahasarakham. They were selected by cluster random sampling. The research design was a research and development. The tools used in the study were the science and technology unit Instructional package by using TASC problem solving wheel, the pre and post test, evaluation of speaking skills and evaluation of problem solving skills. Statistics values were means, percentage, standard deviation, discrimination, the efficiency, the effectiveness index. The results were as follows: 1) Instructional packages had 5 lessons plans, 5 hours for each, Lesson Plan 1 Acid and Alkaline Cleaning, Lesson Plan 2 Water and Mineral Transport, Lesson Plan 3 Food and Nutrients, Lesson Plan 4 Balance

and Lesson Plan 5 Electricity Circuit 2) The science and technology unit instructional package had an efficiency of 78.71/80.52 3) The effectiveness indices based on instructional package was 0.72. It showed that the students' learning progress was at 72.66.

Keywords: Instructional Package, TASC Problem Solving Wheel, Speaking Skills, Problem Solving Skills

บทนำ

ทุกทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญ แต่การพูดเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่สุดเพราะผู้เรียนต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน การพูดนั้นเป็นทักษะที่เกิดขึ้นหลังการฟัง แต่เกิดขึ้นก่อนการเขียน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาตนเองด้วยเหตุผลนี้ ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาอังกฤษโดยเริ่มต้นด้วยการพูดเป็นอันดับแรกก่อนที่จะอ่านและเขียนได้ รวมทั้งการพูดเป็นทักษะที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเลียนแบบเสียงที่ได้ยินแล้วจึงพูดออกมา (Dash & Dash, 2007) ซึ่งปัญหาที่พบในชั้นเรียนคือ ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง หรือไม่กล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษ อันเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ครูอาจท้อใจเพื่อศึกษาปัญหาการเรียน และพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ หรืออาจสอนโดยใช้กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เรียนชื่นชอบอย่างหลากหลาย เพื่อเสริมความเชื่อมั่นของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะความเชื่อมั่นจะช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเบื้องต้น ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะพูดคำศัพท์ได้ไม่ก็คำก็ตาม (ศิตา เยี่ยมขันติถาวร, 2555) ดังนั้น เหตุผลสำคัญที่ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พูดในห้องเรียน ประการแรก คือ เป็นการเปิดโอกาสในการซ่อมพูดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ประการที่สอง การพูดช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างหลากหลาย ประการสุดท้าย ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสได้รับการกระตุ้นให้พูดออกมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เมื่อได้รับการฝึกเป็นประจำ สมรรถนะของผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการจดจำคำวลี ประโยค เมื่อมีคลังข้อมูลอยู่ในสมองจำนวนมาก ผู้เรียนจึงสามารถดึงเอาความรู้ขึ้นมาใช้พูดได้ตอบอย่างอัตโนมัติโดยไม่ต้องเสียเวลาคิดว่าจะพูดอะไร และจะพูดอย่างไร (Harmer, 2010)

ทั้งนี้ในการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศนั้น นอกจากจะพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียนแล้ว ครูควรมีการบูรณาการทักษะการคิดเพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้กรอบด้านกระบวนการคิด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) ทักษะการคิดทุกกลุ่มมีความสำคัญ แต่การคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะกระบวนการคิดที่สำคัญที่สุด เพราะทักษะการแก้ปัญหานั้นเป็นความสามารถของผู้เรียนในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหานั้นจะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน อยู่ในขอบเขตความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน มีกิจกรรมหรือสิ่งเร้าให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหา ครูจะต้องนำวิธีการวางแผนการแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการตามกระบวนการแก้ปัญหา สรุปผลการแก้ปัญหาได้ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558) ดังนั้นการสอนการแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนลดการทำผิดพลาดได้มาก เพราะการที่ผู้เรียนทำผิดพลาดส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำที่ขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ รวมทั้ง ผู้เรียนควรต้องเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่อยู่รอบตัว เช่น เพื่อนขอลอดการบ้าน เพื่อนชวนเข้าแก๊ง เพื่อนชวนเสพยา วิธีการเรียนรู้ทำได้โดยระดมความคิดหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาหลายแนวทาง เลือกแนวทางที่ดีที่สุด แล้วทุกคนจะเรียนรู้เหตุผลและวิธีการแก้ปัญหาได้เอง (วิจารณ์ พาณิช, 2555)

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงเวลา 2 ปี ย้อนหลัง ปรากฏว่า ปีการศึกษา 2557 คะแนนเฉลี่ย 19.41 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 23.44 และในปีการศึกษา 2558 คะแนนเฉลี่ย 21.72 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 24.9 ซึ่งโรงเรียนมีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ระดับประเทศ ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ทำการวิเคราะห์ข้อสอบกับตัวชี้วัด พบว่า เนื้อหาที่นำมาออกข้อสอบนั้น อยู่ในสาระที่ 3 ภาษากับ

ความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น บางส่วนของข้อสอบเป็นบทสนทนาซึ่งมีตัวชี้วัดเกี่ยวข้องกับทักษะการพูด และมาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเป็นตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับทักษะการพูด กล่าวคือ ปีการศึกษา 2557 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.17 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 28.67 และปีการศึกษา 2558 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.78 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 29.68 ส่วนสาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น พบว่า ปีการศึกษา 2557 มีคะแนนเฉลี่ย 23.67 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเท่ากับ 25.57 ปีการศึกษา 2558 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.28 ส่วนคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 24.94 ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกันทรวิชัยมีคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และควรปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2557)

นอกจากนี้ รูปแบบวิธีการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลายวิธี เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา วอลเลซ และคณะ (Wallace et al., 2009) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา หรือ TASC Problem Solving Wheel โดย TASC ย่อมาจาก Thinking Actively in a Social Context มีความหมายของตัวอักษร TASC ดังนี้ T (Thinking) ในที่นี้หมายถึง การคิดที่สามารถทำได้ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าที่ตั้งไว้ และสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน แต่ผู้เรียนทุกคนต้องการที่จะเชื่อและรู้ผ่านประสบการณ์การคิดและทำให้คืบหน้าในเชิงบวกในความคิดและความสามารถในการแก้ปัญหา ความคืบหน้านี้จะต้องมีการรับรู้ความสามารถของตนเองที่จำเป็นต้องได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากสมองมีความจุที่ไม่สิ้นสุดในการคิด A (Actively) ในที่นี้หมายถึง การเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันโดยผู้เรียนได้รับมอบหมายหน้าที่ในการทำภาระงานและมีแรงจูงใจ ผู้เรียนต้องการพูดคุยในกลุ่มเพื่อช่วยกันตัดสินใจกันว่าเรียนอะไรและเรียนอย่างไร ต้องการเป็นเจ้าของชิ้นงานหรือผลงานที่ได้ลงมือทำและเข้าในจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนต้องการสิ่งเข้าที่ท้าทาย รู้สึกพอใจที่จะแก้ปัญหาจากสิ่งที่ท้าทายนั้น S (Social) ในที่นี้หมายถึง บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์ การแบ่งปันและการร่วมมือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมีการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการทำภาระงาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเคารพตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม และผู้เรียน

ต้องมีความมั่นใจ รู้หน้าที่และพึ่งตนเองได้ แต่ต้องตระหนักว่ามนุษย์ไม่อาจอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวในสังคมทุกคนจึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน C (Context) ในที่นี้หมายถึง การที่ผู้เรียนนำเอาสิ่งที่เรียนรู้นำไปใช้ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมและเรียนอย่างมีความหมาย ต้องรู้เป้าหมายของการเรียนรู้และภาระงานที่ต้องทำ เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่เรียนแล้วนำมาปะติดปะต่อให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน เห็นภาพรวมของภาระงาน เข้าใจสิ่งที่ทำ สิ่งที่อยู่ในภาระงาน อธิบายให้เพื่อนฟังได้ จากการศึกษาข้อดีของกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงเลือกมาใช้ร่วมกับชุดการเรียนการสอน เพื่อนำไปพัฒนาทักษะการพูดและทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียน เพราะว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหานี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนโดยการส่งเสริมผู้เรียนพูด เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนมาแล้วและแสดงความคิดเห็นเพื่อสืบเสาะหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย และเพื่อหาประเด็นที่ถูกต้อง และการพูดรายงานผลการทดลองหรือการทำกิจกรรม ในด้านการแก้ปัญหานี้ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อหาทางเลือกในสิ่งที่ต้องการลงมือปฏิบัติด้วยการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ทดสอบตัวเลือกต่างๆ โดยการสำรวจความคิดเห็นเพื่อให้ได้เหตุผลประกอบการตัดสินใจหรือเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุดเพียงสิ่งเดียวอย่างมีเหตุผล (Wallace, 2001) ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา มีความสอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน 5 ด้าน คือการหยั่งรู้ การจำ การมีเหตุผล การสร้างสรรค์และอภิปราย (Wallace et al., 2004) ดังนั้นประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา คือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมความรู้เดิมก่อนเรียนสามารถตั้งจุดประสงค์ในการเรียน ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกังวลว่าความคิดของตนจะผิด สามารถตัดสินใจโดยการเรียงลำดับความสำคัญของความคิดโดยรวมกัน อภิปรายและตัดสินใจด้วยเหตุผล สามารถเลือกความคิดที่ตัดสินใจไว้แล้วมาวางแผนภาระงานเพื่อนำมาปฏิบัติ ประเมินความสำเร็จของงานสรุปแนวคิดแล้วนำมารายงานหน้าชั้น และอภิปรายถึงสิ่งที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (รูปทอง กว้างสวัสดิ์, 2554)

ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา มาทำการศึกษา กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทดลองทางวิทยาศาสตร์

อันเป็นการบูรณาการเนื้อหาวิชาไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งตรงกับสาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารแนวคิดหลักการ เป็นการศึกษาเอกสารแนวคิดหลักการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษการแก้ปัญหา ชุดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การเลือกและการวางแผนสร้างชุดการเรียนการสอน เป็นการเลือกเนื้อหาหรือหน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างเป็นชุดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาชุดการเรียนการสอน เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐานตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และออกแบบชุดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 4 การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา และนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ตามเกณฑ์ 75/75
3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. ชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา จำนวน 5 ชุด ชุดละ 5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบ (ก่อนเรียนและหลังเรียน) เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน เป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก 1 คำตอบ จำนวน 30 ข้อ
3. แบบประเมินทักษะการพูด
4. แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา

วิธีวิจัย และการวางแผนการทดลองทางสถิติ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) โดยใช้แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นหน่วยการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 5 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง

การเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยใช้แบบทดสอบ ที่ผู้วิจัยเรียบเรียง และพัฒนาขึ้น
3. จัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้ชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 รวมเวลา 25 ชั่วโมง จนครบทั้ง 5 ชุด
4. ทดสอบหลังเรียน (Post-Test)

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

1. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ตามเกณฑ์ 75/75

2. การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. การวิเคราะห์คะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. การวิเคราะห์คะแนนทักษะการแก้ปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการศึกษา

1. การพัฒนาชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และได้ชุดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับนักเรียน บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยกิจกรรม แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน กระดาษคำตอบ หนังสืออ้างอิงโดยแบ่งเป็นชุดของครู และชุดของผู้เรียน บรรจุไว้ในกล่องหรือซอง มีเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 5 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง ดังนี้ แผนที่ 1 Acid and Alkaline Cleaning แผนที่ 2 Water and Mineral Transport แผนที่ 3 Food and Nutrients แผนที่ 4 Balance และแผนที่ 5 Electricity Circuit ซึ่งชุดการเรียนการสอนชุดนี้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 จากผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับผู้เรียนได้

2. ชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.71/80.52 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา

n	ประสิทธิภาพของกระบวนการ			ประสิทธิภาพของผลลัพธ์			E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_1	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_2	
32	315	247.93	78.71	30	24.16	80.52	79.20/80.52

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน มีคะแนนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 247.93 คิดเป็นร้อยละ 78.71 และมีคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.16 คิดเป็นร้อยละ 80.52 แสดงว่าชุดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 75/75 ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3. ดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา มีค่าเท่ากับ 0.72 ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน	ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน	ดัชนีประสิทธิผล
32	30	276	773	$E.I=0.7266$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน มีคะแนนจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 276 และมีผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 773 ได้ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7266 คิดเป็นร้อยละ 72.66 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.66

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้น
ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนทักษะการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3

ค่าสถิติ	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	รวม 25 คะแนน
	5 คะแนน	5 คะแนน	5 คะแนน	5 คะแนน	5 คะแนน	
$\bar{X}$	3.75	3.78	3.81	3.84	3.88	19.06
S.D.	1.16	1.16	1.12	1.11	1.10	5.60
ร้อยละ	75	75.63	76.25	76.88	77.50	76.25

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน มีคะแนนจากการประเมินทักษะการพูด ซึ่งแต่ละชุดการเรียนการสอนมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยชุดที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16 คิดเป็นร้อยละ 75 ชุดที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16 คิดเป็นร้อยละ 75.63 ชุดที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12 คิดเป็นร้อยละ 76.25 ชุดที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.11 คิดเป็นร้อยละ 76.88 ชุดที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 คิดเป็นร้อยละ 77.50 โดยรวม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 มีคะแนนจากการประเมินทักษะการพูด จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.60 คิดเป็นร้อยละ 76.20

5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะการแก้ปัญหาสูงขึ้น ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3

ค่าสถิติ	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	รวมทั้งหมด 140
	28 คะแนน	28 คะแนน	28 คะแนน	28 คะแนน	28 คะแนน	
$\bar{X}$	21.22	21.41	21.59	22.00	22.25	108.47
S.D.	3.02	2.84	2.66	2.99	2.97	14.44
ร้อยละ	75.78	76.45	77.12	78.57	79.46	77.48

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน มีคะแนนจากการประเมินทักษะการแก้ปัญหาโดยชุดที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.02 คิดเป็นร้อยละ 75.78 ชุดที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.84 คิดเป็นร้อยละ 76.45 ชุดที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.66 คิดเป็นร้อยละ 77.12 ชุดที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.99 คิดเป็นร้อยละ 78.57 ชุดที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.97 คิดเป็นร้อยละ 79.46 โดยรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 มีคะแนนการประเมินทักษะการแก้ปัญหา จากคะแนนเต็ม 140 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 108.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.44 คิดเป็นร้อยละ 77.48

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประเด็นที่จะนำเสนออภิปรายผล 5 ประเด็น ดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้การสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การศึกษารายละเอียดจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ เพื่อกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ระดับมัธยมศึกษา ศึกษารายละเอียดการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ความหมายของการพูด ขั้นตอนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล ศึกษารายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม การประเมินกระบวนการแก้ปัญหา และงานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน ความหมายของชุดการเรียนรู้การสอน ขั้นตอนในการสร้าง หลักในการใช้ชุดการเรียนรู้การสอน ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้การสอน และงานวิจัยเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้การสอน รวมทั้งการเลือก

หน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐาน ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เวลา และได้ชุดการเรียนการสอนประกอบด้วยเนื้อหา เป็นหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 5 แผน แผนละ 5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง ดังนี้ แผนที่ 1 Acid and Alkaline Cleaning Substance จำนวน 5 ชั่วโมง แผนที่ 2 Water and Mineral Transport จำนวน 5 ชั่วโมง แผนที่ 3 Food and Nutrients จำนวน 5 ชั่วโมง แผนที่ 4 Balance จำนวน 5 ชั่วโมง และแผนที่ 5 Electricity Circuit จำนวน 5 ชั่วโมง ซึ่งชุดการเรียนการสอนชุดนี้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้ว พบว่า ผลการประเมินชุดการเรียนการสอนโดยรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22

2. ชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.71/80.52 ไปเป็นเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการสร้างชุดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดและทักษะการแก้ปัญหา มีการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน มีสื่อหลากหลาย สามารถศึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในและนอก ห้องเรียน จากเหตุผลข้างต้นจึงส่งผลให้ชุดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ก้อนกลีบ (2550) พบว่า ชุดการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นทักษะฟัง - พูด โดยใช้สื่อโฆษณา สำหรับนักเรียนช่วง ชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4) ที่สร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ ชุดการสอนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยเฉลี่ยเป็นไปตามสมมติฐาน และผู้เรียนมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับดี และ Devies (2008) พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาในการพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างมาก เมื่อเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ และเมื่อทำชิ้นงานเสร็จแล้วสามารถเชื่อมโยง ความรู้กับภาระงานที่ต้องลงมือปฏิบัติได้ นอกจากนี้ วันเพ็ญ ห่อทอง (2550) พบว่า ชุดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง Uttaradit: The Town of Beauty สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน

ด้านแม่ข่ายนิเทศศาสตร์ อำเภอธวัชชัย จังหวัดอุดรธานี ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ และชุดการสอนทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปตามลำดับขั้น นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งได้ฝึกทักษะด้วยการกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ ผู้เรียนมีความพึงพอใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นต่อการเรียน มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และทำงานเป็นกลุ่ม สามารถแสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถของตนเองได้อย่างอิสระ และ สีนวล ทองโอภาส (2551) พบว่า ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนพัฒนมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 84.18 และค่าประสิทธิภาพของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในตัวของผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 86.58 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ 80/80 รวมทั้ง ประภัสสร พิงอินทร์ (2552) พบว่า ชุดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เพลง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชายเขาวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ นิธิตา ราชภู่เหนือ (2554) พบว่า การพัฒนาชุดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รายวิชาสนทนาภาษาอังกฤษ 1 หน่วย “Eating Out” ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ชุดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.63/87.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 19.33 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 33.17

3. ดัชนีประสิทธิผลของชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.72 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 72.66 ผลที่ได้มาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 มีคะแนนจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลรวมคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 276 และมีผลรวมคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 773 ได้ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7266 คิดเป็นร้อยละ 72.66 แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีความก้าวหน้าในการเรียนหลังจากได้รับการพัฒนาด้วยชุดการเรียนการสอน

หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ตามเกณฑ์ค่าดัชนีประสิทธิผลตั้งแต้อยู่ละ 50 ขึ้นไป ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นเพราะนักเรียนผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนการสอน 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 แยกแยะ ขั้นที่ 3 เกิดความคิด ขั้นที่ 4 ตัดสินใจ ขั้นที่ 5 ปฏิบัติการ ขั้นที่ 6 ประเมิน ขั้นที่ 7 สื่อสาร ขั้นที่ 8 เรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wallace & Adam (1993) พบว่า การศึกษาหลักสูตรโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหากับนักเรียนมัธยมชาวอเมริกัน และครูผู้สอนในโรงเรียน ควบคู่กันมาตามประเทศแอฟริกาใต้ ประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหานั้นช่วยให้นักเรียนได้ฝึกและพัฒนากระบวนการคิดโดยครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นความคิด รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เช่น การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน และ ซาฮิกา ปรีพูล (2547) พบว่า ชุดการเรียนการสอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง Tenses ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.45/80.52 มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.62 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อนำชุดการเรียนการสอนไปทดลองซ้ำ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 32.17 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 40 คะแนน ซึ่งเท่ากับ 32 คะแนน แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง Tenses มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษค่อยๆ สูงขึ้นในแต่ละชุดการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นเพราะขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะการพูดในการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนสามารถพูดสนทนากับเพื่อน ตอบคำถามของครู และพูดแสดงความคิดเห็นบ่อยๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ด้วยเหตุผลนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงมีคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา อัคราช (2536) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะชุดการเรียนการสอนที่นำมา เป็นเครื่องมือในการทดลองนั้น เป็นชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย สื่อ - อุปกรณ์หลายประเภท ตลอดจนมีการใช้สื่อการสอนทุกขั้นตอนทำให้ผู้เรียน เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเร้าความสนใจตลอดเวลาของการเรียนรู้ และ Faulkner (2008) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนที่มี ความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่มีอายุระหว่าง 10 - 13 ปี จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 35 คน รู้จักประยุกต์ใช้วงล้อแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง และกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ปัญหาโจทย์ คณิตศาสตร์ด้วยตนเองช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนสูงขึ้น รวมทั้ง Sandel (2010) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาสามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาแคมเมอร์ตัน โดยนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้ง Awwad et al. (2014) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในประเทศจอร์แดน พัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ ด้วยตนเองและการรับรู้ความสามารถทางการเรียนของตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุม

5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาที่มีแนวโน้มไปในทางที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ผลที่ได้จากการวิจัยเป็นเพราะรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้แบบ วงล้อแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นขั้นตอน และมีความเป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maltby (1995) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบวงล้อแก้ปัญหาสามารถพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการวัดความสามารถ ทางด้านการคิด ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ใช้กระบวนการเรียนแบบร่วมมือและเน้น แนวคิดในเชิงบวก ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Ministry of Education. (2009). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Publisher.
- กรณีการณ์ ก้อนกลีบ. (2550). *การพัฒนาชุดการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นทักษะฟัง-พูด โดยใช้สื่อโฆษณาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4)*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์.
- Kornkleeb, Kannikar (2007). *A Development of an English Activity Packages promoting Listening-Speaking English Skills Through Commercial Advertisement of Mathhayomsuksa 4 Students*. (Master of Education). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit.
- ชาโยกา ปรีพูล. (2547). *การสร้างชุดการเรียนการสอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- Preepool, Chayika. (2004). *The Construction of an English Language Instructional Package for Mathayomsueksa II Students*. (Master of Education). Khonkaen University, Khon Kaen.
- ธูปทอง กว่างสาสวัสดิ์. (2554). *การสอนการคิด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- Kwangsawat, Thooptong. (2011). *Teaching of Thinking Skills*. Bangkok: Khaofang.
- นิตดา ราษฎร์เหนือ. (2554). *การพัฒนาชุดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รายวิชาสนทนา ภาษาอังกฤษ 1 หน่วย "Eating Out" ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- Rachnua, Nithita. (2011). *The development of Instructional Packages Based on Communicative English Language Teaching of English Conversation 1 on "Eating Out" Unit for Vocational Education*

- Certificate Level 3. (Master of Education). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon.*
- ประภัสสร พิงอินทร์. (2552). *การพัฒนาชุดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์.*
- Pung-In, Praphatsorn. (2009). *The Development of An Instructional Package of English and Speaking Skills by Using Songs for Grade One Students of Chaikao Wittaya School, Muang District, Uttaradit Province. (Master of Education). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit.*
- วันเพ็ญ ห่อทอง. (2550). *ชุดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง Uttaradit: The Town of Beauty สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดำนแม่คำมัน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, อุตรดิตถ์.*
- Horthong, Wanphen. (2007). *An Instructional Package for English Communication Skills by Using Cooperative Learning on "Uttaradit: The Town of Beauty" for Mattayomsuksa 2 Students in Danmaekumman Pittayakom School. (Master of Education). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit.*
- วนิดา อัคราช. (2536). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการ สอนด้วยชุดการเรียนกับการสอนปกติ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์), สาขาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ขอนแก่น.*
- Akarach, Wanida. (1993). *A Comparison of Learning Achievement in English of Prathom Suksa V Students Using the Instructional Packages and The Conventional Instruction. (Master of Education). Khon Kaen University, Khon Kaen.*
- วิจารณ์ พาณิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.*

- Panich, Wicharn. (2012). *Development of Learning for Student in 21st century Way*. Bangkok: Sodsrisaritwong Foundation.
- ศิธา เยี่ยมขันติถาวร. (2555). *ความรู้เบื้องต้นที่ครูสอนภาษาอังกฤษควรรู้เกี่ยวกับการออกเสียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Yiamthantithavorn, Sita. (2012). *Basic Knowledge, English Teacher should Know about pronunciation*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- สินวล ทองโอภาส. (2551). *ผลการใช้ชุดการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนพัฒนมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง*. (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ.
- Thongopas, Seenual. (2008). *The Effect of English Reading Package on English Reading Achievement of Mattayomsuksa 1 Students in Phatthanamit School Group, The Office of Angthong Educational Service Area*. (Master of Education). Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศระดับมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2012). *Foreign Language Learning Activities For Development Thinking Skills Guide under the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, Learning Area of Foreign Language for Secondary Level*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Publisher.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- Sinthapanon, Sukhon. (2015). *Management learning of Teacher for Develop the Learners in 21th Century*. Bangkok: 9119 Technique Printing.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (2557). รายงานการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดิฉัน พื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2556. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์.

The Secondary Educational Service Area Office 26. (2014). *Analysis Report of O-Net Test Result Academic year 2013*. Mahasarakham: Sarakham Printing-Sarakham Paper.

Awwad, Ferial Mohammad Abu et al. (2014). *The Effect of TASC Wheel on Developing Self-Direct Learning Readiness and Academic Self Efficacy on A Sample of 7th graders in Jordan*, 135(2), Education. Winter: Jordan.

Dash, Neena & M. Dash. (2007). *Teaching English As An Additional Language*. India: Atlantic Publishers and Distribution (P).

Davies, Helen-Marie. (2008). On Overview of An Investigation into The Effects of using TASC Strategies in The development of Children's Thinking and problem Solving Skills in Science. *Gifted Education International*, 24(2)(3).

Faulkner, Christopher. (2008). Creative and Thinking Skills in Mathematics: Using the TASC Wheel as the Basis for Talented Pupils to Create Their Own Thinking Frameworks. *Gifted Education International*, 24(2)(3).

Harmer, Jeremy. (2010). *How to Teach English*. (6th ed.). China: Pearson Education.

Maltby, Florence. (1995). *The use of TASC to Develop a Selection of Tools for Effective Thinking*. Middletown Connecticut: USA.

Sandel, Rob. (2010). TASC Problem-Solving at Camerton Primary School. *Gifted Education International*, 27, (2).

Wallace, Belle & Adams Harvey. (1993). *The 'Thinking Actively in a Social Context' TASC Project: Developing The Potential of Children in Disadvantaged Communities*. Oxford: AB Academic Publishers.

- Wallace, Belle. (2001). *Teaching Thinking Skills Across the primary Curriculum A Practical Approach For All Abilities*. Great Britain: David Fulton.
- Wallace, Belle et al. (2004). *Thinking Skills and problem Solving An Inclusive Approach*. London: Fish Books.
- _____. (2009). *Teaching Problem Solving and Thinking Skills through Science*. Great Britain: MPG Book Rout ledge.

การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รายวิชา ส22106 สังคมศึกษา 4 โดยการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้
ในชุมชนภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Problem Solving Skills and
Learning Achievement in History Subject
Soc22106 Social Studies through Problem-based
Learning Instruction with Community Learning
Resources Under The Stem Education Concept
for Grade 8 Students

ชยานนท์ คันทมาตย์¹ และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์²

Chayanon kuntamat¹ and Montha Chumsukon²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และ 2) พัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ส22106 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา โดยมีนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของนักเรียนทั้งหมด
มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Graduate Students, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University

² Assistant Professor, Lecturer, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University

จำนวน 22 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนภายใต้แนวคิด STEM Education แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียนแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาแบบทดสอบย่อยท้ายวงจร แบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแก้ปัญหามีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 17 คน คิดเป็นร้อยละ 77.27 และมีคะแนนเฉลี่ย 23.73 คิดเป็นร้อยละ 79.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 และมีคะแนนเฉลี่ย 31.45 คิดเป็นร้อยละ 78.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
สะเต็มศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop problem solving skills and 2) to develop learning achievement in History Subject Soc22106 Social Studies through problem-based learning instruction with community learning resources under the stem education concept for Grade 8 students. There were at least 75% of the students who passed the prescribed criterion of 75% out of total score. The target group comprised 22 students of grade 8, Rajabhat Roi-et University Demonstration school, studying in the second semester of the 2016 academic year. The research methodology was action research. The research tools were as follow: lesson plan through problem-based learning instruction with community learning resources under the stem education concept, teachers' teaching behavior observation form, students' learning behavior observation form, interview form,

problem solving skills form, tests of each operational cycle, problem solving skills test and a learning achievement test. The statistic used percentage, mean and standard deviation. The results of the research were as follow; 1. For the problem solving skills, found that 17 students could pass the criterion which was 77.27% out of 22 students. Students had problem solving skills on the average score of 23.73 out of 30 which was 79.09%, revealed higher than the specified criterion. 2. For the learning achievement, found that 19 students could pass the criterion which was 86.36% out of 22 students. Students had learning achievement on the average score of 31.45 out of 40 which was 78.64%, revealed higher than the specified criterion.

Keywords: Problem - based Learning Instruction, Community Learning Resources, Stem Education

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังเกิดการแข่งขันกันทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศให้เจริญ ทำให้การดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไป แต่ปัจจุบันมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ การแก้ปัญหาที่เผชิญเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้ที่มีความสามารถที่ดีในการแก้ปัญหาในขณะที่ต้องเผชิญในสภาวะที่สังคมเกิดความวุ่นวายได้นั้น จะเป็นผู้ที่อยู่ได้อย่างมีความสุขในสังคมโลกปัจจุบัน การแก้ปัญหาจึงเป็นความสามารถที่ควรให้เกิดกับนักเรียน เพราะถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ครูจำเป็นจะต้องส่งเสริม สนับสนุน จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และครูต้องอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา

การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ครูก็สอนตามหนังสือเรียน ไม่มีการบูรณาการเนื้อหาสาระทำให้นักเรียนไม่สนใจในบทเรียน จากการศึกษาระดับชาติยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

เห็นได้จากการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ในรายวิชาสังคมศึกษา จากรายงานของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ, 2558) ได้ประกาศผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ในวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2558 มีคะแนนเฉลี่ย 46.24 และปีการศึกษา 2557 มีคะแนนเฉลี่ย 46.79 จากคะแนนเต็ม 100 รวมทั้งการศึกษาเอกสารยังพบว่า การสอนและการทดสอบไม่ได้มุ่งเน้นที่ทักษะการแก้ปัญหา ขาดการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาและการหาแนวทางแก้ไข ครูยังยึดติดกับการสอนแบบอธิบายและยึดครูเป็นหลัก แทนที่จะจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2559)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่นำปัญหามาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม โดยให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่จากการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา ไปพร้อมกันด้วย (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2559) และนอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานยังส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน คือ แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นแต่ละแห่ง (อังคณา ตุงคะสมิต, 2559) รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพราะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนอกจากนักเรียนจะได้รับความรู้จากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียวแล้วนักเรียนยังเห็นภาพได้อย่างชัดเจน (เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์, 2544)

ปัจจุบันการพัฒนาการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเน้นให้นักเรียนนำความรู้ในภาคทฤษฎีมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงที่เกิดขึ้น และทำให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต (นัสนรินทร์ บือชา, 2558) ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา

หรือ STEM Education เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ โดยการนำมาเชื่อมโยงในกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ผลงาน จากการคิดค้น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558) เป็นการบูรณาการระหว่างสาขาวิชา ให้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงในการดำเนินชีวิต เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ ซึ่งธรรมชาติของวิชาดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ดีในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาให้นักเรียนนำความรู้ทุกแขนงทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิด และทักษะอื่นๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา ส่งผลให้การพัฒนาการแก้ปัญหาของนักเรียนดีขึ้น เกิดความชำนาญและเกิดทักษะการแก้ปัญหา ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้และดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาเป็นสื่อ ทำให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนสำนึกรักบ้านเกิด สำนึกรักท้องถิ่น ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการบูรณาการการเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ภายใต้แนวคิด สะเต็มศึกษา ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนโดยเฉพาะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้นักเรียนดำรงชีวิตได้ดีในศตวรรษที่ 21 จนนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ (นัสนรินทร์ บิอฺชา, 2558) จากความสำคัญและปัญหา ผู้วิจัยตระหนักถึงสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันที่คำนึงถึงทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยครูจะต้องเปลี่ยนจากเน้นสอนหรือสั่งสอนไปทำหน้าที่จุดประกายความสนใจใฝ่รู้โดยใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นใกล้ตัวของนักเรียนมาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหามาไปสู่การลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้เป็นทีมร่วมกับเพื่อน เน้นให้เกิดทักษะการแก้ปัญหา และกระบวนการค้นคว้าหาความรู้มากกว่าตัวความรู้ ผู้วิจัยจึงได้นำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา มาใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางการเรียนรายวิชา ส22106 สังคมศึกษา 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ส22106 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 22 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ประเภทได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา จำนวน 7 แผน 14 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพเท่ากับ 4.33 ซึ่งมีความเหมาะสมมาก
2. เครื่องมือสะท้อนผลการวิจัย ประกอบด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียนแบบ ประเมินทักษะการแก้ปัญหาแบบทดสอบย่อยท้ายวงจร
3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหา เป็นข้อทดสอบแบบปรนัย ชนิด เลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) รายข้อตั้งแต่ .34 ถึง .78 มีค่าอำนาจจำแนก (B) รายข้อตั้งแต่ .22 ถึง .66 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (rcc) เท่ากับ 0.88 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อทดสอบแบบปรนัย ชนิด เลือกตอบ 4 ตัว เลือกจำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่าย

(p) รายข้อตั้งแต่ .44 ถึง .72 มีค่าอำนาจจำแนก (B) รายข้อตั้งแต่ .25 ถึง .71 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (rcc) เท่ากับ 0.96

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนตามวงจรการปฏิบัติการ PAOR ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่หมุนไปในกระบวนการนั้นมาใช้เป็นข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงในวงจรต่อไป ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 สำรวจ ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหการวิจัย

1.2 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

1.3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา และการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.4 ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.5 ดำเนินการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา

1.6 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นนำเครื่องมือที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา

1.7 นำเครื่องมือในการวิจัยที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบ มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.8 ดำเนินการแต่งตั้งและเตรียมผู้ช่วยวิจัยที่จะช่วยการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ตลอดจนช่วยในการเก็บข้อมูลในการวิจัยจำนวน 1 ท่าน

2. ขั้นตอนการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นปฏิบัติการวางแผนปฏิบัติการที่ 1 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-2)

2.1.1 ขั้นวางแผน (Planning) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-2 มาจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ เครื่องมือในการสะท้อนผลการปฏิบัติการ และทำความเข้าใจเรื่องวิธีการประเมินของแบบประเมินรวมทั้งแบบสะท้อนผลการปฏิบัติการ ชนิดต่างๆ กับผู้ช่วยวิจัย

2.1.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนในชั้นเรียนจำนวน 2 แผนการจัดการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง รวม 4 ชั่วโมง

2.1.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) ขณะผู้วิจัยปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ผู้ช่วยวิจัยทำการบันทึกพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

2.1.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ผู้วิจัยประเมินทักษะการแก้ปัญหาหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 แล้วนำผลจากการบันทึกโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวมถึงผลจากการสุ่มสัมภาษณ์นักเรียนมารวบรวม แล้ววิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปวางแผนและปรับปรุงวงจรปฏิบัติการที่ 2 ต่อไป

2.2 ขั้นปฏิบัติการวางแผนปฏิบัติการที่ 2 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3-5)

2.2.1 ขั้นวางแผน (Planning) นำข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3-5 แล้วจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ และเครื่องมือในการปฏิบัติการ

2.2.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนในชั้นเรียนจำนวน 3 แผน การจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมงรวม 6 ชั่วโมง

2.2.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) ขณะผู้วิจัยปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ผู้ช่วยวิจัย ทำการบันทึกพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน

2.2.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ผู้วิจัยประเมินทักษะการแก้ปัญหาหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 2 แล้วนำผลจากการบันทึกโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวมถึงผลจากการสนทนากลุ่มนักเรียนมารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปวางแผนและปรับปรุงวงจรปฏิบัติการที่ 3 ต่อไป

2.3 ขั้นปฏิบัติการวงจรปฏิบัติการที่ 3 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6-7)

2.3.1 ขั้นวางแผน (Planning) นำข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลในวงจรการเรียนรู้ที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6-7 แล้วจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ และเครื่องมือในการปฏิบัติการ

2.3.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนในชั้นเรียนจำนวน 2 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมงรวม 4 ชั่วโมง

2.3.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) ขณะผู้วิจัยปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ผู้ช่วยวิจัย ทำการบันทึกพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

2.3.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) ผู้วิจัยประเมินทักษะการแก้ปัญหาหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 3 แล้วนำผลจากการบันทึกโดย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวมถึงผลจากการสนทนากลุ่มนักเรียนมารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อบกพร่อง และสะท้อนผลการปฏิบัติการ ในวงจรปฏิบัติการที่ 3

3. ขั้นหลังจากการปฏิบัติการวิจัย เมื่อสิ้นสุดทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหา แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ นำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการมาวิเคราะห์ข้อมูลเรียบเรียงเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา

1. ทักษะการแก้ปัญหา จำนวนนักเรียนทั้งหมด 22 คน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 17 คนจากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 22 คน คิดเป็นร้อยละ 77.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.73 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.09 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คะแนนของนักเรียน						นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	จำนวนคน	ร้อยละ
22	30	28	19	23.73	79.09	17	77.27

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนทั้งหมด 22 คน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 19 คน จากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 22 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 และมีคะแนนเฉลี่ย 31.45 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.64 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คะแนนของนักเรียน						นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	จำนวนคน	ร้อยละ
22	40	37	23	31.45	78.64	19	86.36

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

จากการทำแบบวัดทักษะการแก้ปัญหานักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้มีจำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 77.27 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 23.73

คิดเป็นร้อยละ 79.09 ของคะแนนเต็มซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพในการแก้ปัญหา และฝึกการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาและเรียนรู้แบบบูรณาการ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่นำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ตัวนักเรียนมาเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการฝึกและลงมือปฏิบัติ โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ปัญหาใกล้ตัว เพื่อให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาและมองเห็นความสำคัญของชุมชนในการเรียนรู้และเกิดการแสวงหาความรู้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนสรินทร์ ปือชา (2558) ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีคะแนนพัฒนาการ ร้อยละ 41.03 อยู่ในระดับต้น ร้อยละ 30.77 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.51 อยู่ในระดับสูง และร้อยละ 7.69 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Corbett, Krystal et al. (2013) ได้นำเสนอการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ STEM EDA (STEM Explore, Discover, Apply) ในกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมสำหรับนักเรียนที่เรียน STEM ใน Middle School โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือนักเรียนในระดับ grade 6 (Explore), grade 7 (Discover), grade 8 (Apply) ซึ่งใช้เวลาในการเรียนแต่ละเรื่อง 3 ซึ่งผลจากการวิจัยการใช้ Engineering Design Process โดยใช้ STEM EDA ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภามาส เทียนทอง (2553) ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยการทำโครงงาน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหายอยู่ใน

ระดับสูง 2) ผลการเรียนรู้เรื่องการถนอมอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รวมถึงผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหามาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภท บุคคล สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรม มาเป็นสื่อและสถานการณ์ในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่ปัญหาได้ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ โดยนักเรียนนำโทรศัพท์มือถือมาใช้ในการบันทึกภาพ หรือ บันทึกข้อมูล รวมทั้งการสืบค้นหาข้อมูลเป็นการนำเทคโนโลยีใกล้ตัวนักเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ซึ่งเป็นการใช้ (STEM Education) คือตัว T = Technology (เทคโนโลยี)

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาที่กำหนด และสามารถที่จะอธิบายได้ ซึ่งการทำความเข้าใจปัญหานั้นต้องครอบคลุมถึงความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งนักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้จากโทรศัพท์มือถือ หรือสอบถามจากผู้รู้ในชุมชนซึ่งเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นการใช้ (STEM Education) คือตัว S = Science (วิทยาศาสตร์)

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษานักเรียนแต่ละกลุ่มกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหา และดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มาช่วยในการสืบค้นข้อมูล รวมทั้งการนำกระบวนการทางเทคโนโลยีมาใช้ซึ่งนักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูล นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินผลนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอแนวทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม และร่วมกันวางแผนการออกแบบสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรม โดยใช้ความรู้ในการออกแบบและการคำนวณมาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการใช้ (STEM Education) คือตัว E = Engineering (วิศวกรรม) และ M = Mathematics (คณิตศาสตร์)

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงานนักเรียนแต่ละกลุ่มลงมือดำเนินการตามแผนที่วางไว้แล้วนำเสนอสิ่งที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายและร่วมกันประเมินผลงาน

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีจำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 86.36 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลคะแนนเฉลี่ย 31.45 คิดเป็นร้อยละ 78.64 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ จำนวน 14 ชั่วโมง อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น สามารถหาคำตอบที่สงสัยได้ในขณะที่เกิดความสนใจใฝ่เรียน มีความกระตือรือร้นสนใจในการเรียนมากขึ้น สามารถระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและศึกษาหาวิธีการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาได้ ใช้ความคิดรวบยอดที่ได้เรียนในแต่ละบทเรียนได้โดยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี โทรศัพท์มือถือ ใบความรู้ ใบงาน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถคิดค้นหาคำตอบตลอดจนนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างกัน ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยเป็นการร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ และแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การปรึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การสรุปความรู้และการนำเสนอผลงาน เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ของแต่ละกลุ่ม และร่วมกันเสนอข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดจนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) Kemmis, McTaggart & Zuber Skeritt (อ้างถึงในรัชนิกร ซาหมู, 2551) การวิจัยมี 4 ขั้นตอนคือ P A O R ซึ่งกำหนดวงจรปฏิบัติเป็น 3 วงจรโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำข้อมูลปัญหาที่พบจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา

แผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติที่ 2 และนำข้อมูลปัญหาที่พบจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติที่ 3 โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และที่ 3 มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวงจรปฏิบัติการผู้วิจัยได้ทำการทดสอบท้ายวงจรโดยพบว่านักเรียนมีผลคะแนนทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการสูงขึ้นและมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านในแต่ละวงจรปฏิบัติการเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญดาภักดิ์ กิจทวี (2551) ทำการศึกษาผลการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.11/85.95 2) เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ 3) ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหามากที่สุด ในทักษะการระบุปัญหาอยู่ในเกณฑ์ระดับดี รองลงมาคือ ทักษะการอธิบายสาเหตุของปัญหาอยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ ลำดับที่สามคือ ทักษะวิธีการแก้ปัญหาอยู่ในเกณฑ์พอใช้ และลำดับสุดท้ายคือ ทักษะการสรุปผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาอยู่ในเกณฑ์พอใช้ 4) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภามาส เทียนทอง (2553) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยการทำโครงการ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูง 2) ผลการเรียนรู้เรื่องการถนอมอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ภัทรพงษ์ วงษ์จิตรานนท์ (2557) ได้ทำการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนโดยใช้รูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสื่อมัลติมีเดียรายวิชา ส32201 พระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียผลการทดลองหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียในการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 74.69/71.11 ในการทดลองแบบกลุ่มเล็กได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 79.26/78.00 และในการทดลองภาคสนามได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 90.80/87.00 2) ทักษะการคิดแก้ปัญหาจำนวนนักเรียนทั้งหมด 31 คนมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 28 คนจากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 31 คนคิดเป็นร้อยละ 90.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.29 คิดเป็นร้อยละ 85.28 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนทั้งหมด 31 คนมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 29 คน จากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 31 คนคิดเป็นร้อยละ 93.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 80 และมีคะแนนเฉลี่ย 25.65 คิดเป็นร้อยละ 85.48 สอดคล้องกับ รุจิรา กิตติวงศ์ตระกูล (2556) ได้ทำการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ปาสวยน้ำใสบึงวิชัยแสนสุขกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบึงวิชัยสงเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่องปาสวยน้ำใสบึงวิชัยแสนสุขกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาสภาพบริบทชุมชนได้แก่ลักษณะทางภูมิศาสตร์สภาพที่ตั้งอาณาเขตสภาพทางสังคมสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ 3) กำหนดผังมโนทัศน์ 4) กำหนดตารางหน่วยการเรียนรู้ 5) ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนการนำหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำนั้นไปสู่นักเรียนการประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.67 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ปาสวยน้ำใสบึงวิชัย

แสนสุขกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้
ในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนร้อยละ 86.67 มีคะแนน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียน
ร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของ
นัสรีนทร์ บือซา (2558) ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
(STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหา
และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า
นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีคะแนนพัฒนาการ ร้อยละ
41.03 อยู่ในระดับต้น ร้อยละ 30.77 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.51 อยู่ใน
ระดับสูง และร้อยละ 7.69 อยู่ในระดับสูงมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา
ความสามารถในการแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
(STEM Education) อยู่ในระดับมาก

จากการนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา
และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภายใต้แนวคิดสะเต็มได้ทำการทดลองปฏิบัติการทั้งหมด 3
วงจรปฏิบัติการและผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้านดังนี้

1. ผลจากการใช้แบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาพบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนา
ทักษะการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 77.27 ของนักเรียนทั้งหมด
โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.76 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
เมื่อพิจารณาทักษะการแก้ปัญหาแยกเป็นรายด้านตามขั้นตอนของการแก้ปัญหา พบว่า
นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ขั้นระบุปัญหาเท่ากับ 7.05 คิดเป็นร้อยละ 88.13
รองลงมาคือ ขั้นนิยามสาเหตุของปัญหาและขั้นค้นหาแนวทางแก้ปัญหา โดยมีคะแนน
เฉลี่ยเท่ากับ 6.59 และ 5.64 คิดเป็นร้อยละ 82.38 และ 80.57 ตามลำดับ และขั้นที่ได้
คะแนนน้อยสุดคือ ขั้นพิสูจน์คำตอบมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 คิดเป็นร้อยละ 63.57

2. ผลจากการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนมีผล
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 86.36
ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.63 ของคะแนนเต็มซึ่งสูง
กว่าเกณฑ์ที่กำหนด

เอกสารอ้างอิง

- ญดาภักดิ์ กิจทวี่. (2551). การศึกษาผลการเรียนรู้และทักษะการแก้ปัญหา เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Kittawee, Yadaphak. (2008). *The study of Learning Outcomes and Problem Solving Skill Toward Economics in Daylife of the Third Grade Students Taught by Problem Based learning*. (Masters of Education Department of Curriculum and Instruction Thesis). Silpakorn University.
- นัสรินทร์ ปือชา. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Besa, Nassrin. (2015). *Effects of STEM Education Approach on Biology Achievement, Problem Solving Ability and Instructional Satisfaction of Grade 11 Students*. (Masters of Education in Teaching Science and Mathematics Thesis). Songkla University.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์. (2544). แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร. *วารสารวิชาการ*, 4, 26 - 37.
- Likhitwattana, Nawarat. (2001). Learning resources for children's schools, not created for anyone. *Academic Journal*, 4, 26-37.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2559). *สอนเด็กทำโครงการ สอนอาจารย์ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Tejagupta, Pimphan & Yindeesuk, Payao. (2013). *Teach children to do the project: teach the teacher to do classroom research* (PBL - CAR). Bangkok: Chulalongkorn University Book Center.

- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL). สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2559, จาก <http://ph.kku.ac.th/thai/images/file/km/pbl-he-58-1.pdf>
- Suwannoi, Paisan. (2016). *Problem-based Learning: PBL*. Retrieved July 22, 2016, from <http://ph.kku.ac.th/thai/images/file/km/pbl-he-58-1.pdf>
- ภัทรพงษ์ วงษ์วิจิตรานนท์. (2557). การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนโดยใช้รูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสื่อมัลติมีเดียรายวิชา ส32201 พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Wongwijitranon, Patrapong. (2014). *A Study of Grade XI Students' Learning Achievement and Problem Solving Skill in the Subject of Buddhist Principles Using the Problem Based Instruction together with Multimedia in the Social Studies, Religion and Culture Learning*. (Master of Education Thesis in Curriculum and Instruction). KhonKaen University.
- รัชนิกร ชาหมี. (2551). การพัฒนาทักษะภาษาไทยด้านการอ่าน การคิด เชิงบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Chamoo, Rachaneekorn. (2007). *Development of Integrated reading skills of Grade 1 students*. (Master of Education Thesis in Curriculum and Instruction). KhonKaen University.
- รุจิรา กิตติวงศ์ตระกูล. (2556). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ปาสวายน่าสปีงวิชัยแสนสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบึงวิชัยสงเคราะห์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- Kittiwongtrakool, Ruchira. (2013). *The Development of Learning Unit “Pa-Suay Num-Sai Buengwichai Saensuk” In the Social Studies, Religion, and Culture Learning Substance, Using Community Learning Resources for Pratomsuksa 3 Students in Bungwichaisongkraw School.* (Master of Education Thesis in Curriculum and Instruction). KhonKaen University.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2558). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558.* สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th/th/>
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). *Summary of the results of the national basic education test (O-NET), Mathayomsuksa 3, academic year 2015.* Retrieved March 28, 2015, (Reference on 29 April, 2015), from <http://www.niets.or.th/th/>
- สสวท. (2558). *รู้จักสะเต็ม.* สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.stemedthailand.org/>
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2015). *Stem Education.* Retrieved July 5, 2016, from <http://www.stemedthailand.org/>
- สุภามาส เทียนทอง. (2553). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Tientong, Supamas. (2010). *The Development of Problem Solving Abilitles of Fifth Grade Students Taugh by Problem - based Learning Approach.* (Masters of Education Department of Curriculum and Instruction Thesis). Silpakorn University.
- อังคณา ตุงคสมิต. (2559). *การสอนรูปแบบ Project Approach.* เอกสารประกอบการสอน รูปแบบการสอน วิชา 224701 (Instructional Development). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- Tungkasamit, Angkana. (2016). *Project Approach. Instructional materials, Teaching Styles, Subject 224701 (Instructional Development)*. Faculty of Education. KhonKaen University.
- Corbett, Krystal et al. (2013). *STEM Explore, Discover, Apply-Elective Courses that Use The Engineering Design Process to Foster Excitement for STEM in Middle School Students*. National Integrated Cyber Education Research Center. Retrieved September 25, 2013, from <http://scholar.google.com>

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อ การลดปัญหาสถานะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ A Model on Participation in Community Forest Conservation Enhancing The Decrease of The Global Warming Problems of The Community Hardcores in Chaiyaphum Province

สมพงษ์ แสนชัย,¹ จันทรจิรา ตรีเพชร,² กุลวดี คตชนะเลขา,³

นาริรัตน์ ศรีอุทัย⁴ และ อุมาวดี เดชธำรง⁵

Sompong Senchai,¹ Janjira Treephet,² Kulvadee Kochanaleka,³
Narerut Sriuthai⁴ and Umavadee Dechdumrong⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสถานะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างเป็นแกนนำชุมชน จำนวน 335 คน จากอำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอภักดีชุมพล และอำเภอเมืองชัยภูมิ โดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครชีและมอร์แกนและสุ่มแบบเจาะจงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาสามพันตา ตำบลชีบน อำเภอบ้านเขว้า จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อ

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{2,3} อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{4,5} อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹ Lecturer, Department of Education and Faculty of Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

^{2,3} Lecturers, Department of Sciences Chaiyaphum Rajabhat University

^{4,5} Lecturers, Department of Business Administration Chaiyaphum Rajabhat University

การลดปัญหาสภาวะโลกร้อนได้แก่ การประชุมวางแผนการแก้ไขปัญหา การจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ดำเนินคดีตามกฎหมายแก่ผู้บุกรุกป่าอย่างจริงจัง การตรวจสอบแนวเขตป่า ใช้มาตรการเด็ดขาดในการป้องกันบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างรีบด่วนจริงจัง ติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง และจัดตั้งหน่วยอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่

คำสำคัญ: รูปแบบ การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ป่าชุมชน ปัญหาสภาวะโลกร้อน
แกนนำชุมชน

Abstract

A model on participation in community forest conservation enhancing the decrease of the global warming problems of the community hardcores in Chaiyaphum province had the objectives to study the opinion, to study the participation and to develop the model on participation in community forest conservation enhancing the decrease of the global warming problems of the community hardcores in Chaiyaphum province: The sample were 335 community hardcores from Ban Khowao, Nong Bue Rawe, Phukdi Chumpol and Muaeng Chaiyaphum districts, derived through Krejcie & Morgan's Sample-size Table and the purposive sampling; and 20 informants, involving in Khao Saqmphan Ta Community Forest, Cheebon Sub-district, Bann Khoa District. The instrument used in collecting the data was the questionnaire about the opinion, the participation in community forest conservation; and the focus group discussion of the informants. The statistical used for analyzing the data were percentage, mean (X) and standard deviation (S.D.). The research findings; The model on the participation in community forest conversation enhancing the decrease of the global warming problems such as meeting for planning on solving the problems, conducting training to transfer knowledge for the villagers,

local leaders and community forest conservation authorities for continuously, using strict legal enforcement for the forest invaders; urgently investigating the forest boundary; using strict in preventing forest invasion urgently and seriously; and seriously following up and evaluating, forming up local community forest conservation units.

Keywords: Model, Participation, Community Forest Conservation, Gobar Warming Problems, Community Hardcores

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามหาศาล เป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตที่สำคัญที่สุดเป็นแหล่งปัจจัยในการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์ซึ่งได้ประโยชน์นานัปการ มีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศของโลก ช่วยรักษาระดับอุณหภูมิของโลกและปริมาณน้ำฝนทั่วโลกมีป่าไม้ชนิดต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่ราวร้อยละ 30 ของพื้นดินทั้งหมด ดังนั้นป่าไม้จึงเป็นแหล่งรวมมวลชีวภาพไว้มากมายหลากหลาย และเป็นแหล่งที่ผลิตพืชพันธุ์และพันธุ์สัตว์ชนิดต่างๆ มากมายและมีความหลากหลายสูงสุด (กรมป่าไม้, 2553)

วิกฤตการณ์ป่าไม้ในประเทศไทย เกิดจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยนายทุน การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อเข้าครอบครองที่ดิน การเพิ่มประชากร การส่งเสริมการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจเพื่อการส่งออก เช่น ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น โดยไม่ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ กำหนดแนวเขตพื้นที่ป่ากระทำให้ไม่ชัดเจนหรือไม่กำหนดแนวเขตในหลายๆ พื้นที่ การจัดสร้างสาธารณูปโภคของรัฐ เช่น การสร้างเขื่อนสร้างอ่างเก็บน้ำหรือการสร้างเส้นทางคมนาคม เป็นต้น ปัญหาการเกิดไฟไหม้ป่าจากการเผาป่า การขาดความตระหนักและความร่วมมือของประชาชนต่อการอนุรักษ์ซึ่งจะอ้างว่าเป็นภาระของทางราชการ การนิยมเครื่องเรือนที่ผลิตจากไม้สัก ไม้มะค่า ไม้ชิงชัน ผู้ผลิตต้องเร่งแสวงหาไม้เพื่อตอบสนองความต้องการ ปัญหาการทำลายป่าจึงยังเกิดขึ้นต่อไปและยิ่งนับวันจะเพิ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ป่าไม้ การหาแนวทางในการป้องกัน ตลอดจนทั้งการหาแนวทางในการรักษาป่าให้ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อมนุษย์

ในปัจจุบันประเทศไทยสูญเสียป่าไม้เป็นจำนวนมากในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้สูญเสียพื้นที่ป่าไปแล้วประมาณ 67 ล้านไร่ หรือเฉลี่ยประมาณ 1.6 ล้านไร่ต่อปี โดยมีสาเหตุหลัก คือ การกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าไม่ชัดเจน ไฟป่า การสร้างเขื่อน การเพิ่มประชากร ความต้องการพื้นที่ในการทำกินมากขึ้น มีการบุกรุกพื้นที่ป่ามากขึ้น เกิดภาวะการขาดแคลนไม้ใช้สอยในประเทศ ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน อุทกภัย ความแห้งแล้ง เป็นต้น ซึ่งทุกหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาชนทั่วไป จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชุมชน ตลอดจนการร่วมกันปลูกต้นไม้ในสถานที่ต่างๆ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า เช่น พื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรม บริเวณที่ว่างเปล่า หัวไร่ปลายนา หรือในพื้นที่ที่เอกสารสิทธิในรูปแบบ ผสมผสาน เป็นต้น (กรมป่าไม้, 2537)

การลดลงอย่างรวดเร็วของพื้นที่ป่าไม้ แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการดำเนินงานภาครัฐ ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาค้นวิกฤตที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขอย่างเร่งด่วนและอย่างเหมาะสม (เสนห์ จามริก, 2536 : 35) ในขณะที่พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ของประเทศถูกทำลายลง แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนที่ได้รับการดูแลจัดการและอนุรักษ์จากราชรัฐโดยใช้แนวความคิด “ป่าชุมชน” ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบดั้งเดิม ที่มีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศซึ่งได้รับความสนใจและเป็นการกระตุ้นให้ราชรัฐในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง เป็นรูปแบบการจัดการป่าที่นำหลักการสนองความต้องการ การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยืนยาวตามความต้องการของชุมชน (กรมป่าไม้, 2537: 98) แนวทางการดำเนินงานป่าชุมชนมีมาช้านาน มีวิธีการที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ สภาพเศรษฐกิจสังคม ทำให้เกิดความรักและหวงแหนผืนป่าเสมือนประชาชนเป็นเจ้าของ ดังนั้นแนวคิดป่าชุมชนจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ป่าไม้ของประเทศไม่ถูกทำลาย เกิดการอนุรักษ์ป่าแบบยั่งยืนและจะส่งผลสืบเนื่องในการอนุรักษ์ป่าประเภทอื่นต่อไป (โกลม แพรกทอง, 2535 : 57)

พรพันธ์ บุนยรัตพันธุ์ (2553) ให้แนวทางในการสร้างความตระหนักในสังคม ควรมีการทำงานที่เชื่อมโยงกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ

ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม โดยต้องดำเนินยุทธศาสตร์ด้านการลดโลกร้อนอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับระดับท้องถิ่นที่ต้องสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดในชุมชน เพื่อเป็นปราการหนึ่งในการพิทักษ์สุขภาพจากภาวะโลกร้อน

ในเวทีระดับโลกได้ให้ความสำคัญกับการลดการทำลายป่าเพราะป่ามีกลไกการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือก๊าซที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวะโลกร้อนจากผลการทำลายป่าในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศไทย การดำเนินการป้องกันอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งในด้านเทคนิค วิชาการ นโยบายการดำเนินงาน มีการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อาศัยอยู่รอบแนวเขตป่าเพื่อรองรับมาตรการดังกล่าว (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มปป.)

บุญชอบ สุทมนัสวงศ์ (2556) ให้แนวคิดว่าการรักษาผืนป่าที่ดีที่สุดคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการและการจัดป่า ปัจจุบันโครงการป่าชุมชนได้จัดตั้งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยการขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ แม้รัฐจะมีนโยบายปิดป่าแต่ป่ายังถูกทำลายอย่างต่อเนื่องขาดการดูแลอย่างทั่วถึง แนวคิดเรื่องป่าชุมชนเป็นแนวคิดที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าตนเอง เกิดความรักความหวงแหน สร้างความสุข และได้ประโยชน์จากการเก็บผลผลิตในป่าชุมชน ป่าที่อุดมสมบูรณ์ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอยู่กันอย่างเกื้อกูล การจัดการป่าบางพื้นที่มีการตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน จัดชุดลาดตระเวน ตั้งกฎระเบียบการใช้อย่างชัดเจน มีประเพณีสืบทอดกันมา ประเพณีบวชป่าและประเพณีพิธีกรรมปลาค่อนทุกปี เป็นต้น จังหวัดชัยภูมิมีโครงการป่าชุมชนในหลายพื้นที่ที่มีการจัดทำโครงการป่าชุมชนเป็นแม่แบบ โดยมีคณะกรรมการในรูปแบบนำอนุรักษ์ป่าชุมชน แต่ปัญหาการอนุรักษ์ป่าชุมชนยังเป็นปัญหาที่สำคัญและต้องได้รับการแก้ไขอย่างรีบด่วน เพราะการขาดความรู้ ขาดความสนใจหรือการตั้งใจ ขาดความเอาใจใส่อย่างแท้จริงของประชาชน แกนนำชุมชน องค์กรชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ (สำนักงานป่าชุมชนจังหวัดชัยภูมิ, 2552) ดังนั้น แนวทางในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยแกนนำชุมชน จึงเป็นแนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่งที่จะส่งผลให้มีการอนุรักษ์ป่าที่ดีซึ่งจะส่งผลต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ จะทำให้ทราบ

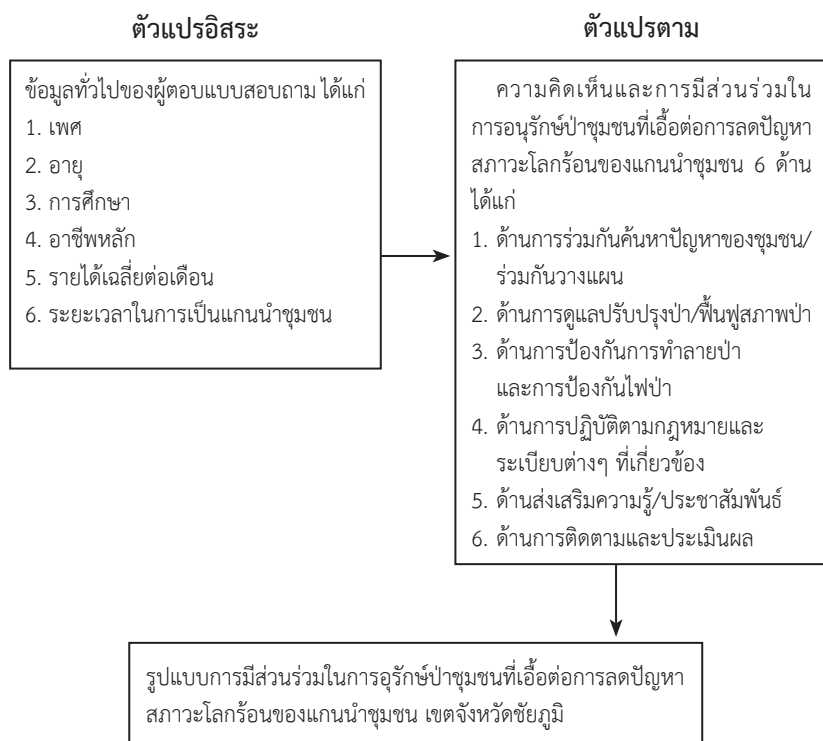
ความคิดเห็น การมีส่วนร่วมและเพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างรูปแบบที่ดีในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน ซึ่งสามารถนำแนวทางไปใช้ในหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในระดับชุมชน ตำบล อำเภอหรือระดับประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ไขเพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ในเขตจังหวัดชัยภูมิ มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Technique) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Technique) โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แกนนำชุมชนที่มีหน้าที่อนุรักษ์ป่าชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 258 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 2,575 คน (สำนักงานป่าชุมชน จังหวัดชัยภูมิ, 2552) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน 335 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกโครงการป่าชุมชน เขตอำเภอบ้านเขว้า อำเภอนองบัวระเหว อำเภอกักศิชุมพล และอำเภอเมืองชัยภูมิ

และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน หรือแกนนำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าชุมชน จังหวัดชัยภูมิ รวมเป็น 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 อย่าง ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาในการเป็นแกนนำชุมชน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน/ร่วมกันวางแผน ด้านการดูแลปรับปรุงป่า / ฟื้นฟูสภาพป่า ด้านการป้องกันการทำลายป่าและการป้องกันไฟป่า ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านส่งเสริมความรู้ / ประชาสัมพันธ์ และด้านการติดตามและประเมินผล

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป่าชุมชน จำนวน 20 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่วิจัย คือ แกนนำชุมชนที่มีหน้าที่อนุรักษ์ป่าชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ

3.2 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยวิธีการทางสถิติ ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

3.3 การสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยใช้ประกอบกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยรวมและรายด้าน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ

4.2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ

4.3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ และการจัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อทราบปัญหาข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างรูปแบบ ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ

4.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา และข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง (Focus Group Discussion) มาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ ป่าชุมชนที่เื้อื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนเขตจังหวัดชัยภูมิ

ความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ป่าไม้สีเขียวสามารถดูดซับก๊าซที่ทำให้เกิดโลกร้อนเพื่อการสังเคราะห์แสงได้	3.94	.88	มาก
2. การอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นการป้องกันไม่ให้อุณหภูมิของโลกร้อนขึ้น	3.76	.89	มาก
3. ป่าชุมชนเป็นแหล่งผลิตอาหารของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดและของระบบนิเวศ	3.84	.91	มาก
4. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความแห้งแล้ง	4.01	.82	มาก
5. การเผาป่าทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี โดยเฉพาะทำให้เพิ่มปริมาณก๊าซที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน	4.06	.82	มาก
6. การให้ความรู้ในการดูแลรักษาป่าแก่ประชาชน จะลดปัญหาการทำลายป่าชุมชนได้ดี	4.27	.71	มาก
7. การอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นหน้าที่ของคนในชุมชน	3.95	.95	มาก
8. คุณภาพของดินในพื้นที่ป่าชุมชน ต้องได้รับการปรับปรุง ดูแล รักษา	3.69	.87	มาก
9. การมีแกนนำชุมชนหรือคณะกรรมการป่าชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะเกิดการอนุรักษ์ป่าของคนในชุมชน	3.92	.81	มาก
10. การประกาศเขตป่าชุมชนเป็นเรื่องที่ดีต่อชุมชน ไม่ให้บุกรุกทำลายป่า	4.07	.76	มาก
11. การใช้ข้อบังคับทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ดีไม่ให้คนในและนอกชุมชนมาตัดไม้ทำลายป่า	4.29	.74	มาก
12. ป่าไม้ทำให้อากาศชุ่มชื้น ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล	4.22	.80	มาก
13. สภาวะโลกร้อน คือสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงที่ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้น	3.93	.77	มาก
14. ก๊าซที่เป็นสาเหตุหลักให้เกิดภาวะโลกร้อนคือ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์	3.81	.93	มาก
15. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นเหตุสำคัญทำให้เกิดภาวะโลกร้อน	4.02	.77	มาก

ความคิดเห็นของแกนนำชุมชน ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
16. สภาวะโลกร้อน ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ	3.87	.90	มาก
17. สภาวะโลกร้อนส่งผลเสียกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน	3.91	.72	มาก
18. ท่านควรแนะนำ ชักจูงใจให้คนในชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อลดปัญหาโลกร้อน	4.22	.80	มาก
19. ท่านจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแก่คนในชุมชน	3.95	.75	มาก
20. การเกิดน้ำท่วมและเกิดพายุต่างๆ เป็นผลมาจากการเกิดภาวะโลกร้อน	3.99	.87	มาก
รวมเฉลี่ย	3.99	.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้ข้อบังคับทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ดีไม่ให้คนในและนอกชุมชนมาตัดไม้ทำลายป่า ($\bar{X}=4.29$) รองลงมาได้แก่ การให้ความรู้ในการดูแลรักษาป่าแก่ประชาชนจะลดปัญหาการทำลายป่าชุมชนได้ดี ($\bar{X}=4.27$) ป่าไม้ทำให้อากาศชุ่มชื้น ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และควรแนะนำ ชักจูงใจให้คนในชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อลดปัญหาโลกร้อน ($\bar{X}=4.22$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คุณภาพของดินในพื้นที่ป่าชุมชน ต้องได้รับการปรับปรุง ดูแล รักษา ($\bar{X}=3.69$)

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน/ร่วมกันวางแผน	3.61	.60	มาก
ด้านการดูแลปรับปรุงป่า/ฟื้นฟูสภาพป่า	3.59	.58	มาก
ด้านการป้องกันการทำลายป่าและการป้องกันไฟป่า	3.61	.63	มาก
ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.50	.69	มาก
ด้านส่งเสริมความรู้/ประชาสัมพันธ์	3.44	.72	ปานกลาง
ด้านการติดตามและประเมินผล	3.47	.74	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.54	.53	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน/ร่วมกันวางแผนและด้านการป้องกันการทำลายป่าและการป้องกันไฟป่า ($\bar{X}=3.61$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดูแลปรับปรุงป่า/ฟื้นฟูสภาพป่า ($\bar{X}=3.59$) และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.50$) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านส่งเสริมความรู้/ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.44$)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการสร้างรูปแบบในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน เขตจังหวัดชัยภูมิ ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. ด้านการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน/ร่วมกันวางแผน ควรจัดประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการป่าชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาการดำเนินงานป่าชุมชน ควรวางแผนในการจัดทำงบประมาณในการจัดการเรื่องแนวเขต ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชน และควรให้ทุกคน ทุกภาคส่วนงาน ตลอดจนเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจัง

2. ด้านการดูแลปรับปรุงป่า/ฟื้นฟูสภาพป่า หน่วยงานรัฐควรรับผิดชอบการตรวจสอบแนวเขตอย่างรอบคอบ ควรจัดทำแนวเขตป่าให้ชัดเจน ใช้วัสดุที่แข็งแรงไม่รื้อถอนได้ง่าย เช่น เสาคอนกรีต การปลูกต้นไม้โตเร็วเป็นแนวเขต การสร้างถนนหรือชุดล็อกคลองน้ำรอบแนวเขตป่าเพื่อสะดวกต่อการดูแล และควรมีการปลูกป่าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยประชาชน อบต. วัด โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

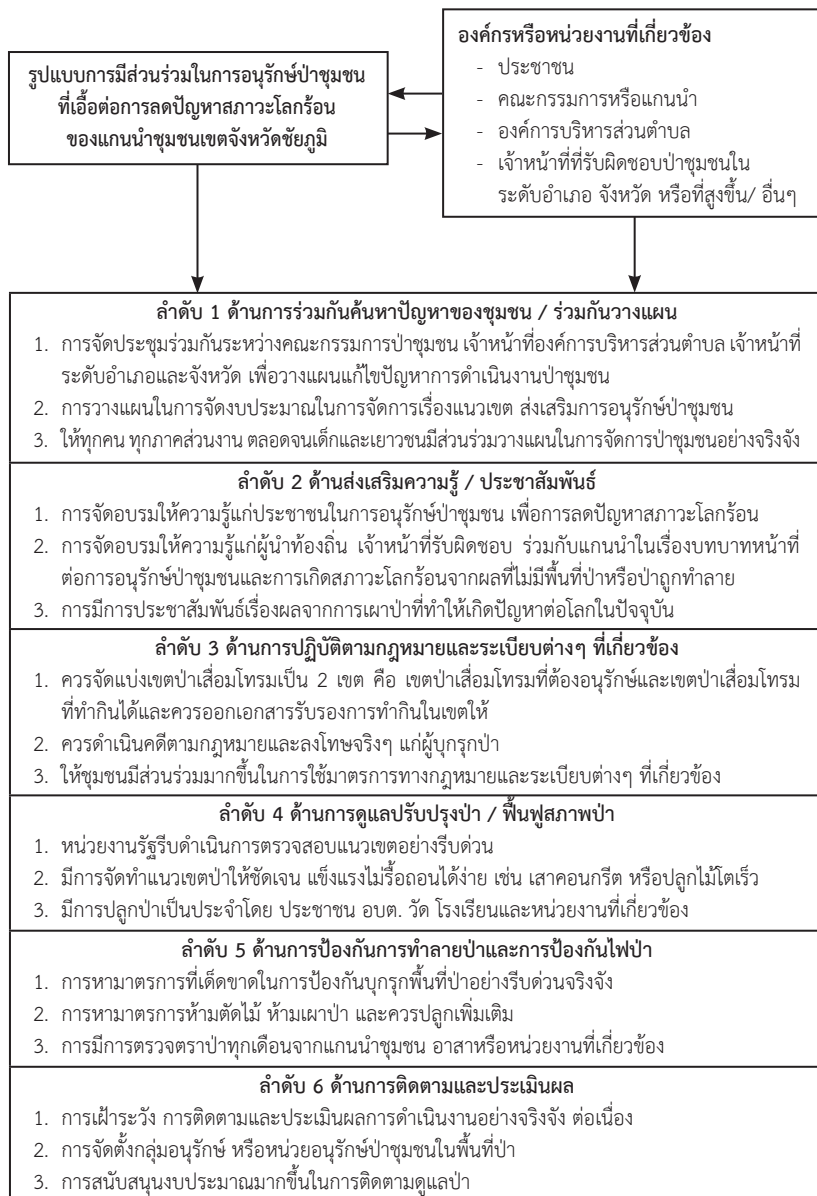
3. ด้านการป้องกันการทำลายป่าและการป้องกันไฟป่า ควรมีมาตรการที่เด็ดขาดในการบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างรอบคอบ ควรหามาตรการห้ามตัดไม้ ห้ามเผาป่า และการปลูกเพิ่มเติมและควรมีการตรวจตราป่าทุกเดือนโดยแกนนำ อาสา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดแบ่งเขตป่าเสื่อมโทรมเป็น 2 เขต คือ เขตป่าเสื่อมโทรมที่ต้องอนุรักษ์และเขตป่าเสื่อมโทรมที่ทำกินได้โดยออกเอกสารรับรองการทำกินในเขต ควรดำเนินคดีตามกฎหมายและลงโทษจริงๆ แก่ผู้บุกรุกป่า และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการใช้มาตรการทางกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ด้านส่งเสริมความรู้/ประชาสัมพันธ์ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รับผิดชอบร่วมกับแกนนำในเรื่องบทบาทหน้าที่ต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนและการเกิดสภาวะโลกร้อนจากผลที่ไม่มีพื้นที่ป่าหรือป่าถูกทำลายและควรมีการประชาสัมพันธ์ผลจากการเผาป่าที่ทำให้เกิดปัญหาต่อโลกในปัจจุบัน

6. ด้านการติดตามและประเมินผล ควรเฝ้าระวัง มีการติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง ควรจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือหน่วยอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ป่าและควรเพิ่มงบประมาณเพื่อสนับสนุนการติดตามดูแลป่า การดำเนินงานการติดตามเฝ้าระวังตลอดจนการประเมินผลการทำงาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ข้อเสนอจากการสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง และนำมาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชนจังหวัดชัยภูมิ ได้ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของแกนนำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้ข้อบังคับทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ดีไม่ให้คนในและนอกชุมชนมาตัดไม้ทำลายป่า ($\bar{X}=4.29$) รองลงมาได้แก่ การให้ความรู้ในการดูแลรักษาป่าแก่ประชาชนจะลดปัญหาการทำลายป่าชุมชนได้ดี ($\bar{X}=4.27$) ป่าไม้ทำให้อากาศชุ่มชื้น ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และควรแนะนำ ชักจูงใจให้คนในชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อลดปัญหาโลกร้อน ($\bar{X}=4.22$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คุณภาพของดินในพื้นที่ป่าชุมชน ต้องได้รับการปรับปรุง ดูแล รักษา ($\bar{X}=3.69$) ทั้งนี้ เพราะแกนนำชุมชนส่วนใหญ่จะมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนและได้รับการอบรมเป็นประจำจึงมีความคิดเห็นถูกต้องในการปลูกป่าเพื่อแก้ปัญหาโลกร้อน แต่การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าชุมชนประชาชนต้องให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมจากปัญหาและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ ปัญหาหลัก คือ การบุกรุกทำลายป่าของนายทุน พื้นที่ป่าลดลง ประชาชนขาดความรู้/ความเข้าใจในการอนุรักษ์ ไม่มีแนวกำหนดเขตป่าชัดเจนและไม่ชัดเจนในการดำเนินงานของคณะกรรมการ อาสาพัฒนาป่าหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคือต้องแก้แบบบูรณาการ ได้แก่ การกำหนดเขตแนวป่าให้ชัดเจนและการใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจัง การจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน อาสาพัฒนาป่าและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การใช้ข้อบังคับทางกฎหมาย การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าชุมชนและการขอคืนพื้นที่ป่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ศิริลาภ (2546) ทำการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษาป่าชุมชนดงผักข่า อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน มีข้อจำกัดในการให้การสนับสนุนหรือดูแล เช่น ขาดกำลังเจ้าหน้าที่ งบประมาณไม่เพียงพอ และยังมีผู้ต้องการประโยชน์จากป่าและที่ดินรอบข้างอยู่ ประชาชนไม่กล้าในการตัดสินใจที่จะดำเนินการอย่างเต็มที่ เนื่องจากว่าขาดประสบการณ์และยังไม่มีมุมมองพอที่จะจัดการป่า งานวิจัยของสุขสวัสดิ์ มณีโชติ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนขอประชาชน ตำบลไทรทอง อำเภอยะบوري จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประชาชนขาดความเข้าใจ

ในการจัดการป่า ขาดการร่วมประชุมกับหน่วยงานรัฐขาดการร่วมกันคิดและตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน ของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน/ร่วมกันวางแผนและด้านการ ป้องกันการทำลายป่าและการป้องกันไฟป่า ($\bar{X}=3.61$) รองลงมาได้แก่ ด้านการดูแล ปรับปรุงป่า/ฟื้นฟูสภาพป่า ($\bar{X}=3.59$) และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.50$) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านส่งเสริมความรู้/ ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.44$) ทั้งนี้เพราะแกนนำชุมชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ดี การอบรม การปฏิบัติงานที่ผ่านมาไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประวัติ สมเป็น และคณะ (2550) ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนและชุมชนที่อาศัยใกล้ป่าชุมชนริมแม่น้ำมูล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นสามารถจัดการทรัพยากรท้องถิ่นได้ เห็นด้วยกับการทำนุ บำรุง ฟื้นฟู และจัดกฎระเบียบในการจัดการป่า พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมใช้เป็นที่สาธารณะ และควรมีส่วนร่วมในการจัดการ วางแผนตัดสินใจร่วมกัน ใช้ประโยชน์ ภูมิปัญญาและ ภูมิปัญญา และติดตามผล ไม่เห็นด้วยกับที่จะให้เอกสารสิทธิแก่ผู้ปลูกป่า

3. รูปแบบในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อน ของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ อภิปรายได้ว่า การอนุรักษ์ป่าชุมชนต้องได้รับความสนใจ ความร่วมมือจากประชาชน คณะกรรมการหรือแกนนำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด หรือ ระดับที่สูงขึ้น ความร่วมมือของภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนและต้องทำแบบบูรณาการ ในทุกๆ ด้าน ตามลำดับความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรา สิทธิเดช (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ป่าภูกระแต อำเภอกะเปอร์สมุทรบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่า ประชาชนในพื้นที่ศึกษาต้องการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนกำหนดการค้นหาปัญหา กำหนดนโยบาย การวางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผล เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เคยร่วมดำเนินการปลูก ป่ามาแล้วในระยะแรก จึงทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น การร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและการได้ รับฝึกอบรม ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และรับทราบวิธีการต่างๆ ที่ได้จัดโครงการ

ที่เกี่ยวข้องขึ้นได้มีโอกาสเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ส่วนผู้ที่มิพบาทในการให้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างมาก ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสื่อสาธารณะเป็นต้น และการที่ประชาชนนั้นมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องป่าชุมชนก็มีส่วนทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย ปัญหาการลักลอบตัดไม้และเก็บหาของป่าจากหมู่บ้านอื่นควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ควรมีข้อตกลงระหว่างหมู่บ้านทำความเข้าใจร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากป่า การสร้างความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น การร่วมกันปฏิบัติการขยายเครือข่ายการจัดการป่าชุมชน การให้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้แก่แกนนำชุมชนและประชาชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรสร้างความชัดเจนในการดำเนินงานอนุรักษ์ ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม ต้องกำหนดแนวป่าย่างริบโดยใช้วัสดุแนวเขตป่าต้องมั่นคงรื้อถอนยาก

2. เจ้าหน้าที่ป่าไม้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างจริงจังกับผู้บุกรุกป่า ทำลาย เผาป่า และลงโทษผู้ทำผิดจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนารูปแบบการจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ แรงจูงใจ ให้ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักเกิดการอนุรักษ์ป่าย่างจริงจัง ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2537). *แนวทางปฏิบัติงานโครงการพัฒนาป่าชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้.
- Royal forest department. (1994). *Guidelines for Community Forest Development Project*. Bangkok: Promote reforestation Bureau.
- _____. (2553). *ทรัพยากรป่าไม้*. สืบค้นจาก <http://www.keereerat.ac.th/webQuest/webman/forest.htm>
- _____. (2010). *Forest resources*. Retrieved from <http://www.keereerat.ac.th/webQuest/webman/forest.htm>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2540). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบญจ, Department of Environmental Quality Promotion. (1997). *The environmental Conservation*. (5th ed.). Bangkok: Dokbia Publisher.
- โกมล แพรทอง. (2535). *แนวความคิดป่าชุมชน คู่มือเจ้าหน้าที่ของรัฐโครงการพัฒนาป่าชุมชน เรื่อง ป่าชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ.
- Pragtong, Gomol. (1992). *The concept of community forest State officials Guide Community Forest Development Project The community forest in Thailand*. Bangkok: Division of Land Management National Forest.
- บุญชอบ สุทมนต์สงฆ์. (2556). *เสียงจาก "ป่าชุมชน" หายุดทำลายป่าสมบูรณ์*. สืบค้นจาก <http://thaipost.net/sunday/061013/80304>
- Suttamanuswong, Boonchop. (2013). *The sound of the 'forest community' has completely destroyed the forests*. Retrieved from <http://thaipost.net/sunday/,061013/80304>
- ประวิติ สมแป้น และคณะ. (2550). *การมีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนและชุมชนที่อาศัยใกล้ป่าชุมชนริมแม่น้ำมูล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ .

- Sompen, Prawat et al. (2001). *Participation in the management and using sustainable natural resources of school and community living near the forest along the river. Kanthararom district, Si Sa Ket Province.* (Research). Surin Province: Surindra Rajabhat University.
- พรพันธุ์ บุญยรัตพันธุ์. (2553). ไทยปล่อย... “ก๊าซเรือนกระจก” อันดับ 31 ของโลก. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2553 จาก <http://www.oknation.net/blog/bigeye2009/2010/08/21/entry-2>:
- Boonyaratpun, Pornpun. (2010). *Thailand "release ..." greenhouse gas "ranked 31st in the world.* Retrieved from <http://www.oknation.net/blog/bigeye2009/2010/08/21/entry-2>:
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ม.ป.ป.). *กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ค.ศ.1992*. สืบค้นจาก http://nru.ku.ac.th/KU_NRU_/?c=page&rpind42&pind=313&rind=42
- Kasetsart University. (n.d.). *United Nations Framework Convention on Climate Change 1992*. Retrieved from http://nru.ku.ac.th/KU_NRU_/?c=page&rpind42&pind=313&rind=42
- วินัย วีระพัฒนานนท์. (2546). *สิ่งแวดล้อมศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- Verawatnanon, Vinai. (2003). *Environmental educatio(revised)*. (3rd ed.). Bangkok: O.S. Printing House.
- สมพร ศิริลาภ. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษาป่าชุมชนดงผักข่า อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต). สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Sirirap, Somporn. (2003). *The public participation in the management of community forests, a case studies of Dongpaug-Kha forest Muang Distric Ubon Ratchathani Province*. Faculty of education Ubon Ratchathani. Ubon Ratchathani Province: Ratabhat University.

สำนักงานป่าชุมชนจังหวัดชัยภูมิ. (2552). *ข้อมูลป่าชุมชนเขตจังหวัดชัยภูมิ*. สำนักงานป่าชุมชนจังหวัดชัยภูมิ.

The Community Forest Office Chaiyaphum Province. (2009). *Datasheet community Forest in Chaiyaphum Province*. Chaiyaphum: The Community Forest Office Chaiyaphum Province.

สุขสวัสดิ์ มณีโชติ. (2549). *ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชน ตำบลไทรทอง อำเภอยะบوري จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

Maneechote Suksawat. (2006). *Strategy of community participation in community forest management of population Tambon Sai Thong, Chai Buri District, Surat Thani Province*. (Master 's thesis, Master of Art Program in Development Strategy), Suratthani Rajabhat University.

เสน่ห์ จามริก. (2536). *ป่าชุมชนในประเทศไทยและการพัฒนา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

Jamaric, Sanae. (1993). *The community Forest in Thailand and development Vol. 1*. Bangkok: Local Community development institutions.

อิสรา ลิทธิเดช. (2546). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษาป่าภูกระแต อำเภอกะเปอร์บุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์ปร.ด.). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

Sitthidej, Issara. (2003). *Study of community participation in community forest management : A case study Phukratae forest, Kasetsomboon District, Chaiyaphum Province*. Bangkok: (Bachelor 's thesis), King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.

แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Development Guidelines of Solid Waste Management in Local Government

พิศักดิ์ กัลยาณมิตร¹ และ วชิรวัชร งามละม่อม²

Pisak Kalyanamitra¹ and Wachirawachr Ngamlamom²

บทคัดย่อ

จากการศึกษาวิเคราะห์ 1) ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่ และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยท้องถิ่น พบว่า ควรมีการงด การลดหรือหลีกเลี่ยง การใช้และการบริโภคสิ่งของบางชนิด นำทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ หมุนเวียน ทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ 2) การจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จะต้องมีการลดปริมาณ ขยะมูลฝอย รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม จัดระบบการรีไซเคิล ระบบการขนส่งและระบบกำจัดแบบผสมผสาน 3) แนวทางแก้ไขปัญหามีดังนี้ 3.1) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย 3.2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการบริการ สาธารณะขยะมูลฝอยระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3.3) ควรเร่งรัดให้ท้องถิ่น จัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 3.4) มีนโยบายและ มาตรการตลอดจนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของท้องถิ่น และ 3.5) ควรก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐาน

คำสำคัญ: การพัฒนา การจัดการขยะมูลฝอย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
Email: pisakk.9@gmail.com

² พนักงานวิจัย สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล,
Email: aood_0231@hotmail.com, Wachirawachr.nga@mahidol.edu

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, Email: pisakk.9@gmail.com

² Research Staff, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University,
Email: aood_0231@hotmail.com, Wachirawachr.nga@mahidol.edu

Abstract

The study analyzed 1) the reduction of solid waste. Recycling and sorting of solid waste that local authorities should refrain from reducing or avoiding the use and consumption of certain types of articles. Resources and products Renewable resources, recycled 2) solid waste management and problems arising from the implementation of solid waste management of the local governments that will have to reduce the amount of solid waste. Encourage public participation The recycling system Transportation and disposal system combines three) Solution 3.1) support for reducing solid waste 3.2) to create a network of cooperation in the public service waste between local governments 3.3) should expedite local, all municipalities Solid waste management plans in both the short and long term 3.4) policies and measures. As well as guidelines for the management of solid waste and sewage of local and 3.5) should waste disposal plant up to standard.

Keywords: Development, Guidelines Solid Waste Management, Local Governments

บทนำ

กระทรวงมหาดไทยได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจโดยเน้นความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 281 กำหนดให้รัฐต้องให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการบริการประชาชนโดยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในพื้นที่ และในมาตรา 283 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการดูแล และจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น และมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังมีอำนาจ

หน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการบริหารงานอย่างเป็นอิสระและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ จัดการบริการสาธารณะได้อย่างครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ เช่น จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย และกฎหมายรายได้ท้องถิ่น (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2550)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับล่างสุดที่มีพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะบริการประชาชนในท้องถิ่น ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งในการบริหารงานดังกล่าวจะสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังมีขีดความสามารถจำกัดในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เนื่องจากยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในเรื่องนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551) นอกจากนี้บรรดาระเบียบ กฎหมายด้านการเงิน การคลัง ที่ออกโดยรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยส่วนมากจะไม่เกื้อกูลหรือเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างอิสระ จึงเป็นสาเหตุให้ศักยภาพด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร (กรมควบคุมมลพิษ, 2550)

หัวใจสำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 คือ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการบริหารมีสิทธิมีเสียงในการดำเนินการปกครองตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐานที่จะฝึกฝนให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ความรู้ความเข้าใจในกลไกและกระบวนการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้มีองค์กรการปกครองท้องถิ่นสามารถแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลกลาง และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง โดยหลักการการปกครองท้องถิ่นที่สำคัญนั้นคือ หลักการกระจายอำนาจการปกครอง เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ได้โดยอิสระภายในบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างตรงเป้าหมาย (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2556) ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่าไม่มีผู้ใดจะรู้สึกถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีกว่าคนในท้องถิ่นเอง และการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นนั้นจะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้เรียนรู้กระบวนการเมือง การบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ดังพบได้จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ระบุว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 560 ตัน/วัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.53 ในแต่ละปี และในปี 2551 มีปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศประมาณวันละ 41,064 ตัน ปี 2552 มีปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศประมาณวันละ 41,410 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2554) และในปี 2555 มีปริมาณขยะมูลฝอย 16 ล้านตัน หรือเฉลี่ยวันละ 43,000 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2556) ลดลงจากปี 2554 ประมาณ 8 หมื่นตัน ซึ่งในปี 2554 มีขยะมากกว่าปกติเนื่องจากกรณีอุทกภัย (ไทยพับลิก้า, 2556) ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องมีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละปี เนื่องจากท้องถิ่นต่างๆ ยังไม่สามารถขยายขีดความสามารถในการให้บริการได้อย่างทั่วถึงเพียงพอ และเหมาะสม จึงทำให้เกิดการตกค้างของขยะมูลฝอยตามสถานที่ต่างๆ เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง และพื้นที่ว่างต่างๆ ซึ่งขยะมูลฝอยเหล่านั้นจะถูกกองอยู่บนพื้นโดยไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดความสกปรก เหนียวเหม็น และปัญหาต่างๆ ตามมา เป็นต้น

ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอย เนื่องจากการคัดแยกขยะมูลฝอยจะสามารถนำขยะมูลฝอยที่สามารถใช้ได้บางส่วนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ในที่สุดแล้วปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัดมีปริมาณลดลงขยะเป็นปัญหาสำคัญของครัวเรือน ชุมชน และประเทศที่ประชาชนมองว่าขยะเป็นเพียงสิ่งที่เราไม่ต้องการ และจะนำไปกำจัดอย่างไรก็ได้ โดยขาดความรู้ความเข้าใจในการที่จะมีการจัดการขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ระบบการจัดการขยะมูลฝอยเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยโดยมีการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นระบบกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินงานด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมา

ใช้ใหม่ให้มีประสิทธิภาพ คือ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสูงสุดก่อนที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นได้เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้น มีการลดจำนวนขยะมูลฝอยจากแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยมุ่งเน้นในหลักการผลสัมฤทธิ์ของการจัดบริการ การวางกรอบการเขียนเริ่มจากการศึกษาจากปรากฏการณ์ (Phenomena) (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ก : 49-51) เป็นการเบื้องต้นของการพัฒนาขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ จากนั้นทำการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายเริ่มต้นจากวิธีการคิดเชิงเหตุผล (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ข : 1-19) การศึกษานำร่อง (Pilot study) ซึ่งเป็นการพัฒนารอบแนวคิดจากทฤษฎีฐานราก (สัญญา เคนาภูมิ, 2558ค) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนกรอบแนวคิด (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ง) และทำการตรวจสอบกรอบแนวคิดการวิจัยให้มีความน่าเชื่อมากยิ่งขึ้นโดยวิธีการบูรณาการระเบียบวิธีที่หลากหลาย (สัญญา เคนาภูมิ, 2556 : 169-185) ดังนั้นแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยจึงมีหลักการดังต่อไปนี้

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

“ขยะ” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่ในสังคมใช้เรียกสิ่งของที่ไมใช้ ไม่มีประโยชน์ มักถือว่าเป็นสิ่งสกปรกไม่เป็นที่ต้องการของคนในสังคม สิ่งของต่างๆ เหล่านี้อาจถูกมองถูกเรียกตามทัศนคติของผู้มองซึ่งต่างกันสำหรับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปี พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่า “ขยะ” “ขยะมูลฝอย” “มูลฝอย” มีความหมายเหมือนกัน คือ “ขยะ” (น.) สิ่งโสภณ, หยากไย, กาก, มูลฝอย, เศษของทิ้ง, เศษใบไม้แห้ง, ขยะมูลฝอย, ของโสโครก, เศษขยะมูลฝอย และความหมายทางการบริหารและปฏิบัติซึ่ง APWA (American Public Work-Association) ได้อธิบายเกี่ยวกับ “ขยะ” (Solid Waste) ว่าเป็นสิ่งที่ประกอบด้วย สิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง, กระจก, ก่อ, หีบ, ลังไม้ เป็นต้น รวมทั้งวัตถุที่ไม่อาจเผาไหม้ได้ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากอาคารที่อยู่อาศัย, โรงแรม, หอพัก, ร้านค้า และตลาด (สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2543)

สำหรับแนวทางการจัดการขยะที่มีการดำเนินการกันอยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้
ประเด็นที่ 1 ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการคัดแยกขยะมูล

ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยนั้น ได้เสนอข้อควรปฏิบัติ 4 ประการ ในการลดปริมาณขยะมูลฝอย คือ 1A 3R โดยมีรายละเอียดดังนี้ (จิรพล สิ้นธนูวา และคณะ, 2534)

1. งด - เลิก (Avoid) คือ การงดหรือหลีกเลี่ยงการใช้และการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคโดยตรง เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศน์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วทิ้งเลย เช่น ซ้อนพลาสติก โฟมบรรจุอาหาร ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น เช่น ยากันยุง สีส้มอาหาร ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศน์ เช่น สเปรย์ทุกชนิดที่ใช้คลอรีนฟลูโอโรคาร์บอนช่วยเพิ่มแรงอัด ปุ๋ยเคมี และกิจกรรมที่ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตมนุษย์และสภาพแวดล้อม เช่น การเทขยะลงในแม่น้ำ

2. ลด (Reduce) คือ การลดปริมาณการใช้และการบริโภคบางชนิดเมื่อไม่สามารถงดหรือหลีกเลี่ยงได้ เพื่อชะลอการร่อยหรอของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และยืดอายุการใช้งาน อันได้แก่ ลดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป เช่น พลังงาน แร่ธาตุ ทรัพยากรที่ทดแทนใหม่ได้ เช่น ไม้ พืชพันธ์ ผลิตภัณฑ์ ที่เมื่อนำมาใช้จะทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศน์ ยากต่อการทำลาย มีการใช้อย่างแพร่หลายและยังไม่อาจงดหรือเลิกได้ทันที เช่น ขวดแชมพู ขวดน้ำดื่ม ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากขบวนการผลิตที่ต้องใช้พลังงานมาก และนำกลับมาใช้ใหม่ได้หลายครั้ง เช่น กระดาษทุกชนิด

3. ใช้แล้วใช้อีก (Reuse) เป็นวิธีนำทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ในลักษณะเดิม ไม่มีการแปรเปลี่ยนรูปทรงด้วยการหลอม บด แยก ใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียพลังงานที่ต้องใช้ในกระบวนการผลิตให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้น รวมทั้งพลังงานและทรัพยากรที่ต้องใช้ในกระบวนการจัดจำหน่ายทุกขั้นตอน ก่อนถึงมือผู้บริโภค ได้แก่ เสื้อผ้าทุกชนิด ซึ่งลดการทิ้งด้วยการจำหน่ายเป็นของใช้แล้วหรือบริจาคให้แก่ผู้ที่ขาดแคลน หรือนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะอื่นๆ ภาชนะบรรจุที่ทำด้วยแก้วหรือวัสดุติดอื่นๆ

4. การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ โดยผ่านกระบวนการหลอมละลาย บด อัด ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้มีดังนี้คือ แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติกซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดของไฟโรจน์ พรหมสาสน์ และประสูติ เหลืองสมานกุล (2539) ที่กล่าวถึงกระบวนการ

จัดการมูลฝอยตามแนวคิดสมัยใหม่ มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การลดการก่อเกิดมูลฝอย (Reduce) หรือการลดมูลฝอยจากแหล่งที่เกิด (Reduce at Source) มีแนวคิดที่ว่าเมื่อมูลฝอยไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อย ก็ไม่ต้องกำจัดหรือกำจัดน้อย เป็นการป้องกันในเบื้องต้น นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) คือการนำวัสดุเดิมที่มีอยู่มาใช้ซ้ำอีกครั้งหนึ่งในรูปแบบเดิม หรืออาจนำมาซ่อมแซมเพื่อใช้ประโยชน์อื่นๆ แก่บุคคลอื่น

ขั้นตอนที่ 3 การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) ต้องแยกวัสดุที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำตามขั้นตอนที่ 2 ได้ออกจากมูลฝอย แล้วรวบรวมหรือย่อยสลายวัสดุนั้นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่ต่อไป คล้ายกับการนำกลับมาใช้ซ้ำ แต่ต้องนำวัสดุนั้นไปผ่านกระบวนการย่อยสลายวัสดุผสมกับวัตถุดิบ แล้วผ่านกระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย (Recovery) เป็นการดึงเอาพลังงานจากมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ โดยใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าจากเตาเผา มูลฝอย และเอาก๊าซที่เกิดขึ้นจากการหมักหมมของมูลฝอยในหลุมมาใช้ประโยชน์ การเผามูลฝอยนี้จะก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศได้

ขั้นตอนที่ 5 การกำจัดมูลฝอย (Residue Disposal) เป็นขั้นตอนสุดท้าย เพราะมูลฝอยที่เหลือจากการผ่านขั้นตอนทั้งสี่แล้วจะถูกกำจัดอย่างถูกวิธีให้หมดไป โดยทั่วไปจะใช้วิธีฝังกลบ ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักการและถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสารพิษหรือสารปนเปื้อนไม่ให้ไปสู่สิ่งแวดล้อมได้

จะเห็นว่าแนวคิดของจิรพล สินธุนา และคณะ เป็นเพียงแนวทางลดปริมาณขยะมูลฝอย ส่วนแนวคิดของไพโรจน์ และประสูติเป็นกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบและครบวงจร แต่มีความคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นการลด ละ เลิก หรือนำกลับมาใช้ใหม่

การจัดการขยะมูลฝอย เป็นกิจกรรมสุดท้ายในวงจรชีวิตของขยะมูลฝอย ซึ่งในความหมายของการกำจัดจะเป็นการเก็บไว้ในหลุมฝังกลบที่ปลอดภัยหรือการเผาทำลายในเตาเผาให้หมดสภาพของขยะมูลฝอยอีกต่อไป ทั้งนี้วิธีการกำจัดจะต้องมีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง การกำจัด

ขยะมูลฝอยในปัจจุบันมีหลายวิธีการแต่ที่นิยมและมีประสิทธิภาพ (ธเรศ ศรีสถิตย์, 2553) มีอยู่ 5 วิธีการใหญ่ๆ คือ

1. การกำจัดด้วยวิธีเชิงกล - ชีวภาพ (Mechanical Biological Waste Treatment: MBT) โดยมีหลักการคือ กระบวนการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุซึ่งเป็นอาหารของจุลินทรีย์ที่ปนมากับขยะมูลฝอยจนกระทั่งสารอาหารหมด ทำให้กระบวนการย่อยสลายสิ้นสุดลง ไม่ก่อให้เกิดก๊าซมีเทน (CH₄) จากกระบวนการและมีน้ำชะขยะในปริมาณน้อย จากนั้นขยะประเภทกระดาษ พลาสติก จะถูกนำมาคัดแยก เพื่อนำกลับไปแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) ส่วนขยะที่ย่อยสลายแล้ว เช่น อินทรีย์วัตถุ จะถูกรวบรวมไปเป็นสารปรับปรุงดิน (Soil Conditioner) เป็นต้น ส่วนเศษมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้จะถูกนำไปฝังกลบในหลุมฝังกลบ ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดของกระบวนการ MBT

2. การผลิตก๊าซชีวภาพด้วยกระบวนการย่อยสลายแบบไร้ออกซิเจน (Anaerobic Digestion: AD) เป็นการผลิตก๊าซชีวภาพด้วยกระบวนการย่อยสลายแบบไร้ออกซิเจน (Anaerobic Process) ที่ได้ก๊าซมีเทน (CH₄) ที่ติดไฟ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น กระบวนการย่อยสลายแบบไร้ออกซิเจนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การผลิตก๊าซชีวภาพโดยคัดแยกขยะอินทรีย์และนำไปหมักในถังหมักเฉพาะ (Anaerobic Digestion: AD) และการผลิตก๊าซชีวภาพจากหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยหรือที่เรียกว่า Landfill gas

3. การทำปุ๋ยหมัก (Composting) เป็นการนำเฉพาะขยะอินทรีย์มาหมักให้กลายเป็นสารอินทรีย์ในรูปของธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช โดยใช้สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กๆ เช่น ไส้เดือนดิน หนอนดิน และจุลินทรีย์ในขยะมูลฝอยเป็นผู้ทำการย่อยสลาย การทำปุ๋ยหมักสามารถทำได้ทั้ง 2 ปฏิกิริยา คือ การหมักแบบใช้ออกซิเจนและการหมักแบบไม่ใช้ออกซิเจน

4. การเผาในเตาเผา (Incineration) เป็นการทำลายขยะมูลฝอยประเภทที่สามารถติดไฟได้ อาทิ ขยะอินทรีย์พลาสติก กระดาษ ไม้และเศษไม้ โดยการใช้ความร้อนในตัวขยะเหล่านั้นเป็นตัวทำลายขยะมูลฝอยเอง โดยการเผาในที่ที่สามารถควบคุมอากาศ และมีการบำบัดมลพิษที่เกิดจากการเผาก่อนปลดปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย ส่วนเถ้าที่เกิดจากการเผาจะต้องนำไปฝังกลบอย่างปลอดภัย ผลที่ได้จากการเผาขยะ คือ ความร้อนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น น้ำร้อน ไอน้ำ หรือแม้แต่การผลิตกระแสไฟฟ้า

5. การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) เป็นการนำขยะมูลฝอยทั้งหมดที่ไม่ได้ผ่านการคัดแยกหรือผ่านการคัดแยกมาแล้วฝังลงในหลุมดินที่ขุดรองรับขยะไว้ โดยที่กันหลุมมีการปูวัสดุกันซึม อาทิ ดินเหนียวหรือแผ่นพลาสติกกันซึม เมื่อนำขยะบรรจุลงในหลุมมีการบดอัดแน่นแล้วมีการกลบทับด้วยดินหรือวัสดุที่ทำหน้าที่ป้องกันกลิ่น แมลง หรือสัตว์ไปคุ้ยเขี่ยในแต่ละวัน ระบบฝังกลบมีการรวบรวมน้ำชะขยะที่เกิดขึ้นออกไปบำบัดก่อนทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ นอกจากนั้นยังมีการระบายก๊าซที่เกิดจากหลุมฝังกลบออกจากหลุมเพื่อป้องกันการเกิดระเบิดหรือการติดไฟของก๊าซมีเทน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการขยะ คือ การจัดการกับเศษสิ่งของใดๆ ที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งมีเศษอาหาร เศษผัก กระดาษ และพลาสติกเป็นส่วนประกอบหลัก หน่วยงานที่รับผิดชอบในท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดการหรือปฏิบัติในการดำเนินการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงหลักสุขาภิบาล และคุณค่าหรือประโยชน์ใช้สอยร่วมกัน และเหลือใช้วิธีในการกำจัดขยะที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่และได้ผลดี

ประเด็นที่ 2 การจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่างๆ ให้น้อยที่สุด และสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Reuse & Recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน (ภิกษุศักดิ์ กล้วยนิมิตร, 2558) โดยได้เสนอวิธีการดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย รมรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวันได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เป็นต้น เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีห่อบรรจุภัณฑ์น้อยอายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ และลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก พร้อมทั้งในท้องถิ่นต่างๆ ที่รับผิดชอบในพื้นที่มีการรณรงค์เกี่ยวกับเรื่องขยะให้แก่ประชาชน พร้อมกับการปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้ลดปริมาณการทิ้งขยะ

ในครัวเรือน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่จะเกิดต่อสังคมโดยรวมในอนาคต

2. จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่

2.1) ผนรงค้ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติก และโลหะนำไปใช้ซ้ำ หรือนำไปขาย/รีไซเคิล ขยะเศษอาหาร นำมาหมักทำปุ๋ย ในรูปปุ๋ยน้ำ หรือปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในชุมชน

2.2) จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล เช่น จัดภาชนะ (ถุง/ถัง) แยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน และจัดระบบบริการเก็บโดย

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บ แบ่งเวลาการเก็บ เช่น หากแยกเป็นถุง 4 ถุง ขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ให้จัดเก็บขยะย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจจัดเก็บสัปดาห์ละครั้งหรือตามความเหมาะสม

- จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดเวลาให้เหมาะสม

- ประสานงานกับร้านค้าที่รับซื้อของเก่าที่มีอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อขยะรีไซเคิล

- จัดระบบตามแหล่งการเกิดขยะขนาดใหญ่ เช่น ตลาด โรงเรียน สถานราชการฯ เป็นต้น

2.3 จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรมหรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ เช่น ต้นไม้ ไข่โครงการทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยอีเอ็ม ขยะหอม ปุ๋ยหมัก โครงการตลาดนัดขยะรีไซเคิล โครงการธนาคารวัสดุเหลือใช้ โครงการร้านค้าสินค้ารีไซเคิล

2.4 จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่ที่ปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นปริมาณมาก อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยซึ่งสามารถจะรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชนโดยตรงซึ่งอาจจะให้เอกชนลงทุนหรืออาจให้สัมปทานเอกชนก็ได้

3. ระบบการขนส่ง คือ ระยะทางไม่ไกลให้รถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง หากมีระยะทางไกลและมีปริมาณขยะมูลฝอยมากอาจจะต้องสร้างสถานีขนถ่าย เพื่อถ่ายเทจากรถเก็บขนขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่

4. ระบบกำจัด เนื่องจากขยะมูลฝอยใช้ประโยชน์ใหม่ได้จึงควรจัดการเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด ควรเลือกกระบบกำจัดแบบผสมผสานเนื่องจากปัญหาขาดแคลนพื้นที่ จึงควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่กำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย โดยมีขั้นตอนดังนี้ จัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอย และระบบกำจัดผสมผสานหลายๆ ระบบในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ หมักทำปุ๋ย ฝังกลบ และวิธีอื่นๆ เป็นต้น

5. แนวทางการลดขยะมูลฝอย

การป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่สำคัญ คือ การลดขยะที่แหล่งกำเนิด (Source Reduction) โดยอาศัยขบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน การลดปริมาณขยะจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะตั้งแต่การเก็บรวบรวม ขนส่ง การคัดแยกและใช้ประโยชน์ ตลอดจนการกำจัดขั้นสุดท้าย ลดปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อม และประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2544) โดยทั่วไปแล้วหน่วยงานองค์กรและชุมชน สามารถลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะก่อนจะทิ้งขยะ หยุดคิดสักนิดว่าเราจะสามารถลดปริมาณขยะและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ได้ไหม โดยมีแนวคิดอยู่ 7R คือ

5.1 Refuse: การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือบรรจุภัณฑ์ที่จะสร้างปัญหาขยะรวมทั้งเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม หรือ ขยะมีพิษอื่นๆ

5.2 Refill: การเลือกใช้สินค้าชนิดเติมซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์น้อยชิ้นกว่าขยะก็น้อยกว่าด้วย

5.3 Return: การเลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิตได้ เช่น ขวดเครื่องดื่มประเภทต่างๆ

5.4 Repair: การซ่อมแซมเครื่องใช้ ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไป ไม่ให้กลายเป็นขยะ

5.5 Reuse: การนำบรรจุภัณฑ์ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ใช้ถุงผ้าไปซื้อปิ้งแทนถุงก๊อบแก๊บ

5.6 Recycle: การแยกขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้ให้ขายต่อการจัดเก็บและส่งแปรรูป เช่น บรรจุภัณฑ์ พลาสติก แก้ว กระจกเครื่องใช้ต่างๆ

5.7 Reduce: การลดการบริโภคและหาทางเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานของสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

6. มาตรการทางด้านกฎหมายในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอย

6.1) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมจัดการ
ขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน

6.2) กำหนดมาตรฐานการควบคุมมลพิษจากสถานที่กำจัดขยะ
มูลฝอย เช่น มาตรฐานน้ำทิ้ง มาตรฐานการระบายอากาศเสียจากปล่องเตาเผาขยะมูลฝอย

6.3) กำหนดให้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ
ที่จะต้องควบคุมการระบายของเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

6.4) กำหนดระเบียบบังคับ มาตรฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อ
สร้างกลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์
จากขยะมูลฝอยและการลดปริมาณขยะมูลฝอย

6.5) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอัตรา
ค่าธรรมเนียมการลดและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยกำหนดค่าธรรมเนียม
ในอัตราสูงสำหรับผู้ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยปริมาณมาก หรือก่อให้เกิดของเสีย
ที่ยากแก่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการนำกลับมาใช้ประโยชน์

6.6) รถไฟ รถโดยสาร และเรือแพ มีการจัดการขยะมูลฝอย
ที่เหมาะสม

6.7) กำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
ที่เกิดจากการก่อสร้าง

6.8) กำหนดให้มีระบบติดตามตรวจสอบบันทึกผลมลพิษ
(Environmental Audit) จากแหล่งกำเนิดมลพิษ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชน
มีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการจัดการ
ขยะมูลฝอย คือ การเก็บกวาดทำความสะอาด ขนย้าย ฝังกลบหรือนำไปใช้ประโยชน์
จากขยะทุกชิ้นในรูปของทรัพยากรหมุนเวียน ทั้งวัตถุดิบในการผลิตสินค้าประเภทแก้ว
กระดาษ โลหะ พลาสติก หรือนำกลับมาใช้ใหม่ในรูปของพลังงานความร้อน หรือพลังงาน
จากการหมักเอาก๊าซมีเทน หรือในรูปของปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ที่สามารถนำกลับไปใช้
ในแปลงเกษตรได้อีกทดแทนการใช้สารเคมี โดยมีระบบการคัดแยกที่แหล่งกำเนิด
ที่สอดคล้องกับการเก็บรวบรวมและขนส่ง นำเข้าโรงงานตามประเภทของวัสดุแต่ละชนิด

ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ครอบคลุมและกรอบทางสังคม และความพยายามสื่อสารกับประชาชนอย่างมากผ่านสื่อต่างๆ การเรียนรู้ตั้งแต่เยาว์วัย การเข้าถึงครัวเรือนและชุมชน

บทสรุป

ประเด็นที่ 1 ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการคัดแยกขยะมูล

ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยมีข้อเสนอดังนี้

1. งด - เลิก (Avoid) คือ การงดหรือหลีกเลี่ยงการใช้และการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคโดยตรง เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศน์

2. ลด (Reduce) คือ การลดปริมาณการใช้และการบริโภคบางชนิดเมื่อไม่สามารถงดหรือหลีกเลี่ยงได้ เพื่อชะลอการร่อยหรอของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและยืดอายุการใช้งาน อันได้แก่ ลดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป

3. ใช้แล้วใช้อีก (Reuse) เป็นวิธีนำทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ในลักษณะเดิม ไม่มีการแปรเปลี่ยนรูปทรงด้วยการหลอม บด แยกใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียพลังงานที่ต้องใช้ในกระบวนการผลิตให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้น รวมทั้งพลังงานและทรัพยากรที่ต้องใช้ในกระบวนการจัดจำหน่ายทุกขั้นตอน ก่อนถึงมือผู้บริโภค

4. การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ โดยผ่านกระบวนการหลอมละลาย บด อัด ทั้งนี้เพื่อลดการขุดค้นทรัพยากรมาใช้ ลดปริมาณของเสียที่จะถ่ายเทสู่สิ่งแวดล้อมตามแนวคิดสมัยใหม่ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การลดการก่อเกิดมูลฝอย (Reduce) หรือการลดมูลฝอยจากแหล่งที่เกิด (Reduce at Source) ขั้นตอนที่ 2 การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) ขั้นตอนที่ 3 การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) ขั้นตอนที่ 4 การฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย (Recovery) และขั้นตอนที่ 5 การกำจัดมูลฝอย (Residue Disposal)

5. การรณรงค์ ปลุกจิตสำนึก และประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทมูลฝอยที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ และผลที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและท้องถิ่น ที่มีความสะอาดเรียบร้อยของชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้สื่อที่มีอยู่ เช่น การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การอธิบายเวลาประชุมวาระต่างๆ เป็นต้น

หรือ การสอดแทรกเข้าไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดเป็นนิสัย เช่น การซื้อของหรือ การจ่ายตลาดภายในท้องถิ่น

ประเด็นที่ 2 การจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด

เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพแก้ท้องถิ่นและสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูป ตามแนวคิดและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครระยอง ที่มีแนวคิดในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองให้รู้จักการคัดแยกขยะ สร้างคุณค่าของขยะ และทิ้งขยะอย่างถูกวิธีโดยเริ่มจากในครัวเรือน โรงเรียน หรือสถานประกอบการก่อนนำขยะที่เหลือทิ้งลงถังขยะ ควรดำเนินการตามแนวทางมีดังนี้ คือ

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย รมรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก

2. จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ และรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสีย นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ พร้อมทั้งจัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล

3. ระบบการขนส่ง คือ การเดินทางของรถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง และจะต้องสร้างสถานีขนถ่าย เพื่อถ่ายเทจากรถเก็บขนขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่

4. ระบบกำจัด เนื่องจากขยะมูลฝอยใช้ประโยชน์ใหม่ได้จึงควรจัดการเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด ควรเลือกระบบกำจัดแบบผสมผสานเนื่องจากปัญหาขาดแคลนพื้นที่ จึงควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่กำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย โดยมีจัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอย และระบบกำจัดผสมผสานหลายๆ ระบบในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ หมักทำปุ๋ย ฟังกลบ และวิธีอื่นๆ เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหา

แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นสำคัญที่นำมาเสนอดังนี้

1. ควรเร่งรัดให้ท้องถิ่น เทศบาลทุกแห่ง ทำแผนการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ

2. ควรเร่งรัดให้มีการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอเมือง หรือเมืองศูนย์กลางความเจริญ ในแต่ละอำเภอ และเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ

3. ควรมีนโยบายและมาตรการ ตลอดจนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลของท้องถิ่นเพื่อเป็นกรอบให้ท้องถิ่นนำไปดำเนินการ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องเป็นภาระในการกำจัด

4.1 การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน (Increased Product Lifetime) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวรมีอายุการใช้งาน หากชำรุดแล้วควรมีการซ่อมแซมให้ใช้งานได้นานที่สุดก่อนที่จะทิ้งไป

4.2 ลดการบริโภค (Decreased Consumption) วัสดุที่กำจัดยาก หรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมในด้านของเสียอันตราย รัฐควรมีการเร่งรัดให้มีการจัดการของเสียอันตราย ดังนี้ 1) ควรมีการกำหนดค่าจำกัดความ เกณฑ์พิจารณา และวิธีการ กำหนดลักษณะของเสียที่เป็นอันตราย กำหนดระเบียบการปฏิบัติ การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด รวมทั้งมาตรการในการควบคุมเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อมและ ต่อสุขภาพของมนุษย์ 2) สนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการของเสียอันตราย เช่น หน่วยงานที่ผลิตของเสีย ควรลงทุนดำเนินการแก้ไขเองโดยมีสิ่งจูงใจในการดำเนินการจัดการของเสียอันตราย เช่น การลดภาษีนำเข้าอุปกรณ์เครื่องจักรใช้งาน และ 3) สนับสนุนให้มีการปลูกฝังทัศนคติและสร้างค่านิยมของประชาชน ในการร่วมมือป้องกันอันตรายจากการใช้วัตถุมีพิษและทิ้งกากของเสียอันตราย เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในหลายประเทศ อาทิ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส อังกฤษ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น การจัดตั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือในการจัดบริการ สาธารณะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีได้นำมาใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดในทางข้อกฎหมาย และขาดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทาง ปฏิบัติอย่างเพียงพอ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551) ฉะนั้นในการดำเนินงาน หรือแก้ไขปัญหาเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ภาคส่วนทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และจากหน่วยงานอื่นๆ เนื่องด้วยกฎหมายของประเทศไทย ไม่ได้รวมอำนาจหน้าที่ในการบริการจัดการไว้ ที่องค์กรเดียว แต่แบ่งความรับผิดชอบอยู่กับอีกหลายหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำ บำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดประโยชน์ และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใด จะได้รับบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น สามารถกระทำและดำเนินการได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นลงทุนและบริหารกิจการเอง ซึ่งท้องถิ่นสามารถ ดำเนินการเองโดยลำพังหรือเข้าร่วมกับท้องถิ่นอื่นๆ ก็ได้ เช่น เทศบาลที่อยู่ใกล้อาจจะ ลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดรวมเพื่อใช้ร่วมกันได้ โดยอาจอยู่ในรูปของ “สหการ” หรือ “บริษัทจำกัด”

2. หน่วยราชการท้องถิ่นลงทุนและให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

- 2.1) การว่าจ้าง (Contract out) หมายถึง ท้องถิ่นว่าจ้างเอกชนเข้ามา ดำเนินการเก็บขน ขนส่ง และกำจัดมูลฝอย โดยจ่ายค่าจ้างเป็นเหมา การร่วมลงทุน จ่ายตามหน่วยของงานที่ทำหรือรับจ้างควบคุมระบบกำจัดขยะมูลฝอย เช่น คิดค่าจ้าง ต่อหน่วยน้ำหนักหรือปริมาตรของมูลฝอยที่จัดเก็บหรือกำจัดได้จริง เป็นต้น

- 2.2) การสัมปทาน (Franchise) หมายถึง ท้องถิ่นมอบหมายให้เอกชน สัมปทานหรือสิทธิบริการหรือดำเนินการเก็บหรือกำจัดมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบ ของตนได้โดยเอกชนสามารถเลือกค่าบริการจากประชาชนได้ในอัตราไม่เกินที่ท้องถิ่น กำหนดให้และเอกชนจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ท้องถิ่นเป็นรายปีหรือรายเดือน ตามแต่จะต้องตกลงกัน

2.3) เอกชนลงทุนและบริหารกิจการเอง วิธีนี้เอกชนสามารถเรียกเก็บค่าบริการได้แต่ต้องติดต่อหาผู้ใช้บริการเอง ซึ่งผู้ใช้บริการอาจเป็นประชาชนทั่วไปหรือหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการอื่นก็ได้

2.4) หน่วยราชการท้องถิ่นและเอกชนร่วมลงทุนและบริหารกิจการ โดยการจัดตั้งบริษัทจำกัด โดยส่วนราชการจะต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียนซึ่งวิธีนี้ส่วนราชการที่จะลงทุนร่วมกับเอกชนอาจจะมีหนึ่งแห่งหรือหลายแห่งเข้าร่วมทุนกัน

2.5) ให้มีการลงทุนก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ และมีการใช้เครื่องจักรกลที่เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานในพื้นที่ โดยรัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน หรือรัฐสนับสนุนงบประมาณทั้งหมดหรือสมทบบางส่วนให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

2.6) ให้มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิมที่มีการดำเนินการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

2.7) มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยส่วนกลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ ระหว่างชุมชนหลายแห่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการนำระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานมาประยุกต์ใช้

2.8) ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายทั้งกับประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ผลิตขยะมูลฝอย หรือดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

3. มาตรการในการแก้ไขปัญหาทางด้านการบริหารจัดการ ได้แก่

3.1) ควรให้มีการจัดทำแผนหลักในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และแผนการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับชาติ และมีการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ตั้งแต่ระบบการเก็บขน การขนส่ง และกำจัด เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

3.2) กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ผู้ผลิตต้องนำกลับคืน เพื่อการลดปริมาณขยะมูลฝอย พร้อมทั้งมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลสภาพปัญหาจากการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนและแหล่งกำเนิดต่างๆ อย่างต่อเนื่องในแต่ละชุมชน และท้องถิ่นควรมีการจัดเตรียมที่ดินที่เหมาะสมสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอย

ในระยะยาว รวมทั้งให้มีการกำหนดสวณไว้เพื่อการกำจัดการขยะมูลฝอยในผังเมืองด้วย และ

3.3) จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถเปรียบเทียบหรือปรับให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา และมีการกำหนดองค์กรและหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแลการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

4. การได้รับการสนับสนุนจากส่วนงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้แก่

4.1) สนับสนุนให้มีกิจกรรม เพื่อปลูกฝังทัศนคติและสร้างค่านิยมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไปในการรักษาความสะอาดของชุมชน บ้านเมือง และสังคมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง รู้จักการคัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดของชุมชน ซึ่งได้แก่ที่พักอาศัย สถานประกอบการ สถาบันต่างๆ และโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ โดยอาศัยกลยุทธ์ของการคัดแยกขยะมูลฝอยออกเป็นประเภทต่างๆ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิธีการเก็บรวบรวมและขนส่ง รวมทั้งวิธีการกำจัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4.2) สนับสนุนงบประมาณ สิ่งจูงใจ ความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่เอกชนที่เข้ามาดำเนินธุรกิจด้านขยะมูลฝอย หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย เช่น การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงราคาสินค้าให้สอดคล้องกับราคาค่าต้นทุนจริงทางสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างของการเก็บภาษีสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษ เป็นต้น

4.3) ส่งเสริมการลงทุนแก่เอกชนที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดให้มีศูนย์ประสานข้อมูลการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

4.4) จัดให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ด้านวิชาการ และการบริหารจัดการแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย และสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย พัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2550). *คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเก็บรวบรวมขนส่งและกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

Pollution Control Department. (2007). *Manuals of Performance of Local Government Officials in the Collection, Transportation and Disposal of Hazardous Waste from Community*. Bangkok: Pollution Control Department.

กรมควบคุมมลพิษ. (2554). *สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2553*. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://aqmthai.servehttp.com/admin/pageInformation.php?id=9>

Pollution Control Department. (2012). *Summary of Pollution of the year 2553*. Retrieved February 9, 2017, from Colt <http://aqmthai.servehttp.com/admin/pageInformation.php?id=9>

กรมควบคุมมลพิษ. (2556). *สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555*. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://www.pcd.go.th/public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2009&id=16848>

Pollution Control Department. (2014). *Pollution of the year 2013*. Retrieved February 9, 2017, from Colt <http://www.pcd.go.th/public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2009&id=16848>

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2551). *คู่มือความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

Department of Local Administration. (2008). *Cooperation between Local Governments Manuals*. Bangkok: Department of Local Administration.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2544). *เกณฑ์ มาตรฐาน และแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

Department of Environmental Quality Promotion. (2001). *Criterion, Standard and Guidelines of Waste Management of Community*. Department of Environmental Quality Promotion.

- จิรพล สินธุนาวา และคณะ. (2534). “การประหยัดพลังงานทางเลือกสุดท้ายของมนุษย์”.
สารคดี, 7(19), 76 - 92.
- Sinthunawa, Jirapol et al. (2000). Saving of the final choice of energy.
Documentary, 7(19), 76 - 92.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2556). *รัฐธรรมนูญกับการกระจายอำนาจ*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Sumneing, Chaiphong. (2013). *Decentralization Constitution*. Chiang Mai: Institute for Public Policy Studies, Chiang Mai University.
- ไทยพับลิก้า. (2556). *กรมควบคุมมลพิษสรุปสถานการณ์ “อากาศ-น้ำ-ขยะ” ปี’55 พื้นที่ไหนอาการ อย่างไร*. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://thaipublica.org/2013/01/thepollution-situation-2012/>
- Thailand Publica. (2014). *Pollution Control Department findings. "Air - water - waste" areas where symptoms of '55!*. Retrieved February 9, 2017, from <http://thaipublica.org/2013/01/thepollution-situation-2012/>
- ไพโรจน์ พรหมสาสน์ และประสูติ เหลืองสมานกุล. (2539). “แนวคิดในการกำจัดขยะสมัยใหม่”. *วารสารท้องถิ่น*, 36(2).
- Phomsarn, Phairot and Huengsamankul, Prasood. (1996). “The New Concept of Waste Management”, *Local Journal*, 36(2).
- ภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร. (2558). *เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะ กำจัดขยะ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากขยะของประเทศญี่ปุ่น*. ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Kalyanamitra, Pisak. (2015). *Appropriate Technologies in Waste management, Creation and Utilization from Waste in Japan*. Pathumthani : Faculty of Humanity and Society, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- National Legislative Assembly. (2007). *The Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2550*. Bangkok: National Legislative Assembly.

- สัญญา เคนาภูมิ. (2556). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงสำรวจทางรัฐประศาสนศาสตร์”. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 3(2), 169-185.
- Kenaphoom, Sanya. (2013). “THE CREATING OF THE SURVEY RESEARCH CONCEPTUAL FRAMEWORK ON PUBLIC ADMINISTRATION”. *Valaya Alongkorn Review Journal*. 3(2), 169-185.
- _____. (2557ก). “ปรัชญาการวิจัย : ปริมาณ : คุณภาพ”. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์*, 3(2), 49-51.
- _____. (2014A). “Research Philosophy: Quantity Quality”. *Journal of Political Science and Law, Rajabhat Kalasin University*, 3(2), 49-51.
- _____. (2557ข). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการคิดเชิงเหตุผล”. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*, 16(1), 1-19.
- _____. (2014B). “Establish the Research Conceptual Framework in Public Administration by the Rational Conceptual thinking”. *Phetchabun Rajabhat Journal*, 16(1), 1-19.
- _____. (2557ค). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการจัดการความรู้”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 5(2), 13-32.
- _____. (2014C). “A Creation of a Research Conceptual Framework for Public Administration by Knowledge Management Methodology”. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani University*, 5(2), 13-32.
- _____. (2557ง). “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐประศาสนศาสตร์จากการทบทวนวรรณกรรม”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(1).
- _____. (2014D). “The creating of Quantitative Research Conceptual Framework of Public Administration by Literature Review”. *Udonthani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science*, 3(1).

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. (2543). *เกณฑ์มาตรฐาน และแนวทางจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

Office of Hazardous Waste Management, Pollution Control Department. (2000). *Criterion, Standard and Guidelines of Waste Management of Community*. Bangkok: Pollution Control Department : Ministry of Science, Technology and Environment.

ภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21

Local Leadership in The 21st Century

พระพลากร สุ่มงคโล (อนุนันท์),¹ พระครูปริยัติ วรเมธี,²
สยามพร พันธไชย³ และ พระมหาไทยน้อย สलगสิงห์⁴
PhraPhalakorn Sumangalo (Anupan),¹ Phrakhrupariyat Woramathree,²
Siamporn Panthachai³ and PhramahaThainoi Salangsing⁴

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนการบริหารท้องถิ่นก็เช่นกันจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องคุ้มครองอธิปไตยและทางด้านสังคม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงจะนำพาองค์กรประสบผลสำเร็จและบรรลุผลตามภารกิจได้ ต้องรู้จักหาวิธีในการจัดการกับความหลากหลายที่มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ผู้นำจะต้องมีการตัดสินใจที่รวดเร็วมากขึ้น เข้าใจถึงการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เข้าใจและเข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น และสามารถนำแนวความคิดที่หลากหลายของประชาชนมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น ผู้นำที่ดีต้องประกอบไปด้วยการมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน มีการตัดสินใจที่ตีความคุณธรรม มีความรู้และสติปัญญาตลอดทั้งวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอเป็นผู้กล้ายอมรับผิด ยึดหลักทศพิธราชธรรมประจำใจมีจิตใจโอบอ้อมอารี เป็นผู้มีความรู้คู่ด้วยคุณธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำท้องถิ่น ศตวรรษที่ 21

^{1,2} อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

^{3,4} อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

^{1,2} Lecturers, Department of Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University College, Buddhist College Roi Et

^{3,4} Lecturers, Department of Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University College, Buddhist College Roi Et

Abstract

Changes in the 21st century is going to continue the social, economic, political, as well as the local administration as well. Organizations need to protect sovereignty and social. Executives with high leadership will lead the organization successfully and fulfill its mission. Must know how to handle a greater variety. Changes to rapid technological globalization. Leadership needs to be decided more quickly. Understanding the development of new approaches to accept the innovations that changed in a good way. Understandable and accessible to more people. And can lead to a variety of concepts to define a common strategy even further. Good leaders must be equipped with the intelligent. Building relationships between individuals is subordinate. To the idea of others to honor colleagues. A good decision Love justice. Knowledge and wisdom throughout the emotional maturity as well. Are monitored regularly as the brave concession. Virtues of the principle that a liberal mind. A knowledgeable partner with integrity.

Keywords: Local Leadership, The 21st century

บทนำ

ปัจจุบันโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต อันเนื่องมาจากผลการเปลี่ยนแปลงหลายประการ บทบาทของผู้นำท้องถิ่นก็เช่นกัน ในแต่ละกาลสมัยย่อมขึ้นอยู่กับภารกิจและความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศตวรรษที่ 21 สังคมชุมชนมีความสลับซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นจึงต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในอนาคตผู้นำท้องถิ่นจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานภารกิจของท้องถิ่นทั้งการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่น การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมทางด้านสังคมเมื่อสังคมโลกเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น

ทำให้ลักษณะความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดปะทะกันขึ้น องค์ความรู้มีอย่างมากมายเชื่อมโยงถ่ายทอดจากที่ไกล เรียกได้ว่าสังคมโลกเปิดกว้างทางองค์ความรู้ และในยุคปัจจุบันสังคมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก นักคิดในแวดวงต่างๆ ของโลกและไทยต่างให้ความสนใจกับสภาพสังคมเป็นอย่างยิ่ง นักคิดทั้งหลายเรียกสังคมของมนุษยชาติในอนาคตว่า ยุคคลื่นลูกที่สาม (The third wave) โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน

สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่จุดเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ เมื่อประชาชนเริ่มต้นตัวและสนใจความเป็นไปของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน สภาวะดังกล่าวมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ข้ามพ้นสถานการณ์วิกฤต (ดวงตา ราชอาษา, 2559) ทิศทางของผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีการพัฒนาในมิติด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การพัฒนาความเข้มแข็งชุมชน การเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (รณิดา มนต์ขลัง, 2559) การปกครองท้องถิ่นเกิดจากความจำเป็นในเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะโดยรัฐบาลส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคได้กระจายอำนาจในการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการบางส่วนไปให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว อีกทั้งยังสอดคล้องกับสภาพปัญหาวิถีชีวิต จารีตประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ ได้มากกว่า นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจโดยตรงในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นอีกด้วย (เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, 2548) จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้น ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามที่ William A. Robson (1981) กล่าวว่า “การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศที่รัฐจัดตั้งขึ้นโดยมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง (Autonomy) แต่ต้องไม่มากจนมีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และมีองค์กรที่จำเป็น (Necessary Organization) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความมุ่งหมายของ

การปกครองท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นค่านิยมที่ยึดการปฏิบัติเป็นฐานของผู้นำท้องถิ่น ในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบไปด้วย 7 คุณลักษณะ ดังนี้ (1) กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Visioning Together) (2) นำร่วมกัน (Leading Together) (3) เรียนรู้ด้วยกัน (Learning Together) (4) สร้างชุมชน (Building Community) (5) พัฒนาพลัง (Developing Energy) (6) ปฏิบัติการร่วมกัน (Acting Together) และ (7) มีการสื่อสาร (Communicating)

การปกครองส่วนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ 1) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศทุกจังหวัด มี 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 2) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีการบริหารจัดการไม่เหมือนกับรูปแบบทั่วไป จะมีขึ้นเป็นกรณี ส่วนใหญ่จะเป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะใช้รูปแบบทั่วไปมาใช้ในการปกครอง ปัจจุบันมีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาที่เป็นประเภนี้ ตำแหน่งทางการบริหารของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีผู้บริหารคือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใน เทศบาล มีผู้บริหารคือ นายกเทศมนตรี ในองค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้บริหารคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในกรุงเทพมหานคร มีผู้บริหารคือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในเมืองพัทยา มีผู้บริหารคือ นายกเมืองพัทยา สำหรับคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีต้องประกอบไปด้วยการมีความคิดสร้างสรรค์สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา มีการตัดสินใจที่ีรักความยุติธรรมมีความรู้และสติปัญญาตลอดทั้งวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงานมีความคิดริเริ่มและเข้าใจกิจกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวางมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอเป็นผู้กล้า ยอมรับผิดและเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกที่ดีทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรรู้จักหาวิธีในการจัดการกับความหลากหลายที่มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี ในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้นำจะต้องมีการตัดสินใจที่รวดเร็วมากขึ้น เข้าใจถึงการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ เข้าใจและเข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น และสามารถนำแนวความคิดที่หลากหลายของประชาชนมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

บทบาทผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21

การที่รัฐหรือประเทศจะดำรงอยู่ได้นั้น คนในสังคมจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องคุ้มครองอธิปไตยและคนในสังคม องค์กรที่รัฐหรือประเทศต่างๆ ได้จัดตั้งขึ้นในลำดับแรกๆ ได้แก่องค์กรทางปกครอง และการดำเนินงานขององค์กรในทางปกครอง จำเป็นต้องมีวิธีการบริหารจัดการที่ดีจึงจะสามารถคุ้มครองป้องกันประชาชนพลเมืองและอธิปไตยของรัฐได้เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งขององค์การทางปกครอง ได้แก่ การสร้างความอยู่ดีกินดีให้ประชาชนพลเมืองของตน ฉะนั้นองค์กรทางปกครองจึงต้องพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ประชาชนพลเมืองมีสภาวะความเป็นอยู่ที่ดี (Well Being) การที่รัฐจะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนพลเมืองได้ดีนั้นรัฐหรือประเทศนั้นจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นมา (เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, 2548) ตามที่ (พระพลากร สมงคโล (อนุพันธ์), 2557) กล่าวไว้ว่าการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดจากเหตุผลความจำเป็นในเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้ทันต่อการแก้ไขปัญหาและตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขทั้งการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกระทำไ้รวดเร็วและสอดคล้องกับสภาพปัญหา วิถีชีวิต จารีตประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนทั้งเป็นการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สรุปว่า บทบาทผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 คือ การรู้จักหาวิธีการจัดการกับความหลากหลายในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี โดยการขับเคลื่อนบูรณาการแนวคิด การพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์กรเข้าไปถึงการพัฒนาแนวใหม่ๆ รวมถึงการส่งเสริมประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี

ผู้นำหมายถึง ความสามารถที่สามารถชักจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ซึ่งการที่ผู้นำจะสามารถชักจูงใจให้กลุ่มบุคคลหรือบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเพื่อทำให้

เป้าหมายบรรลุผล นอกจากผู้นำจะต้องมีเทคนิคการเป็นผู้นำแล้ว ยังจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดีอีกด้วย (จุมพล นิมพานิช, 2551) กล่าวว่าจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีความคิดสร้างสรรค์ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มักมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีแรงจูงใจสูงอยากรู้ อยากเห็น ละเอียดอ่อนต่อปัญหา มีความคิดคล่องแคล่วยืดหยุ่นเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม มีความสามารถในการตีความและเตรียมการต่างๆ มีอารมณ์ขัน ใช้ถ้อยคำได้คล่องแคล่วนับถือตัวเอง ชยัน รู้จักตนเอง เป็นต้น การมีความคิดสร้างสรรค์เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งสำหรับผู้นำเพราะใช้การกระตุ้นเร้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานอยากปฏิบัติงาน

2) มีการตัดสินใจที่ดี หมายถึง การตัดสินใจปัญหาต่างๆ ในทางที่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง โดยมีข้อผิดพลาดน้อย นั้นหมายความว่าในการตัดสินใจแต่ละครั้ง จะต้องได้มีการศึกษาปัญหาต่างๆ ก่อนมีเหตุผลที่ดีและทำลงไปด้วยความระมัดระวัง คำนึงถึงปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นข้างหน้า และเมื่อตัดสินใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลังจากได้ศึกษาปัญหาอย่างดีแล้วจะต้องกระทำลงไปด้วยความเด็ดเดี่ยว

3) มีความยุติธรรมมีความเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ความยุติธรรมคือ การปฏิบัติตนเป็นกลางไม่เอนเอียงในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใด ความยุติธรรมในที่นี้ก็คือความเที่ยงธรรมนั่นเอง ไม่เกี่ยวกับความยุติธรรมทางกฎหมายเพราะความยุติธรรมในแง่กฎหมายพลิกแพลงได้สำหรับความเห็นอกเห็นใจนั้นประกอบไปด้วยความเมตตา กรุณา ปราณี สงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในลักษณะนี้ไม่เสียประโยชน์กับส่วนรวม ผู้นำที่คอยเอาใจใส่ในเรื่องทุกข์เรื่องสุขของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือใต้ปกครองมากจะเป็นเครื่องช่วยผูกมัดจิตใจกันและกันผลที่ได้คือจะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือใต้ปกครองทำงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ดี

(พยอม วงศ์สารศรี, 2540) ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีว่ามี 10 ประการ คือ

1. มีความรู้และสติปัญญา
2. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
3. มีความเข้าใจกิจกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวาง
4. ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
5. มีทัศนคติที่ดีด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์
6. มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ
7. มีความคิดริเริ่ม

8. เป็นผู้กล้ายอมรับผิด
9. ให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน
10. เป็นผู้ฟังและอำนวยความสะดวกที่ดี

(รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 45) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำไว้ว่า ผู้นำที่ดีมักมีคุณลักษณะเฉพาะอย่างเหมือนกัน และมีคุณลักษณะบางประการที่เหนือกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้นำ คนที่เป็นผู้นำนั้นจะต้องมีคุณลักษณะบางประการที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดา มีดังนี้

1. เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา
3. จูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามการติดต่อสื่อสาร
4. มีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและบุคลากร
5. สร้างอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมนุษย์จึงต้องมีกฎเกณฑ์ในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์กฎเกณฑ์นี้คือ กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี ดังนั้นผู้นำที่ดีจึงต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เพื่อเป็นการปลูกฝังความคิดและทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรม (พระพลกร สมมงคล (อนุพันธ์), 2559 : 287)

สรุปว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีต้องประกอบไปด้วยการมีความคิดสร้างสรรค์สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชามีการตัดสินใจที่ดี รักความยุติธรรมมีความรู้และสติปัญญาตลอดทั้งวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงานมีความคิดริเริ่มและเข้าใจกิจกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวางมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอเป็นผู้กล้ายอมรับผิดและเป็นบุคคลที่อำนวยความสะดวกที่ดีทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

บางท่านถือว่าเป็นแบบเดียวกันกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ถือเป็นภาวะผู้นำรูปแบบหนึ่งที่สมาชิกของกลุ่มมีบทบาทการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ สมาชิกกลุ่มผู้นำแบบประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากกว่า และจะไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความเกรงกลัวในตัวผู้บังคับบัญชา หากแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีโอกาสแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย ในการปฏิบัติงานบริหารของผู้บังคับบัญชานี้มักจะเป็นไปในทำนองที่ว่า สิ่งต่างๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมักให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจจะกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น ผู้นำชนิดนี้จะพยายามส่งเสริมให้มีการแสดงออกทางความคิดเห็นได้ และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ได้ด้วย ผู้มีบุคลิกประชาธิปไตยนั้นมักได้แก่บุคคลซึ่งมีความคิดเห็นเป็นของตนเองไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นผู้อื่น เป็นคนที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ง่าย มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต รู้จักประนีประนอม ไม่ชอบตัดสินใจหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้คำสั่งรุนแรง มีขันติธรรม อดทนรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่มีมากมีการเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานได้เสนอความคิดเห็นหรือคำแนะนำต่างๆ เป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ใต้บังคับ เมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น

ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน รวมถึงการปฏิรูปการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยนั่นเองด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการเมือง การบริหารองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นหลายประการ ได้แก่ (อรทัย ก๊กผล, 2552) 1) การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกท้องถิ่น 2) การเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และรายงานผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การให้สิทธิประชาชนสามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ และ 4) การให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งการลงประชามติท้องถิ่น

สรุปว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และจะเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ได้ด้วย และให้สิทธิประชาชนสามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ การให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งการลงประชามติท้องถิ่น

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สภาพของโลกปัจจุบันเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นี้ ถ้าเราติดตามข่าวสารข้อมูลจะพบว่าทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ครอบครัว วิถีชีวิตมีแนวโน้มไม่ไปในทางที่มีวิกฤตหรือเรียกได้ว่าปั่นป่วน เราจะพบปัญหาต่างๆ มากมาย และมีแนวโน้มที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวร้ายลง สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่จุดเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญเมื่อประชาชนเริ่มต้นตัวและสนใจความเป็นไปของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนสภาวะดังกล่าวมีส่วนต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ข้ามพ้นสถานการณ์วิกฤติ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากการนำการเปลี่ยนแปลงเป็นความรับผิดชอบของผู้นำที่สำคัญ และเป็นที่ต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง มีความจำเป็นที่ต้องกระตุ้นและเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการจะนำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสู่เป้าหมายสิ่งที่ดีกว่าในสภาวะที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์ในแทบทุกๆ เรื่อง และกล่าวกันว่า ถ้าเราไม่สามารถปรับตัวเองหรือเปลี่ยนแปลงตัวเองเราก็คงจะไม่รอด หรือถึงขั้นอาจจะต้องสูญเผ่าพันธุ์ได้ (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556)

อย่างไรก็ตาม ถ้ามนุษย์เราไม่ได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญที่ทำให้เราจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปเราก็ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรืออาจต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวที่ว่า “นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นดาว” ดังที่ท่าน (พุทธทาสภิกขุ, 2554) ให้ความหมายว่า ถ้าคนไม่รู้ตัวว่าอากาศและสภาพแวดล้อมที่มันอยู่กำลังมีมลพิษหนัก หรือปลาไม่รู้ตัวว่าน้ำที่มันอาศัยอยู่กำลังเน่า พวกมันไม่ได้เตรียมตัวที่จะเปลี่ยนแปลง หรือไม่ได้ปรับตัวให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง หรือหาที่อยู่ใหม่ โดยเฉพาะจำฝูงหรือตัวผู้นำ มีความสำคัญที่จะต้องเรียนรู้ก่อน เพื่อริเริ่มเปลี่ยนแปลงที่ตัวเองก่อนและจะต้องกระตุ้นให้ตัวอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามเพื่อที่จะนำตัวอื่น ไปสู่ที่ใหม่ที่ดีกว่าเดิมผู้นำ จำเป็นต้องเป็นผู้ริเริ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เหมือนกับเป็นหยดน้ำหยดแรก ที่กระจายออกไปทำให้เกิดวงอิทธิพลแผ่ออกไปรอบๆ และความสำเร็จในการนำการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องอาศัยพฤติกรรม หรือการกระทำหลายๆ อย่างของผู้นำ เช่น พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองในองค์กร การบริหารจัดการ การมุ่งใจ การสร้างอารมณ์ทางบวกและความกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา การให้ผลตอบแทน การสนับสนุน รวมถึงการให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม แต่อิทธิพลนั้น เป็นการให้อำนาจแก่ผู้ตามให้กลับกลายมาเป็นผู้นำ และผู้ที่เปลี่ยนแปลงหน่วยงาน ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงได้รับการมองว่าเป็นกระบวนการที่เป็นองค์รวม และเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำ ในระดับต่างๆ ในหน่วยงานย่อยขององค์กรผู้นำจะมีการถ่ายทอดอิทธิพลที่ความรับผิดชอบ และอำนาจที่สำคัญ และจัดข้อจำกัดการทำงานที่ไม่จำเป็นออกไป ผู้นำมีการดูแลสอน ทักทายให้แก่ผู้ตามที่มีความจำเป็นต้องแก้ปัญหา ต้องการการริเริ่ม การกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ การกระตุ้นการแข่งขันความคิด การตระหนักในข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม รวมทั้งส่งเสริมการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ในการบริหารความขัดแย้งต่างๆ ผู้นำจะทำการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร และระบบการบริหาร เพื่อเน้นและสร้างค่านิยมและวัตถุประสงค์หลักขององค์กร (โสภณ ภูเก้าล้วน, 2559) <https://www.gotoknow.org/posts/108887>

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) จึงประกอบไปด้วย

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) หรือการมี

คุณลักษณะพิเศษ (Charisma) ที่มีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหาร
อารมณ์และมีจริยธรรม

2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) เป็นการจูงใจให้เกิด
แรงบันดาลใจในการทำงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การสร้างเจตคติและการคิด
ในแง่บวกและกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา

3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) เป็นการกระตุ้นความ
พยายามของผู้ตาม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เพื่อการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหา
กระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมุติฐาน เปลี่ยนกรอบการมองปัญหา และมีการแก้ปัญหาอย่าง
เป็นระบบ

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration)
เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะที่เป็นปัจเจกชน การเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึง ความต้องการ
และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการติดต่อสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการแนะนำ
และการมอบหมายงาน มีการพัฒนาหรือสนับสนุนในการทำงานเพื่อให้บุคคลสามารถ
บรรลุเป้าหมายของส่วนตนและส่วนรวม

5. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะนึกถึงสิ่งที่ตัวเองเคยทำผิดพลาด
ในฐานะที่เป็นบทเรียนและพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองตลอดเวลา

6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความ
ไม่แน่นอน ตลอดจนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

7. เป็นผู้มองการณ์ไกล โดยมีความสามารถในการคาดการณ์ไปข้างหน้า
ทั้งในด้านโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถที่จะทำให้เกิดความหวังและความฝัน
ของทีมงานกลายเป็นจริง

สรุปว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) หมายถึง
ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการบริหารงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพล
ต่อผู้ตามและผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงาน
ให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูง
ขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม
จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม
ผู้นำจึงจะดำเนินการเป็นผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงโดยการตรวจวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง
ระบุการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง กำหนดและมอบหมายความรับผิดชอบซึ่งกระบวนการ

ที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์

ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำตามสถานการณ์ได้ให้ความสำคัญในสถานการณ์ที่เป็นวุฒิภาวะ (Maturity) ของบุคคลเพียงอย่างเดียวในการวิเคราะห์ธรรมชาติของสถานการณ์โดยวุฒิภาวะ ให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถที่ตั้งเป้าหมายไว้สูง แต่อยู่ในวิสัยที่สามารถนำมาปฏิบัติได้รวมถึงความเต็มใจและความสามารถที่จะรับผิดชอบและจากประสบการณ์ของบุคคลหรือของกลุ่มที่บุคคลมีระดับวุฒิภาวะที่เกี่ยวข้องกับงานในระดับสูงไม่เพียงแต่จะมีความรู้ความสามารถประสบการณ์และแรงจูงใจที่อยากจะทำงานแล้วยังมีความเชื่อมั่นในตนเองและยอมรับตนเอง (Self-respect) ตัวแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership Model) พัฒนาขึ้นโดย Paul Hersey และ Kenneth Blanchard ในปี 1977 ในระยะแรกเรียกว่า ทฤษฎีวงจรชีวิตของภาวะผู้นำ (Life-Cycle Theory Of Leadership) แบ่งพฤติกรรมออกเป็นสองมิติเช่นเดียวกับการวิจัยที่รัฐโอไฮโอ คือ พฤติกรรมมุ่งงาน (Task Behavior) ซึ่งผู้นำจะให้บุคคลหรือกลุ่มได้ทำหน้าที่และมีความรับผิดชอบในงานว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไร และที่ไหน ส่วนพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ (Relationship Behavior) ซึ่งผู้นำจะให้การติดต่อสื่อสารแบบสองทางหรือมากกว่า (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557 : 21) ความสำเร็จของการเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ กล่าวคือ การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับความสอดคล้องความเหมาะสมระหว่างปัจจัยผู้นำกับปัจจัยด้านสถานการณ์ต่างๆ ให้ถูกต้องและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เหล่านั้นให้ได้ จึงจะเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ คือสามารถนำผู้อื่นได้ ดังนั้นตามแนวทางนี้ใครก็ตามที่ประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นผู้นำได้ (สุนทร วงศ์ไวยวรรณ, 2535 : 246)

สรุปว่า ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำตามสถานการณ์ได้ให้ความสำคัญในสถานการณ์ที่เป็นวุฒิภาวะ (Maturity) ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับ

ประสิทธิผลให้ถูกต้องและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เหล่านั้นให้ได้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมายเกิดประสิทธิผลใครก็ตามที่ประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้องและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นผู้นำได้

ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

(Sandmann & Vandenberg, 1995) อาจารย์ประจำ Michigan State University East Lansing, Michigan ได้วิจัยเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อภาวะผู้นำศตวรรษที่ 21 (a framework for 21st century leadership) ได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำแบบปฏิบัติการชุมชน (Community Action Leadership Development: CALD) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบปฏิบัติการชุมชน มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ 1) ขั้วเคลื่อนด้วยปรัชญาองค์รวม (Holistic Philosophy) เกี่ยวกับชุมชน วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ และการกระทำ เป็นการบูรณาการแนวคิด “การพัฒนาชุมชน” ที่มุ่งการเสริมสร้างสปิริตของกลุ่ม สร้างความผูกพัน ความรักดี อัตลักษณ์ และความเต็มใจในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม ซึ่งเข้ากับแนวคิด “การพัฒนาองค์กร” ที่มุ่งเสริมสร้างความสามารถของกลุ่ม เพื่อให้สามารถทำงานตามเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวคิด “การพัฒนาภาวะผู้นำ” ที่มุ่งความเจริญเติบโตในความสามารถของรายบุคคลให้เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาองค์กร 2) เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่ยึดการปฏิบัติเป็นฐาน 7 ประการ สำหรับค่านิยมที่ยึดการปฏิบัติเป็นฐาน 7 ประการนั้นประกอบด้วย (1) กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Visioning Together) การมองอนาคตร่วมกันของกลุ่มเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพราะวิสัยทัศน์เป็นเสมือนจิตวิญญาณที่แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของการทำงานที่มีความหมาย สร้างพลังกระตุ้นและจูงใจผู้ปฏิบัติ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงขอบข่ายงานที่ปฏิบัติ (2) นำร่วมกัน (Leading Together) ทุกคนต่างมีบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการและการปฏิบัติของกลุ่ม สร้างความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญให้เกิดขึ้นด้วยการสื่อสารที่เปิดเผยและอย่างจริงใจ ทุกคนต่างมีบทบาทในการเป็นต้นแบบ การสร้างแรงบันดาลใจ การสอน การมอบหมายงาน และการบริการซึ่งกันและกัน (3) เรียนรู้ด้วยกัน (Learning Together) การพัฒนาภาวะผู้นำปฏิบัติการ

แบบชุมชนยึดความรู้เป็นฐาน ทุกคนต่างมีความรู้ของตนเอง และต่างช่วยกันสร้างความรู้ใหม่จากวงจรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนผล (4) สร้างชุมชน (Building Community) หัวใจสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบปฏิบัติการชุมชนคือการใส่ใจต่อชุมชนด้วยหลักความสัมพันธ์กลุ่ม (Intragroup Relationships) ที่เข้มแข็งและอย่างไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผ่านกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ การนำ การเรียนรู้ และการปฏิบัติร่วมกัน ความเป็นชุมชนสะท้อนให้เห็นได้จากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและความผูกพัน การยอมรับในความหลากหลาย การสร้างสิ่งใหม่ และการบริหารความขัดแย้ง (5) พัฒนาพลัง (Developing Energy) เป็นพลังร่วมกันของกลุ่ม ที่จะเกิดขึ้นได้จากการมุ่งพัฒนาองค์กรหรือการสร้างศักยภาพของกลุ่มจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ การเรียนรู้ การวางแผน การตัดสินใจ และการปฏิบัติ (6) ปฏิบัติการร่วมกัน (Acting Together) ด้วยความเป็นทีม (Teamwork) เพื่อมุ่งบรรลุผลในการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการวิเคราะห์เชิงการเมือง และเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการกับสินทรัพย์และทรัพยากรของชุมชน ผู้นำที่ได้รับมอบหมายต้องผูกพันกับกระบวนการให้สวัสดิการกับกลุ่ม หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจและการควบคุม (7) มีการสื่อสาร (Communicating) จะต้องมีการสื่อสารระหว่างกันที่เข้มแข็ง ผ่านการปฏิบัติการสนทนาร่วมกัน (Dialogue) โดยฟังเพื่อเข้าใจ สะท้อนผลความเห็น เปิดใจกว้าง และหาข้อตกลงร่วมกันจากนานาทัศนะ 3) การตรวจสอบบทบาทของผู้นำที่ได้รับมอบหมายสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำแบบการปฏิบัติชุมชน และ 4) การประยุกต์ใช้หลักการเชิงเทคนิคเพื่อบรรลุในค่านิยมและกระบวนการ

สรุปว่า สิ่งที่จะเป็น “จุดเน้นใหม่” สำหรับศตวรรษที่ 21 คือ การรู้จักหาวิธีในการจัดการกับความหลากหลายที่มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี ในยุคโลกาภิวัตน์ผู้นำจะต้องมีการตัดสินใจที่รวดเร็วมากขึ้น เข้าใจถึงการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ เข้าใจและเข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น และสามารถนำแนวความคิดที่หลากหลายของประชาชนมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

ภาวะผู้นำในอนาคต

ผู้นำในทศวรรษหน้าของภาครัฐโดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะของผู้นำให้มีภาวะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว เพื่อรองรับในการบริหารจัดการให้ทันทั่วทั้ง การเลือกผู้นำในทศวรรษหน้า

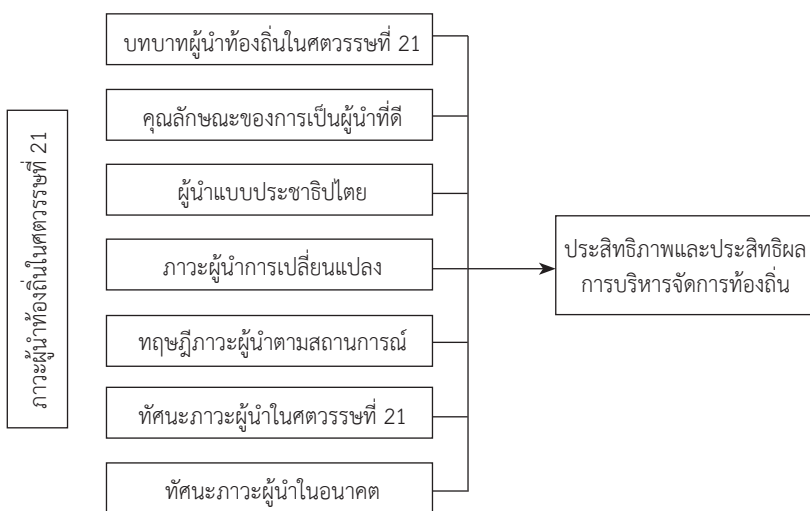
ควรจะต้องพิจารณาในสิ่งต่างๆ ประกอบกันหลายๆ อย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะคุณสมบัติของผู้นำ พฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ประสบการณ์ จริยธรรม หรือในด้านอื่นๆ มาผสมผสานประกอบกันด้วยเพื่อให้ผู้นำที่มีความพร้อมมากที่สุดอันจะนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและเกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป (<http://feu-team2.blogspot.com/2012/04/blog-post.html>) ดังนี้

1. ผู้นำจะต้องมีหลักทศพิธราชธรรมประจำใจ
2. ผู้นำจะต้องมีความรู้ มีปัญญาที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
3. ผู้นำจะต้องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
4. ผู้นำจะต้องขยันคิด ขยันทำ มีความทะเยอทะยาน และมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา
5. ผู้นำจะต้องเสียสละให้ประโยชน์ส่วนรวมและไม่ยึดประโยชน์เอามาเป็นของตนและพวกพ้อง
6. ผู้นำจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรม มีเหตุผล ไม่หลงอำนาจ กระทำด้วยความชอบธรรมไม่ทำตามอำเภอใจ
7. ผู้นำต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดี
8. ผู้นำต้องมีความโปร่งใสและมีความเสมอภาคต่อทุกคน
9. ผู้นำต้องมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานกับบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ได้อย่างสอดคล้องกัน
10. ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ในการวางแผนล่วงหน้าเสมอ และต้องรู้เขารู้เราด้วย
11. ผู้นำไม่ควรมีธุรกิจเป็นของตัวเอง หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวกับธุรกิจของพวกพ้อง
12. ผู้นำจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความยืดหยุ่นเห็นใจผู้อื่น
13. ผู้นำจะต้องมีความอดทนและกล้าหาญ รวมทั้งมีความรับผิดชอบ
14. ผู้นำจะต้องมีบุคลิกภาพสง่างาม และมีจิตใจโอบอ้อมอารี เมตตาธรรม
15. ผู้นำควรมีทักษะหลายๆ ด้าน และทำงานติดต่อสื่อสารกันเป็นทีม

สรุปว่า ผู้นำต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีจะต้องยึดหลักทศพิธราชธรรมประจำใจมีจิตใจโอบอ้อมอารี เมตตาธรรมพร้อม

ทั้งความรู้คู่คุณธรรม มีบุคลิกภาพสง่างาม วิสัยทัศน์กำหนดกลยุทธ์ในการวางแผนล่วงหน้าเสมอข้อดีสูงสุดจริยธรรม มีเหตุผล ไม่หลงอำนาจทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ดังนั้น ภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ที่จะสามารถนำพาหรือยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการกำหนดภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 นี้ ผู้เขียนพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ภาวะผู้นำท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 จากทั้ง 7 คุณลักษณะดังกล่าวสามารถสรุปเป็นผังโน้ตทัศน์ตามความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (สัญญา เคนาภูมิ, 2557 : 33-42) ดังนี้

บทสรุป

ท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตการที่รัฐหรือประเทศจะดำรงอยู่ได้นั้น จำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องคุ้มครองอธิปไตยและคนในสังคม ได้แก่ องค์กรทางปกครอง การบริหารท้องถิ่นก็เช่นกันต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงเพื่อนำพองค์การทางปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จและบรรลุผล

ตามภารกิจ ผู้นำต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยรู้จักหาวิธีในการจัดการกับความหลากหลายที่มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี ในยุคโลกาภิวัตน์ผู้นำจะต้องมีการตัดสินใจที่รวดเร็วมากขึ้น เข้าใจถึงการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเข้าใจและเข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น และสามารถนำแนวความคิดที่หลากหลายของประชาชนมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันให้ดียิ่งขึ้นคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีต้องประกอบไปด้วยการมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน มีการตัดสินใจที่ดี รักความยุติธรรม มีความรู้และสติปัญญาตลอดทั้งวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้กล้ายอมรับผิด ควรยึดหลักทศพิธราชธรรมประจำใจ 10 อย่าง ซึ่งเป็นหลักธรรมของพระราชาหรือของผู้ปกครองบ้านเมือง ประกอบไปด้วย 1) ทาน 2) ศีล 3) บริจาค 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความอ่อนโยน 6) ความเพียร 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน และ 10) ความเที่ยงธรรม นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วผู้นำต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงตนอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีสติและความรอบคอบ พร้อมทั้งเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมา ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 ผู้นำต้องมีการปรับตัวให้ทันการการเปลี่ยนแปลงของสังคม พร้อมทั้งประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้ปกครอง โดยยึดหลักธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองที่เรียกว่าทศพิธราชธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2551). *ผู้นำ อำนาจ และการเมืองในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ฉบับปรับปรุง. นนทบุรี: ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Nimpanich, Chumphon. (2008). *Leadership, Powers And Politics In Organization*. (3rd ed.). Revised Edition. Nonthaburi: Party Cookbook Academic Office, Sukhothai Thammathirat Open University.
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2548). *การบริหารราชการไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- Meesomnai, Chalermpong. (2005). *Thai Administration Administration*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- ดวงตา ราชอาษา. (2559). บทบาทของผู้นำในกระบวนทัศน์ใหม่. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(2).
- Rach-a-Sa, Duangta. (2016). The Role Of Leaders In The New Paradigm. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 3(2).
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2540). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- Wongsarasri, Phayom. (1997). *Human Resource Management*. (6th ed.). Bangkok: Rajabhat Institute Suan Dusit.
- พระพลากร สมมงคล (อนุพันธ์). (2557). *ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักอริยฐานธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์นี้พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Phra Phalakorn Sumangalo (Anupan). (2014). *Opinion Of Personnel On Adhitthanadhamma-Based Administration Of Local Administration, Jangham District, Roi-Et Province*. This Thesis Is Master Of Buddhist Studies. Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- _____. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี. *วารสารวิชาการธรรม ทรรศน์*, 16(3).
- _____. (2016). The Relationship Between Law And Morality, Ethics, Religion And Customs. *Journal Dhammathas*, 16(3).
- พุทธทาสภิกขุ. (2554). *นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นน้ำ*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2554, จาก https://www.Thaitv3.com2 buddhist_life
- Buddhist monks Bhikkhu. (2011). *The birds do not see the blue fish do not see the water*. Retrieved November 22, 2011, from https://www.Thaitv3.com2bud-dhist_life
- รณิดา มนต์คลัง และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 3(2).

Monkhlung, Ranida. (2016). Factors Influencing The Success Of Adopting The Elderly Health Service Policy Into Practice. Of The Local Administrative Organization. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 3(2).

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

Prasertsri, Rangsan. (2001). *Leadership*. Bangkok: Thanathach Printing.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Jongwisarn, Ruttikorn. (2013). *Research Theory And Development Approach*. Bangkok: Chulalongkorn University.

วิโรจน์ สารัตนะ. (2557). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและนวัตทัศน์ร่วมสมัยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

Saratthana, Viroj. (2014). *Leadership, Theories, And Contemporary Contemporary Views*. Bangkok: Thipayawisut.

สัญญา เคนาภูมิ. (2557จ). รูปแบบการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยทางการบริหารจัดการ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(3), 33-42.

Kenaphoom, Sanya. (2014e). Research Framework For Management Research Concepts. *Journal Of Mahasarakham Rajabhat University (Humanities And Social Sciences)*, 8(3), 33-42.

สุนทร วงศ์ไวยวรรณ. (2535). *ผู้นำในองค์กร*. หน่วยที่ 5 ในเอกสารการสอนชุดวิชา องค์กรและการจัดการงานบุคคล. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Wongwisayawan, Sunthorn. (1992). *Leadership In Organization*. Unit 5 In The Instructional Package. Organization And Personnel Management. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

โสภณ ภูเกล้าวัน. (2559). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/108887>

Phukaoluan, Sophon. (2016). *Transformational Leadership*. Retrieved February 22, 2017, From <https://www.gotoknow.org/posts/108887>

- อรทัย กักผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*.
กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- Kokpol, Orathai. (2009). *People's Participation Handbook For Local Administrators*. Bangkok: Charansanitwong Printing.
- William A. Robson. (1981). "Local Government" In Encyclopedia Of Social Science. Vol. New York : McMillan.
- Sandmann, L. R., & Vandenberg, L. (1995). A framework for 21st century leadership. *Journal of Extension*, 33(6). Retrieved from <http://www.joe.org/joe/1995december/a1.html>

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยมีขอบเขตเนื้อหา ในสาขา ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การตลาด นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเกษตร สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม สารสนเทศศาสตร์ ครอบคลุมสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 6 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ และบทความพิเศษ บทความที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์นี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer reviews) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการ งานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) และบทความปริทัศน์ (Article review)

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด

3. จำนวนหน้า บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 12 หน้า ขนาด เอ 4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 **ชื่อเรื่อง (Title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทย ขึ้นก่อน

1.2 **ชื่อผู้นิพนธ์และที่อยู่** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ หรือ E-mail ของผู้นิพนธ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.

1.3 **บทคัดย่อ (Abstract)** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์ อย่างต่อเนื่องกัน บทคัดย่อภาษาไทย ไม่ควรเกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.4 **คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords)** ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.5 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.6 **วิธีดำเนินการวิจัย** ให้ระบุรายละเอียด สิ่งที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัย ขอบเขต อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และแปรผลข้อมูล รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.7 **ผลการศึกษา (Results)** แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัย อย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ

ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.8 สรุปผลและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) ซึ่งแจ้งว่าผลการศึกษาดูตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัยซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น แยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press) ด้วยรูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style) ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษา คู่กันคือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ กรณีที่เอกสารอ้างอิงที่ถูกตีพิมพ์โดยไม่มีชื่อภาษาอังกฤษเลยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษตามด้วยวงเล็บ Inthai กรณีการสัมภาษณ์ให้ระบุชื่อสกุลผู้รับสัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ตำแหน่ง (ถ้ามี) วันเดือนปีที่สัมภาษณ์การสัมภาษณ์ที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

2. บทความทางวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทคัดย่อ

2.4 คำสำคัญ

- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง

3. บทความทั่วไป

- 3.1 ชื่อเรื่อง
- 3.2 ผู้แต่ง
- 3.3 บทนำ
- 3.4 เนื้อหา
- 3.5 บทสรุป
- 3.6 เอกสารอ้างอิง

4. บทวิจารณ์หนังสือ

- 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
- 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
- 3.3 บทวิจารณ์

5. บทความปริทัศน์ (Article Review)

เป็นงานทางวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่นำเสนอ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้ที่อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่นๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้ บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอโดยในหน้าแรกของบทความปริทัศน์จะประกอบด้วย

- 5.1 ชื่อเรื่อง
- 5.2 ชื่อผู้นิพนธ์
- 5.3 คำสำคัญ
- 5.4 บทนำ
- 5.5 บทสรุป

เอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style) ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษาคู่กัน คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีที่เอกสารอ้างอิงเป็นภาษาไทยให้ใช้ภาษาอังกฤษควบคู่ด้วย

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียน คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจากชื่อ website

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความ

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....

ความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร

ภาษาอังกฤษ..... (TH SarabunPSK ขนาด 18 pt. หนา).....

ความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร

ชื่อผู้นิพนธ์ ภาษาไทย.....¹²³

ภาษาอังกฤษ.....¹²

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ปกติ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....

.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

คำสำคัญ: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK
ขนาด 14 pt. ปกติ)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

.....

.....(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....

.....

Keywords: (หัวข้อ TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา). (เนื้อหา TH SarabunPSK
ขนาด 14 pt. ปกติ)

บทนำ (Introduction) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

¹ รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาไทย .. (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วยงานที่
สังกัด/เบอร์โทรศัพท์/Email....

¹ รายละเอียดของผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ .. (เนื้อหา TH SarabunPSK ขนาด 12 Pt. ปกติ)....หน่วย
งานที่สังกัด/เบอร์โทรศัพท์/Email....

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....
.....
.....

วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) (TH SarabunPSK

ขนาด 14 pt. หนา)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิธีวิจัย และการวางแผนการทดลองทางสถิติ

การเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

ผลการศึกษา (Results) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ).....

.....
.....

สรุปผลและอภิปรายผล (Discussion and Conclusion) (TH SarabunPSK

ขนาด 14 pt. หนา)

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.ปกติ).....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (References) (TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. หนา)

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)
ฉบับล่าสุด การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษาคู่กัน คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

(เนื้อเรื่อง TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ปกติ)

กรณีเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Guidelines for sending articles to be published In Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

The Prae-wa Kalasin Journal is a publication of Kalasin University. The goal of the journal is to provide a platform that promotes and stimulates qualified research in an academic environment in the fields of Linguistics, Education, Business Administration, General Management, Marketing, Law, Political Science, Public Administration, Economics, Communication Arts, Social science, Culture, Agriculture extension, Environment Fine Arts, Information science and related fields. The journal focuses on publishing research from Humanities and Social Sciences in 6 formats: research articles, academic articles, general articles, special articles, book review articles and review articles. Articles and research papers submitted for publication in the Prae-wa Academic Journal of Kalasin University may be revised as appropriate by the journal editorial board and peer reviewers to meet international standards. It is important to note that articles submitted to the journal should contribute a new body of knowledge. Submissions to the journal should not have been preprinted or previously submitted to other publications.

Instructions for preparing a manuscript for research articles academic articles, book review articles, and article reviews.

1. Language: Manuscripts may be written in either Thai or English. Thai language manuscripts should adhere to the Royal Institute's principles and should try to avoid using vocabulary and borrowed English words in article, except in case of necessity. All English words appear in the Thai text should be typed in small letter, except specific names which can be typed in capital letter. English language manuscripts must be proofread for the correctness of language by an English expert prior to submission.

2. Papers: Manuscripts should be typed on A4 paper (216x279mm) and are required to have 40 mm (1.5 inch) margins on the top and the left, while the bottom and the right are required to have at least 25 mm (1 inch). The manuscript should be typed in MS Word.

3. Number of pages: The article is required not to be longer than 12 pages.

Organization of content in article should be arranged in the following order;

Organization of content in an article should be arranged in the following order;

1. Research Article

1.1 Title should be concise, clear and meaningful reflecting the purpose of the research. Should not use non-standard abbreviations, symbols and formulas in the title. The length of the title should not exceed 100 words and should be typed in TH SarabunPSK 18 pt. font. The title must be written in Thai and English, and the Thai version should be placed first.

1.2 Author name(s) and address should be indicated in both Thai and English together with academic title, institute, address, and email of corresponding author. It should be typed in TH SarabunPSK font 16 pt.

1.3 Abstract should be written in Thai and English. The Thai version should be placed first. It should be concise and easy to understand. The Abstract should be arranged to cover the following, research methodology, results, and discussion, respectively. Non-standard abbreviations should not be written into the Abstract. The length should not exceed 250 words or 15 lines. The Abstract should be typed in TH SarabunPSK with 14 pt. font.

1.4 Keywords should be written in both Thai and English and put in the end of both Thai and English abstracts. The text should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.5 Introduction Introduces the reason(s) for the research, the processes of the study, review of related literature and the purpose of the study. It should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt font.

1.6 Research Methodology should explain the research instruments, population and samples, sampling technique, research method of hypothesis testing, data collection and data analysis. It should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt font.

1.7 Results of the study should clearly provide the findings of the study in research sequence. If the results are not complicated, descriptive writing should be used. If the results are complex with large numbers and variables, tables and graphs should be employed but should not be used more than 5 times. The interpretation and analysis of the results should be manipulated and there should also be comparison of hypothesis testing. The results should be typed in TH SarabunPSK in 14pt. font.

1.8 Discussion and Conclusion should indicate the relationship between the results and purposes of study about why they are correspondent or different with the previous studies with the references. The last part should mention the suggestions for utilization of findings or for further studies. This part should be typed in TH SarabunPSK font 14 pt.

1.9 Tables, Figures and Graphs should be limited to only the important findings. They should be placed separately from the content by sorting correspondent with the content. A brief meaningful description should explain the table, figure or graph. For tables, a brief description should be placed above the table. Descriptions of figures and graphs should be placed below. All should be typed in TH SarabunPSK in 14 pt. font.

1.10 Acknowledgements should briefly mention your gratitude or thanks to any individual or group. Similar mention should be made to any organization or individual that provided financial support or other assistance. Typing should be TH SarabunPSK in 14 pt. font.

1.11 References should be in English. All references should be represented as published documents accepted academically. They should not be personal communications or speeches. If

documents are under consideration for publication, the phrase “in press” should be mentioned. Typing should be in THSarabunPSK 14 pt. font. Reference format should follow the latest American Psychology Association (APA). In those cases where the reference is in Thai language, it must be translated into English.

2. Academic Article

- 2.1 Title
- 2.2 Author(s)
- 2.3 Abstract
- 2.4 Keywords
- 2.5 Introduction
- 2.6 Content
- 2.7 Conclusion
- 2.8 References

3. General Article

- 3.1 Title
- 3.2 Author(s)
- 3.3 Introduction
- 3.4 Content
- 3.5 Conclusion
- 3.6 References

4. Book Review Article

- 3.1 References Information
- 3.2 Critic
- 3.3 Critique

5. Article Review

Article Review is an academic work that evaluates the latest circumstance of a specific academic area through deep and wide study to reveal any tendency for further development. Author(s) of an article review should check related content carefully, especially the latest works. An article review should introduce the development of an interesting topic. The information presented is not necessarily intended for only those

readers in the specific field, but should be presented as well for readers in other fields or graduate students. Article review is the presentation of the overview of an interesting topic and should contain the following.

- 5.1 Through
- 5.2 Name of Author(s)
- 5.3 Keywords
- 5.4 Introduction
- 5.5 Conclusion

References

The references format refers to the latest of American Psychology Association (APA). In case the reference is in Thai, it is required to translate into English.

References Writing

A. In case of research report, the reference should be ordered as follow: author(s) (in case of Thai, identify name, then family name. In case of English, identify family name first, then name). year of publication. title. abbreviation of journal.volume.Issue : page numbers which order from the first page to the last one of the report. In case of the authors are more then 6, identify the first author and follow by et al.

B. In case of book, the references format is similar the format of research report (in A), except using the name of book. city of publication: publishing house instead of abbreviation name of journal.

C. In case of proceedings, the references format contains author(s). year of publication.name of proceedings. date, month, and year of event: venue: publishing house or publisher. page number.

D. In case of thesis, the references format consists of authors. year of publication. thesis title. name of publication institute : name of educational institute.

E. In case of article in newspaper, the references format is similar to the research report (in 11.1.1 A.)

F. In case of electronic document, the references format and order are autor(s). name of journal (year, month, and day of citation) issue : name of website.

เฉพาะเจ้าหน้าที่

เลขที่สมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิการสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ชื่อ - สกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

สถานที่จัดส่ง

☐ บ้าน ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

☐ ที่ทำงาน ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

นักศึกษาระดับ

☐ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัย.....

☐ ปริญญาโท มหาวิทยาลัย.....

☐ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัย.....

☐ อาจารย์

☐ บุคคลทั่วไป

ค่าสมัครสมาชิกรายปี ☐ ปีละ 500 บาท

ชำระเงินโดย

☐ เงินสด จำนวน.....บาท

☐ อื่นๆ.....

(ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../...../.....

ที่อยู่ วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อาคารบรรณราชนครินทร์ เลขที่ 13 หมู่ 14
ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230 Email. aor_queen@hotmail.com
<http://www.praewa.ksu.ac.th> โทรศัพท์ 043-602044 โทรสาร 043-602044 มือถือ 081-7292918

Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University

Vol. 5 No.1

January - April 2018

ISSN 2351 - 0455

CONTENTS

Leadership on Local Development of the Committee of Sub-district Administrative Organizations Meung District Phitsanulok Province <i>Thutsapong Wongsawad, Peeravit Jinasit and Arnach Chaisan</i>	1
Homestay Culture: Developing Model of Management Tourism by Community Wang Nam Khiao District Nakhon Ratchasima Province <i>Kittaya Toeypho and Phanat Phohtibat</i>	20
Structural and Elemental Analysis of Thai Postures Used for Panjoelmamuad Ceremony in South Eastern of Thailand <i>Keerati Paorisan</i>	41
Marketing Strategies for Local Cloth Shop Business in the Northeast <i>Tanyatorn Sriwichien</i>	60
East Literature's "Tao Yi" : Analysis Ideological Character <i>Anantasak Phonkaewket and Keattisak Phikulsi</i>	75
The Development of Learning Activity Package in English Reading Comprehension Skills Based-on Brain Based Learning Approach for Mattayomsueksa 1 Students <i>Wanutchaphorn Puengprom and Kanyarat Cojom</i>	93
The Development of Science and Technology Unit Instructional Package by Using TASC Problem Solving Wheel for Improving Speaking and Problem Solving Skills for Matthayomsuksa 6 Students <i>Yimramai Ponsri and Apiradee Jansaeng</i>	111
The Development of Problem Solving Skills and Learning Achievement in History Subject Soc22106 Social Studies through Problem-based Learning Instruction with Community Learning Resources Under the Stem Education Concept for Grade 8 Students <i>Chayanon Kuntamat and Montha Chumsukon</i>	132
A Model on Participation in Community Forest Conservation Enhancing The Decrease of The Global Warming Problems of The Community Hardcores in Chaiyaphum Province <i>Sompong Senchai, Janjira Treephet, Kulvadee Kochanaleka, Narerut Sriuthai and Umavadee Dechdumrong</i>	152
Development Guidelines of Solid Waste Management in Local Government <i>Pisak Kalyanamitra and Wachirawachr Ngamlamom</i>	172
Local Leadership in the 21st Century <i>Phra Phalakorn Sumangalo (Anupan), Phrakhrupariyat Woramathree, Siamporn Panthachai and Phramaha Thainoi Salangsing</i>	194

